

INSPIRATIEGIDS

De speelplaats met toekomst

DELEN VAN SPEELPLAATSEN
MET HET JEUGDWERK EN DE BUURT

Klik op de titels
en ga meteen naar
het juiste hoofdstuk.

INHOUDSTAFEL

1 INLEIDING	05
1.1 Voorwoord	06
1.2 Situering	08
1.3 De Ambrassade en MOEV	10
1.4 Doelstellingen project	11
1.5 Onderzoek en methodologie	12
2 EEN SPEELPLAATS MET TOEKOMST	17
2.1 Acht streefpunten als basis	19
2.2 Actuele uitdagingen	24
2.3 Aandachtspunten	27
3 EEN SPEELPLAATS ALS KNOOPPUNT VAN ONTMOETING	29
3.1 Meer (aandacht voor) gedeeld gebruik?!	30
3.2 Wat verstaand we onder ruimte delen?	32
3.3 Gedeeld gebruik en jeugdwerk	38
3.4 Voordelen van gedeeld gebruik	49
4 STAPPENPLAN	55
4.1 Inleiding	56
4.2 STAP 1: Creëer een intern draagvlak	60
4.3 STAP 2: Maak een omgevingsanalyse	66
4.4 STAP 3: Maak en behoud echte verbinding	87
4.5 STAP 4: Maak afspraken	93
4.6 STAP 5: Deel, deel, deel ... en creëer (1 + 1 = 3)	97
4.7 STAP 6: Evalueer en stuur bij	100
5 VIJF UITDAGINGEN BIJ GEDEELD GEBRUIK	103
5.1 Onbekend is onbemind	105
5.2 Ieder zijn eigenheid	105
5.3 Overlast	106
5.4 Beheer	108
5.5 Financiën	109
6. AANBEVELINGEN	113
6.1 Voor scholen	115
6.2 Voor lokale besturen	119
6.3 Voor architecten en bouwheren	123
6.4 Voor de Vlaamse overheid	125
7 LEESVOER	133

Wie maakte deze publicatie?

Deze publicatie is een uitgave van De Ambrassade.

Verantwoordelijke uitgever

Eva Vereecke
info@ambrassade.be
@Ambrassade
@DeAmbrassade
www.ambrassade.be

Leopoldstraat 25, 1000 Brussel
02 551 13 50

Datum van uitgave

Oktober 2021

Redactie

Peter Bosschaert

Coördinatie

Dorien Verhavert

Eindredactie

Schrijfs.org

Vormgeving

Zwerm.studio

Covertekening

Bart Behiels

Partners

'Een speelplaats met Toekomst: bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen' is een project van De Ambrassade en MOEV in samenwerking met de leden van de Klankbordgroep Speelplaatsen van de projectoproep 'Bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen' van de Vlaamse Overheid. Met de gewaardeerde medewerking en ondersteuning van het Departement Onderwijs en Vorming en het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Reacties, vragen of feedback?

Welkom bij
peter.bosschaert@ambrassade.be

Geef mij door

Ben je helemaal door deze publicatie gegaan? Geef mij dan aan iemand anders door en zorg zo voor een portie goesting om aan de slag te gaan met de speelplaats op een andere school!

Wil je inhoud van deze publicatie verspreiden of overnemen?

Voor niet-commerciële doelen mag dat. Maar zet De Ambrassade erbij als bron.

1 INLEIDING

1.1	Voorwoord	06
1.2	Situering	08
1.3	De Ambrassade en MOEV	10
1.4	Doelstellingen project	11
1.5	Onderzoek en methodologie	12

1.1 Voorwoord

Beste lezer,

Meer dan 2 jaar lang ondersteunden De Ambrassade en MOEV 114 scholen en schoolbesturen en een heleboel lokale overheden bij de heraanleg van speelplaatsen. In die (korte) periode, in volle gezondheidscrisis, toerden ze samen de speelplekken om van saaie betonvlaktes tot leerrijke en uitdagende omgevingen. En waar mogelijk gingen de speelplaatsen ook de relatie aan met hun buurt, het jeugdwerk en de omgeving.

Tijdens die periode werd ook duidelijk **hoezeer bij scholen de interesse groeit om hun speelplaats aan te pakken**. De corona-epidemie deed er nog een schepje bovenop. Dat bleek uit de vele ondersteuningsvragen die we kregen via leermomenten, mails, plaatsbezoeken, inspiratiedagen en telefoongesprekken. In dit onderzoeksrapport richten we ons daarom in de **eerste plaats op die scholengroepen en schoolbesturen** waar het idee om hun speelplaats open te stellen voor de buurt nog niet helemaal concreet is. Ook scholen waar de eerste stappen al zijn gezet, maar het nog niet helemaal duidelijk is wat de volgende horde op de reisweg wordt, zullen hier concrete antwoorden, tips en aanbevelingen vinden.

Lokale besturen zijn belangrijke partners voor scholen om ze te ondersteunen in hun zoektocht naar een waardevolle transitie van speelplaatsen in de gemeente. In [deel 4 'Stappenplan'](#) en [deel 6 'Aanbevelingen'](#) kunnen zij meer te weten komen over wat hun rol kan zijn.

In de voorbeelden rond gedeeld gebruik van speelplaatsen ligt onze focus op die praktijken die samenwerken met **lokale jeugdwerkinitiatieven**. Speelplaatsen openstellen voor de buurt, en in het bijzonder voor het jeugdwerk, was één van de criteria van de projectoproep. Dit onderzoeksrapport gaat daarom niet over het delen met andere buurtorganisaties, sportverenigingen of cultuurinitiatieven. Toch gelden daarbij soortgelijke uitdagingen en zijn de aanbevelingen ook toepasbaar op praktijken met andere middenveldorganisaties.

Een speelplaats omvormen kan op **verschillende domeinen** (groen, welzijn, beweging, creativiteit enz.). De Ambrassade en MOEV schreven samen met verschillende organisaties uit het onderwijsveld, het jeugdwerk en de NME-sector¹ een **integrale visietekst** 'De speelplaats met toekomst' uit, die dit idee verder vormgeeft en kracht bijzet².

Dit naslagwerk focust maar op één thema: het gedeelde gebruik en/of de openstelling van speelplaatsen voor het jeugdwerk en de buurt. De voorbeelden in dit naslagwerk haalden we grotendeels uit geselecteerde scholen van de projectoproep 'Bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen' van de Vlaamse overheid (2018), aangevuld met andere praktijken uit Vlaanderen en Brussel die al een aantal jaren geleden gestart zijn³.

Voor de andere thema's verwijzen we graag naar de visietekst '[Een speelplaats met toekomst](#)' en de [literatuurlijst \(deel 7\)](#), waar links te vinden zijn naar interessante pagina's en naslagwerken van onze partners en andere beleidsdomeinen⁴.

Een woord van dank aan de vele partners die dit onderzoek mogelijk hebben gemaakt:

In de eerste plaats **alle scholen** die met veel enthousiasme hun projecten hebben aangepakt en hun successen en problemen hebben gedeeld met ons. De organisaties, overheden en experts uit onze klankbordgroep.

De **lokale besturen** die hun praktijken deelden en hun verhaal vertelden op de inspiratiedagen en het terugkoppelingsmoment, met in het bijzonder een dikke merci voor de steden Kortrijk, Geel en Lokeren.

En **alle jeugdwerkorganisaties** die verder kijken dan hun eigen neus (en terrein) lang is en uitzoeken wat de mogelijkheden in de buurt zijn om hun leden een betere speelervaring te geven.

Merci aan **onze collega's** om klankbord te zijn, ons met beide benen op de grond te houden en ons verder te stuwten in de goede richting. Met een bijzondere vermelding voor stagiaire Bo Verwulgen voor alle tijd die ze stak in interviews en de ondersteuning van dit project.

GEEF MIJ DOOR

Ben je helemaal door deze publicatie gegaan? Geef mij dan aan iemand anders door en zorg zo voor een portie goesting om aan de slag te gaan met de speelplaats op een andere school.

¹ Sector van natuur- en milieueducatie (NME)

² Zie verder '[Deel 2: Visietekst. Een speelplaats met toekomst](#)'

³ De landingspagina van dit project met meer uitleg over de heraanleg van speelplaatsen [vind je hier](#).

⁴ Zie deel 7 '[Literatuur](#)'

1.2 Situering

Druk op ruimte voor kinderen en jongeren

Vlaanderen is volgebouwd, liefst 16% is momenteel al verhard⁵. Het is op dat vlak de slechtste leerling van Europa. In het dichtbevolkte en verstedelijkte Vlaanderen staat de ruimte voor kinderen en jongeren onder toenemende druk. **Er verdwijnt met die verstedelijking en verdichting veel geschikte, open ruimte voor kinderen en jongeren. Ze worden verbannen naar zogenaamde jeugdreservaten zoals speelpleinen of speelzones in bossen.**

Kinderen en jongeren stoten daardoor vaker op **barrières, fysiek** (verkeersassen, minder autonome mobiliteit) **en mentaal** (intolerantie tegenover spelende kinderen, criminalisering van het hanggedrag), **die hen verhinderen om volwaardig gebruik te kunnen maken van de beschikbare ruimte.** Onbezonnen spelen en elkaar ontmoeten is op veel plekken niet meer mogelijk. Het gevolg van die fysieke en mentale barrières is dat **kinderen en jongeren steeds minder gebruik kunnen maken van de ruimte.**

Met de coronacrisis kwam het tekort aan en de waarde van plekken voor kinderen en jongeren nog duidelijker in beeld. De lockdownperiode in het voorjaar van 2020 en de versoepelingen erna bewezen meer dan ooit dat er behoefte is aan meer kwaliteitsvolle jeugdplekken. Niet iedereen heeft een eigen tuin of speeltuin in de buurt. Uit de corona-enquête van het Kinderrechtencommissariaat (mei 2020) bleek dat bijna 1 op de 4 kinderen en jongeren van de 44.000 deelnemers geen goede plek in de buurt heeft om naar buiten te gaan. Vooral voor kinderen en jongeren in een kwetsbare situatie, in een moeilijke thuissituatie en met weinig ruimte thuis wogen de covidrichtlijnen zwaar door.

Daarnaast **spelen kinderen heel wat minder buiten in vergelijking met vroeger.** Dat blijkt uit 'Het grote buitenspeelonderzoek' (Kind & Samenleving, 2019), waarin ze cijfers vergeleken tussen 1983, 2008 en 2019. Een belangrijk aspect daarin blijkt de nabije inplanting van jeugd vriendelijke ruimte in een wijk te zijn.

Daarom is het echt belangrijk om in de toekomst volop **in te zetten op kwaliteitsvolle ruimte voor kinderen en jongeren.** Er is nood aan ruimte waar kinderen kunnen spelen, elkaar ontmoeten, experimenteren en groeien in burgerschap. We moeten ervoor zorgen dat kinderen en jongeren in de toekomst **voldoende fysieke ruimte** hebben om volop jong te zijn. Bovendien moet die ruimte zo georganiseerd zijn dat kinderen en jongeren er **volwaardig gebruik** van kunnen maken. Ten slotte moeten kinderen en jongeren de ruimte **zelf mee willen, kunnen en mogen vormgeven.**

Een speelplaats als extra kwaliteitsvolle jeugdruimte in de buurt

Extra kwaliteitsvolle jeugdruimte creëren vraagt moed. Want bij ruimtelijke ordeningsprocessen worden de belangen van kinderen en jongeren vaak vergeten. Een mensgericht denken of kindperspectief in ruimtelijke ordening is nog te weinig aanwezig. De markt van vraag en aanbod, gericht op winst en eigenaarschap, primeert vaak. Nochtans heeft het **'8 tot 80'-principe**, kort uitgelegd 'elke stadsontwikkeling voor de meest kwetsbaren in onze samenleving komt iedereen ten goede', in verschillende contexten zijn meerwaarde al bewezen.

Een aantal van de maatschappelijke ontwikkelingen die zich vandaag voordoen, verplichten ons dus om **de manier waarop we onze ruimte invullen en gebruiken te herdenken**, zodat er meer kwaliteitsvolle plekken komen op maat van kinderen en jongeren. Collectief gebruik, publiek gebruik van private of semipublieke ruimte, en gedeeld gebruik – verschillende activiteiten samenbrengen in dezelfde ruimte – winnen daarbij aan belang. Ook het Maatschappelijk Relancecomité (juli 2020) vraagt in zijn aanbevelingsnota 'Vlaanderen herleeft' om ruimte te creëren door ruimte te delen.

Daarom loont het om, naast de grote verkavelingen en stadsvernieuwingsprocessen, ook te kijken naar **het bestaande potentieel van de aanwezige ruimte in een buurt.** En dus ook te kijken naar schoolspeelplaatsen. Je zou kunnen zeggen dat hun functie vastligt: ze zijn ontwikkeld om kinderen en jongeren te laten spelen in een schoolse context. Maar ze kunnen ook zoveel meer betekenen voor de buurt, net omdat kinderen en jongeren ermee vertrouwd zijn.

Want op een **goed ingerichte speelplaats** kunnen kinderen ravotten, maar ook tot rust komen, vriendjes maken en genieten van de natuur. En door **speelplaatsen te delen of open te stellen**, kunnen kinderen, jongeren, het jeugdwerk en andere gebruikers niet alleen tijdens de schooluren, maar ook na schooltijd, in het weekend en tijdens de vakanties genieten van die waardevolle plekken. Op die manier ontstaat er **extra ruimte én heel wat maatschappelijke winst.**

⁵ Volgens de [Bodembedekkingskaart \(BAK\)](#) van 2015

1.3 De Ambrassade en MOEV

De Ambrassade coördineerde samen met MOEV de projectoproep 'Gedeelde- en beweegvriendelijke speelplaats' (meer uitleg zie verder).

Deze publicatie is het resultaat van het onderzoek uit de praktijken die in aanmerking kwamen voor deze projectoproep. Even kort kennismaken:

De Ambrassade

De Ambrassade zet mensen en organisaties mee in beweging om sterk jeugdwerk, kwaliteitsvolle jeugdinformatie en stevig jeugdbeleid te realiseren. Zo maken we samen werk van een samenleving die de levenskwaliteit, stem en kansen van alle kinderen en jongeren versterkt.

Als **expertisecentrum ondersteunen we het hele jeugdwerk** in Vlaanderen en Brussel. We zijn met het WATWAT-label de **coördinator voor kwalitatieve jeugdinformatie** in Vlaanderen.

We zijn de katalysator achter de **Vlaamse Jeugdraad**, de officiële adviesraad voor de Vlaamse Regering over alle domeinen die kinderen, jongeren en hun organisaties in Vlaanderen aanbelangen.

En we schakelen ten slotte met de **generatiedoelen** tussen het jeugdwerk, beleidsmakers en andere beleidsdomeinen die impact hebben op kinderen en jongeren (onderwijs, ruimte, welzijn, werk ...).

Op die uitdagende kruispunten brengen we een **jeugd vriendelijk perspectief** binnen.

Het team generatiedoelen onderzoekt praktijken, ontwikkelt netwerken in andere sectoren en zet er het jeugdwerk in zijn kracht. We doorlopen trajecten met ervaringsdeskundigen en ontwikkelen expertise. Met de conclusies en beleidsaanbevelingen uit eigen onderzoek wijzen we beleidsmakers op hun verantwoordelijkheid en geven we hen concrete handvatten om een kind- en jeugd vriendelijk beleid waar te maken. Zo gaan we met gerichte acties voor duurzame veranderingen in het beleid.

MOEV

MOEV is door de Vlaamse Regering aangeduid **als expert om schoolteams te ondersteunen bij de uitbouw van een kwaliteitsvol bewegings- en sportbeleid** als onderdeel van het ruime gezondheidsbeleid.

MOEV stelt daarvoor allerhande **tools, methodes en instrumenten ter beschikking van scholen**, ook voor wat betreft de inrichting en de organisatie van de speelplaatsen. Daarbij is er aandacht voor onderwerpen zoals actieve verplaatsing, bewegingsvriendelijke inrichting van de speelplaats, bewegingstussendoortjes, bewegings-stimulerende klasinrichting en -omgeving, bewegend leren en naschoolse sport.

Zo wil **MOEV voldoende bewegingskansen creëren en bijdragen aan een gezonde mix** van zitten, staan, bewegen en sporten voor alle kinderen en jongeren.

1.4 Doelstellingen project

Hoofddoelstellingen

- Vlaamse scholen stellen hun schoolspeelplaatsen buiten de schooluren, tijdens het weekend en in schoolvakanties open voor jeugdwerk en andere gebruikers.
- Schoolspeelplaatsen groeien uit tot kwaliteitsvolle, groene bewegingsruimtes waar kinderen en jongeren graag vertoeven en prikkels ontvangen om te bewegen.

Maatschappelijke doelstellingen

- Vlaanderen heeft voldoende kwaliteitsvolle jeugdwerkinfrastructuur en speelruimte, ontwikkeld op maat van, op vraag van en samen met kinderen en jongeren uit de buurt.
- Kinderen en jongeren zijn zo betrokken in die ruimtelijke ordeningsprocessen en projecten, die impact hebben op hun leven.
- Vlamingen zijn overtuigd van de meerwaarde van gedeeld gebruik van ruimte in een volgebouwd Vlaanderen.

Doelstellingen speelplaatsenproject

- Scholen en schoolbesturen investeren in extra jeugdruimte en jeugdwerkinfrastructuur door gedeeld gebruik van de schoolinfrastructuur mogelijk te maken, ook buiten de schooluren.
- Lokale besturen ontwikkelen een visie en een beleid rond gedeeld gebruik in de gemeente.
- Goede praktijken van bewegingsvriendelijk delen en gedeeld gebruik van speelplaatsen overtuigen scholen en schoolbesturen van de meerwaarde om daarin te investeren.
- Schoolbesturen, ambtenaren jeugd en jeugdwerkers maken gebruik van tools en handvatten om gedeeld gebruik mogelijk te maken in hun context.
- Kinderen, jongeren en het jeugdwerk worden betrokken bij de vormgeving van speelplaatsen op hun school.
- Schoolbesturen en lokale beleidsmakers erkennen kinderen en jongeren en het jeugdwerk als volwaardige gebruikers van de schoolruimte, ook buiten de schooluren.

Specifieke jeugdwerkdoelstellingen

- Jeugdwerk reflecteert over de verschillende vormen van jeugdwerkinfrastructuur en ruimtegebruik.
- Jeugdwerk is een actieve medegebruiker van schoolinfrastructuur en -omgeving.
- Jeugdwerk zoekt lokaal verbinding met anderen in en via de publieke, collectief gebruikte ruimte.

1.5 Onderzoek en methodologie

Aanleiding

Tussen 2019 en 2021 ondersteunden we scholen die in 2019 van de Vlaamse overheid middelen kregen om hun speelplaats te herdenken. In november 2018 lanceerden de ministers Sven Gatz, Philippe Muyters en Hilde Crevits een 'Projectoproep voor bewegingsvriendelijke en gedeelde schoolspeelplaatsen'. Via die oproep konden scholen een subsidie van **maximaal 15.000 euro** aanvragen om van hun speelplaats een leuke en actieve speelplek te maken voor de leerlingen en de buurt. Om in aanmerking te komen voor deze subsidie moesten scholen hun speelplaats minstens **openstellen voor jeugdwerk**. Op die manier wilden de ministers de samenwerking en kruisbestuiving tussen jeugdwerk en onderwijs versterken. 195 scholen dienden een dossier in, waarvan er 114 effectief subsidies kregen.

Traject

In het kader van deze projectoproep zorgden De Ambrassade en MOEV samen met verschillende partners voor een ondersteuningsaanbod voor scholen, gemeentebesturen en jeugdwerkorganisaties in de vorm van online-informatie, infomomenten en ondersteuning op maat.

© Gemeenteschool Hoogstraten

INFORMEREN EN INSPIREREN

Infomomenten en ondersteuning van scholen via schoolbezoeken, online info- en leermomenten, inspiratiedagen en terugkoppelingsmomenten.

KLANKBORD

Klankbordgroep van stakeholders is betrokken en geeft feedback op het inhoudelijke proces.

ONDERZOEK

Stakeholders bevragen, praktijken analyseren en conclusies formuleren.

DIENSTVERLENING

Publicatie en dienstverlening voor scholen, beleidsmakers en het jeugdwerk.

BELEID

Gedragen beleidsaanbevelingen opstellen en beleid beïnvloeden.

Onze onderzoeksmethode had verschillende stappen. Door middel van informatiesessies, interviews, leermomenten, een inspiratiedag 'speelplaatsen delen' en dossieranalyses onderzochten we met De Ambrassade en MOEV **op welke manier scholen hun speelplaats enerzijds bewegingsvriendelijker konden maken en anderzijds konden openstellen voor de buurt en het jeugdwerk**. Corona heeft het ons moeilijk gemaakt om fysiek contact te maken. Het aantal bezoeken op de scholen zelf was moeilijk en in sommige periodes zelfs onmogelijk. Toch konden we met deze acties voldoende de vinger aan de pols houden:

(dec 2018 - jan 2019)	3 infosessies bij de start van het project
Voorjaar 2019	Ondersteuning bij schrijven subsidiedossiers (MOEV) Analyse 114 subsidie dossiers
Voorjaar 2020	Input uit de leer- en intervisiemomenten (voorjaar 2020, maar 3 van de 7 doorgegaan wegens corona, meer dan 60 deelnemers)
Oktober 2020	Input inspiratiedag 'Gedeeld gebruik' (51 deelnemers) en het terugkoppelingsmoment Interviews 20-tal scholen, 5 jeugdwerkorganisaties en 5 lokale besturen
Voorjaar 2021	Analyse van de verantwoordingsdossiers
2019 - 2021	Input van de klankbordgroep tijdens 6 meetings Literatuurstudie 5 praktijkbezoeken

Zeker ook de **intervisiemomenten** werden na de toekenning van de subsidies zeer geapprecieerd. Zowel scholen met als zonder subsidies kwamen met nog andere deskundigen samen om hun ervaringen uit te wisselen. Extra aandacht ging daarbij naar het veiligheidsaspect en de aanstelling van een preventieadviseur.

In 2018 werd een **klankbordgroep** van stakeholders, experts en overheden opgericht aan wie we telkens feedback vroegen in de verschillende fasen van dit proces. Met die klankbordgroep werkten we aan een **gemeenschappelijke visie** over de vormgeving van speelplaatsen en schoolomgevingen die duidelijk en inspirerend is voor alle stake-holders. En vanuit onze bevindingen en hun praktijken formuleerden we krachtige **uitdagingen en aanbevelingen** voor scholen en lokale en Vlaamse beleidsmakers.

De leden van de klankbordgroep zijn:

- [De Ambrassade](#)
- [De onderwijskoepels \(Go!, OVSG, POV, OKO, Katholiek Onderwijs Vlaanderen, Steinerscholen\)](#)
- [MOEV](#)
- [GoodPlanet vzw](#)
- [GroenLAB](#)
- [Goe Gespeeld](#)
- [Netwerk Lokaal Sportbeleid](#)
- [De Verenigde Verenigingen](#)
- [Bataljong](#)
- [Springzaad.be](#)
- [Voetgangersbeweging vzw](#)
- [Jeugddienst Don Bosco](#)
- [Kinderspel](#)
- [Kind & Samenleving](#)
- [Vlaams Instituut Gezond Leven](#)
- [Vlaamse Scholierenkoepel vzw](#)
- [Regionale Landschappen](#)
- [Wildebras](#)
- [Sport Vlaanderen](#)
- [Departement Onderwijs](#)
- [Departement Cultuur, Jeugd en Media](#)
- [Departement Omgeving](#)
- [MOS \(Duurzame Scholen Straffe Scholen\)](#)
- [AGION](#)
- [Speelmakers](#)
- [Gezinsbond](#)
- [Provincie Oost-Vlaanderen](#)
- [BLES](#)

Met al die input werkten we deze publicatie uit. We rondden in 2021 het ondersteuningstraject af met een inspiratiedag 'Een speelplaats met toekomst' in samenwerking met MOEV, de departementen Jeugd, Onderwijs en vorming en gingen daarna verder in dialoog over dit thema met het onderwijsveld, parlementairen en beleidsmakers.

2 DE SPEELPLAATS MET TOEKOMST

2.1	Acht streefpunten als basis	19
2.2	Actuele uitdagingen	24
2.3	Aandachtspunten	27

De grijze, stenen speelplaats zonder uitdaging voor kinderen en jongeren heeft afgedaan. Maar hoe realiseer je dan een groene, kwaliteitsvolle speelplaats met mooie speel- en leerkansen? Een eerste belangrijke stap: een visie op speelplaatsen uitschrijven, met een duidelijk kader, in de lijn van de pedagogische visie van de school.

In 2016 ontwikkelde GoodPlanet de visietekst in het kader van 'een toekomstvisie op speelplaatsen', onder de vleugels van het project 'Pimp je speelplaats'. In 2020 schreven we samen met onze partners GoodPlanet, MOEV, Vlaamse dienst Speelpleinwerk en Kind & Samenleving de toekomstvisie op schoolspeelplaatsen verder uit en in 2020 voegden we er twee actuele uitdagingen aan toe. De visietekst werd daarna afgeklopt door de klankbordgroep Speelplaatsen.

Onze visie gaat nu als volgt:

“De speelplaats met toekomst vertrekt vanuit een visie als onderdeel van het eigen pedagogische project, wordt samen met kinderen, ouders en de buurt vormgegeven en is een dynamische plek in de tijd.

Ze dient als speelplek voor de leerlingen van de school, maar ook als gedeelde plaats voor ontmoeting en ontspanning in de buurt. Met de juiste ingrepen zijn het kleine ecosystemen als buffer tegen klimaatveranderingsprocessen en maken ze zoveel mogelijk verbinding met de publieke ruimte in de omgeving.

Een ideale speelplaats daagt uit als leerplek, is kwalitatief ingericht en gevarieerd, zorgt voor contact met de natuur en draagt bij aan de mentale en fysieke gezondheid van kinderen en jongeren.”

Gebruik deze visie als leidraad, zowel bij de vorming van een eigen visie over de nieuwe speelplaats, als bij de concrete realisatie ervan. Hoe je ermee aan de slag kunt, lees je in [deel 4 'Stappenplan'](#).

We vertellen je er graag meer over in deze [uitgebreide visietekst](#) met meer toelichting per visiepunt:

2.1 Acht streefpunten als basis

De toekomstvisie is opgebouwd uit acht streefpunten waaraan de ideale speelplaats voldoet en werd in 2020 aangevuld met twee actuele thema's.

- ① [Een school met visie, vanbinnen en vanbuiten](#)
- ② [Variatie, voor ieders welbevinden](#)
- ③ [Elke dag natuurlijk](#)
- ④ [Gezond, en goed voor leefmilieu](#)
- ⑤ [Vanbuiten leren](#)
- ⑥ [\(Speel\)plaats voor kunst, creativiteit en techniek](#)
- ⑦ [Dynamisch en cocreatief](#)
- ⑧ [Gedeelde ruimte is méér ruimte](#)

Actuele thema's:

- ① [Het belang van de speelplaats en schoolomgeving als jeugdruimte.](#)
- ② [De speelplaats als ecosysteem in een veranderend klimaat.](#)

① [Een school met visie, vanbinnen en vanbuiten](#)

Een eigen visie op spelen en leren, op ontmoeten en welbevinden als onderdeel van het eigen pedagogische project en passend in een breder gezondheidsbeleid vormt voor een school de basis voor de 'nieuwe' speelplaats.

Een **goede visie**:

- heeft **duidelijke standpunten** over de waarde van spelen;
- vertelt meer over de mogelijke **speel- en leerkansen** door de inrichting van de speelplaats;
- heeft een **richtinggevend kader** rond avontuur, speluitdagingen en risicocompetenties.

Een goede visie behandelt de voorwaarden om extra leeromgevingen te creëren op school en geeft de leerlingen, ouders en buurtpartners inspraak. De school spreekt zich in de visietekst uit over het **gebruik van de buitenruimte en de relatie met de buurt**.

De directie en leerkrachten ontwikkelen **samen** de visie, op basis van pedagogische inzichten, maar ook door observaties op de speelplaats. De uiteindelijke speelplaats is een weerspiegeling van die visie en de keuzes die de school wel en niet heeft gemaakt. Na de oplevering **blijft de plek evolueren** in samenspraak met haar gebruikers, de noden van kinderen en ouders, de omgeving enz. Zo ontwikkelt elke school een **eigen speelplaatscultuur**, die evolueert in de tijd.

② Variatie, voor ieders welbevinden

Elke leerling vindt zijn plek en voelt zich goed op de speelplaats. Ook wie minder mobiel is of een beperking heeft, wie behoefte heeft aan rust en veiligheid of juist aan actief spel. Een goede speelplaats is een functionele speelruimte. Dat betekent:

- 📍 dat ze plaats biedt aan **'alle soorten kinderen'**: de durvers, de prutsers, de dromers, de kinderen met een beperking, de sportievelingen ... Een speelplaats is kwaliteitsvol als ze inspeelt op al die karakters, temperamenten en eigenheden.
- 📍 dat ze plaats biedt aan **'alle soorten spel'**. Een speelplaats moet slimme zones hebben met een inrichting die inspeelt op een brede waaier aan spelvormen: fysiek actieve spelvormen, fantasiespel, rustplekjes, exploratiespel, educatieve spelen enz. Op een fijne speelplaats verdienen al die spelvormen hun plaats¹.

③ Elke dag natuurlijk

Een speelplaats van morgen is een **plek vol levende natuur**. Elk kind kan er genieten van het buiten zijn, komt er tot rust, maakt kennis met de biodiversiteit rondom zich en voelt zich verbonden met de natuur. Spelen en leren in contact met de natuur helpt kinderen opgroeien tot verantwoordelijke, flexibele en veerkrachtige volwassenen die creatief denken en handelen. En dat zorgt later voor **meer natuurgericht gedrag**. Een groene speelplaats geeft kinderen al spelenderwijs inzichten en vaardigheden die nodig zijn om zich in te zetten voor **natuurbehoud en een duurzame samenleving**.

En meer natuur is goed voor ... de natuur. Een groene speelplaats vormt **een stapsteen in de omgeving, waar dieren en planten hun plaats vinden**.

④ Gezond, en goed voor het leefmilieu

Beweging in de buitenlucht en rust in het groen hebben een **positieve invloed op de lichamelijke en mentale gezondheid**. Variatie op de speelplaats zorgt voor beweging en planten zorgen voor schaduw, verkoeling, rust en geluidsdemping. In tijden van corona is vaker buiten spelen en leren nog belangrijker geworden om gezond te blijven. Met een aangepaste inrichting van de speelplaats en een link met de schoolomgeving buiten de schoolpoort **stimuleert de school actieve verplaatsingen** naar en van school.

De groene speelplaats wordt ingezet als **instrument in het gezondheidsbeleid** op school (vorming geven, bewegingsactiviteiten organiseren, schoolvervoerplan uitbouwen, het goede voorbeeld geven enz.). Een milieuvriendelijk beheer zonder pesti- en herbiciden is een must. Zo levert de speelplaats een bijdrage aan het behoud van de biodiversiteit, zorgt ze voor minder fijn stof en dus een betere luchtkwaliteit en dat komt opnieuw de gezondheid van kinderen en jongeren ten goede.

¹ Meer lezen over de meerwaarde van een gevarieerd spel- en bewegingsaanbod?

Zie [deze publicatie](#) van MOEV.

⑤ Vanbuiten leren

Kinderen, jongeren en ook leerkrachten worden beter van buiten te zijn. Door de coronacrisis kwamen de voordelen van buiten lesgeven en leren nog meer op de voorgrond. **Studies tonen aan dat buiten les krijgen goed is voor de motivatie, de weerstand en de gezondheid van kinderen.** Verder ontwikkelen kinderen en jongeren tijdens spel allerlei vaardigheden, worden ze behendiger en leren ze spontaan.

Zowel voor het formele leren als het informele leren biedt de speelplaats veel buitenkansen.

De factor 'buiten' zorgt voor meer zintuiglijke prikkels waardoor de leerstof beter of anders blijft hangen.

De leerstof 'beklijft'.

Het **concept van buitenklassen** wint momenteel noodgedwongen aan belang. Scholen en leerkrachten laten zich van hun meest creatieve en flexibele kant zien. Hier en daar wordt een buitenklas ook op een duurzame manier onderdeel van het pedagogische project. Op die manier vergroten ze de lesruimte en is er plaats voor meer beweging. Hier en daar wordt radicaal gekozen voor meer buitenonderwijs.

⑥ (Speel)plaats voor kunst, creativiteit en techniek

De speelplaats is de uitgelezen plek én **tentoonstellingsruimte** voor speel- en leerervaringen met muziek, techniek, constructie en beeldende kunst. Natuurlijk is de speelplaats een plek 'om te spelen'. Maar bekijk het begrip spelen vooral in zijn breedte. Spelen is meer dan 'spelletjes spelen'.

Spelen is ontdekken, ervaren en groeien ineen.

⑦ Dynamisch en cocreatief

De speelplaats is nooit helemaal af. Leerlingen, leerkrachten, ouders, buurtbewoners geven haar (altijd weer) vorm. Die **participatie** creëert verantwoordelijkheid, enthousiasme en betrokkenheid. Een **dynamische speelplaats** heeft verschillende functies. Denk aan een extra leslokaal, maar ook aan een plek om te sporten, te spelen, kampen te bouwen, natuur te ontdekken ... Die functies kennen geen vaste plek, maar kunnen door elkaar en los van elkaar gebruikt worden.

Daarnaast zet de speelplaats haar gebruikers in gang. Door de speelplaats een dynamisch karakter te geven, **groeit ze mee met haar gebruikers** en wordt ze steeds aangepast aan de huidige noden. Een participatieve speelplaats is een **plek voor iedereen**. Niet alleen voor de kinderen die naar school gaan, maar ook voor de leerkrachten, de buurt, de jeugdbeweging om de hoek ... Ze krijgen elk hun stem in elke fase van de speelplaats. Zowel in het ontwerp, als de bezetting als het gebruik ervan. Ze bedenken en maken de speelplaats van morgen. Leerlingen worden aangespoord om **actief aan de slag te gaan op de speelplaats**.

⑧ Gedeelde ruimte is méér ruimte

Een schoolspeelplaats is er in de eerste plaats voor leerlingen, maar kan ook **buiten de schooluren** voor kinderen en jongeren dienen als een plek voor ontmoeting, spel en opleiding, of als een groene oase in de buurt. De coronacrisis heeft duidelijk gemaakt dat **ruimte voor ontmoeting en spel in de nabije omgeving** van de woonplek van kinderen en jongeren erg belangrijk is. Niet iedereen heeft een eigen tuin of speelpleintje in de buurt. En niet iedereen kan of mag er zelfstandig naartoe gaan. Daarnaast staat ruimte al sterk onder druk in Vlaanderen en is het niet eenvoudig en duur om extra ruimte te creëren of in te richten als kwaliteitsvolle jeugdplekken.

Ruimte delen is ruimte creëren. Gedeeld of achtereenvolgend gebruik van speelplaatsen kan een oplossing bieden, zeker voor drukbevolkte en dichtbebouwde gebieden². Het wordt een extra ontmoetingsplek in de buurt en het gaat ruimteverspilling (leegstand buiten de schooluren) tegen.

Gedeeld gebruik zorgt daarnaast voor een extra meerwaarde omdat het **ruimte biedt voor verenigingen** die kampen met plaatsgebrek, ook op het platteland. De **multifunctionele speelplaats** is er voor en door verschillende partners en ze creëert winst voor die betrokken partijen. Gedeeld gebruik is een belangrijk aspect in een **brede schoolvisie**. Het stimuleert verschillende sectoren om samen te werken aan een brede leer- en leefomgeving in de vrije tijd én op school.

Doel? Maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren. Zo groeit het netwerk van de school en krijgt de school een belangrijke sociale en **gemeenschapsvormende plek** in de buurt.

² Zie deel 3.1: [Gedeeld gebruik](#)

2.2 Actuele uitdagingen

Na meer dan vier jaar staan we voor actuele uitdagingen. Sinds we de toekomstvisie begonnen te schrijven, is er veel ervaring opgedaan op het terrein om speelplaatsen te vergroenen, open te stellen en te transformeren.

Projectoproepen, ondersteuningsprocessen en knappe samenwerkingen tussen verschillende overheden, organisaties en scholen maakten dat mogelijk.

Daarom voegen we deze twee streepjes toe:

Het belang van de speelplaats en schoolomgeving als jeugdruimte

Door de coronacrisis kwam in 2020 het belang van jeugd- en speelruimte sterk in de actualiteit. Vooral onze kwetsbaarste kinderen en jongeren hebben geleden onder de lockdownmaatregelen en de sluiting van scholen. Wie geen eigen tuin heeft, zat soms wekenlang binnen.

Met nefaste gevolgen voor de ontwikkeling en met extra spanningen thuis. Een bevraging van het Kinderrechtencommissariaat bij 44.000 kinderen en jongeren leerde ons dat de negatieve impact op kinderen die niet naar school konden zwaar werd onderschat.

In de toekomst zal er dus net **méer open ruimte nodig** zijn voor iedereen. Het draaiboek 'Strategie voor de publieke jeugdruimte' van de jeugdsector pleitte terecht voor meer kwaliteitsvolle plekken voor de jongsten in onze samenleving. Zet collectieve ruimtes zoals speelplaatsen en schoolomgevingen **zoveel mogelijk in om voldoende ruimte laagdrempelig toegankelijk te maken**. Schoolomgevingen zijn nog vaak transitzones voor auto's. Ze tot een aangename verblijfsplek omvormen én focussen op trappers en stappers, draagt bij tot meer ontmoeting.

Een kwalitatieve inrichting is essentieel als **gezonde aanvulling en verbinding met de publieke ruimte** in de omgeving. En daar knelt de schoen vaak: **scholen moesten door de crisis juist extra ruimte zoeken**. Er is te weinig ruimte om les te geven en er is meer ruimte nodig om op de speelplaats in bubbels te spelen. De speelruimte op de gemiddelde school is klein. Breidt een school uit? Dan wordt eerst de ruimte van de speelplaats ingenomen. **De eerste slachtoffers waren scholen die al te weinig ruimte hadden**. Dat zorgde ervoor dat ze niet konden opengaan of verplicht werden om uit te wijken naar andere locaties. En dat kan nog gebeuren in de toekomst. Daarom zijn er naast kwaliteitsvolle speelplaatsen ook **andere locaties buiten de school nodig, als duurzame 'uitbreidingsmogelijkheden'**. De stad Kortrijk zal bijvoorbeeld een parking ontharden en er een groen plein van maken dat de school kan gebruiken. Een ook Aalter sloot een straat af bij een school, zodat de kinderen er konden spelen.

De speelplaats als ecosysteem in een veranderend klimaat

In 2019 kwamen duizenden jongeren op straat om het beleid duidelijk te maken dat ze bezorgd zijn voor het klimaat. Er worden ondertussen klimaatplannen opgemaakt op verschillende niveaus. Maar jongeren zelf werden daar weinig of niet bij betrokken. Ook de droogte in het voorjaar van 2020, de derde in vier jaar tijd, drukt ons met de neus op de feiten dat iedereen zijn steentje zal moeten bijdragen om onze omgeving aan te passen aan de klimaatverandering. Met die realiteit in het achterhoofd is het **thema 'klimaat' nog onderbelicht in de huidige visie op speelplaatsen.**

Speelplaatsen bieden grote kansen op het vlak van **klimaateducatie**. Ze hebben een sterke voorbeeldfunctie. Op de speelplaats kun je prima duidelijk maken wat ontharding doet. Je kunt het hebben over regenwaterrecuperatie, hernieuwbare energie, groendaken, ecosysteemdiensten, fietsmobiliteit enz. Een speelplaats vergroenen en verduurzamen creëert kansen om klimaatideeën van kinderen serieus te nemen en op kleine schaal uit te werken.

Een speelplaats kan bijdragen aan de klimaatadaptatie en dienen als **buffer tegen klimaatveranderingsprocessen**. Een verharde speelplaats voert regenwater versneld af. Met bomen kun je schaduw voorzien en zo de hitte temperen. Met ontharding en andere infiltratiemaatregelen kun je natte periodes doormaken zonder plassen op de koer. Slimme waterberging zorgt dat je droge periodes kunt doorkomen. Maar ook via mitigatie: het energievriendelijke beheer, de installatie van groendaken (met goede isolerende waarde) en gevelgroen voor warmtebuffering, bewuste materiaalkeuze (o.a. kunststoffen vermijden) enz. **kun je van de speelplaats een echt mini-ecosysteem maken** met een grote lokale impact.

Het belang van al onze visiepunten vinden we ook terug in het Duurzame Ontwikkelingsdoel 11 (SDG 11) van de Verenigde Naties. SDG 11 wil steden inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam maken door bewoners beter te doen participeren, duurzaam te plannen en de nadelige milieu-impact in steden te reduceren. De VN willen dat lokale overheden meer toegang creëren tot groene en openbare ruimtes en dat ze een beleid ontwikkelen rond inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering en weerbaarheid tegen rampen.

2.3 Aandachtspunten

Een visie als leidraad

Deze visietekst wil een concreet hulpmiddel zijn voor scholen om hun speelplaats een grotere meerwaarde te geven. Hoe je deze visietekst kunt inzetten, lees je in deel 4 'Stappenplan'. Deze streefpunten bieden in de eerste plaats de scholen **een kader om te werken aan de eigen visie op de buitenruimte**. Ze bevatten geen absolute normen of criteria, maar zetten een richting uit. De streefpunten staan niet in volgorde van belang. Elk punt heeft zijn eigen waarde. Scholen kunnen zelf het concept en ontwerp van de speelplaats kiezen, rekening houdend met het beleid op school. De streefpunten bieden een richtlijn om nieuwbouw of verbouwingen toekomst-gericht aan te pakken.

Pedagogische meerwaarde

De speelplaats is maar een onderdeel van het beleid op school, en vaak zijn er andere prioriteiten. Toch is het niet moeilijk om deze visie **te laten aansluiten op de pedagogische doelstellingen van de school**, de eindtermen, de leerplandoelstellingen, het gezondheidsbeleid, de aandacht voor welbevinden, ... In het bijzonder denken we aan wereldoriëntatie, bewegingsopvoeding, maar ook wiskunde en de muzische vakken. Bedenk ook dat heel wat beleidsdoelstellingen (zoals gezondheid, pestpreventiebeleid en ervaringsgericht leren) hun voordeel kunnen halen uit een kwaliteitsvolle speelplaats.

Participatie bij ontwerp

Ontwerpers aanstellen en goede aannemers vinden is niet gemakkelijk. Het ontwerp heeft vaak voorrang op de gebruiksvriendelijkheid. Speelplaatsen die als betonnen vlaktes worden ontworpen uit esthetisch oogpunt of om kosten te besparen zijn not done anno 2021. Een andere benadering van architectuur en uitvoering is dus nodig, waarbij plannen **de behoeftes van de gebruiker, de kinderen zelf, centraal stellen**. Procedures aanpassen om hen te betrekken in de ontwerpfase wordt nog te vaak gezien als tijdverlies. Als school hen inspireren en deze visietekst meegeven (bijv. als voorwaarde voor een toekomstige samenwerking) zet die ontwerpers en aannemers beetje bij beetje in beweging en brengt de neuzen in dezelfde richting.

Beleidsbeïnvloeding

De toekomstvisie wil tot slot het beleid sturen. **Want laat het duidelijk zijn: de schoolspeelplaatsen van de toekomst zijn groen, gezellig en avontuurlijk!** Een gezonde en leefbare schoolspeelplaats kan een grote impact hebben voor de leerlingen én de buurt en daar komen heel wat thema's bij kijken. Vandaar een **pleidooi voor een integrale aanpak, over beleidsdomeinen heen**: speelplaatsen behoren niet louter tot onderwijs, niet tot het beleidsdomein omgeving, jeugd, sport of beweging, of welzijn, maar tot al die domeinen samen. Overheidsdiensten en beleidsmakers uit die diverse beleidsdomeinen vinden in de toekomstvisie handvatten en argumenten om de beweging voort te zetten naar kwaliteitsvollere schoolspeelplaatsen in Vlaanderen en Brussel.

3 EEN SPEELPLAATS ALS KNOOPPUNT VAN ONTMOETING

Gedeeld gebruik van speelplaatsen
door jeugdwerk en de buurt

3.1	Meer (aandacht voor) gedeeld gebruik?!	30
3.2	Wat verstaand we onder ruimte delen?	32
3.3	Gedeeld gebruik en jeugdwerk	38
3.4	Voordelen van gedeeld gebruik	49

3.1 Meer (aandacht voor) gedeeld gebruik?!

Op naar multifunctionele schoolinfrastructuur

De Scholengebouwenmonitor 2018-2019 (AGION, 2020) heeft becijferd dat liefst 62% van de vestigingsplaatsen, de infrastructuur al buitenschools gebruikt. De resultaten uit onderzoek van AGION rond multifunctioneel gebruik (AGION, 2020) wijzen op gemiddeld achttien uur per week buitenschoolse activiteiten door andere gebruikers. Die cijfers zijn een status quo t.o.v. de vorige meting in 2013. Er is dus nog veel ruimte om te groeien en alle scholen te overtuigen wat de meerwaarde van gedeeld gebruik is.

Als we in Vlaanderen meer willen doen met minder ruimte, dan moeten we ook op scholen het **ruimtelijke rendement durven te verhogen**. En dat kan op verschillende manieren. De Vlaamse Regering onderlijnt dat en verklaart in het Masterplan Scholenbouw 2.0 (2020) dat ze daarvoor wil gaan. Ze schuift **'Evolueren naar een multifunctionele infrastructuur'** als een van de vijf grote prioriteiten naar voren. Het masterplan spreekt over een verplichtende voorwaarde bij investeringen. Die principiële verplichting voor openstelling van schoolinfrastructuur zal worden geregeld via een decretaal kader (OD 4.1). In 2021 werd in het kader van multifunctionele ruimte een **derde projectoproep gelanceerd rond het openstellen van schoolsportinfrastructuur**. Wellicht volgen er nog soortgelijke oproepen in de nabije toekomst. Schoolbesturen kunnen zich via deze publicatie daar beter op voorbereiden.

Expertise opgebouwd

De aandacht voor dit thema is groot, maar ons parcours is al een tijdje bezig. In 2016 werkte De Ambrassade samen met de Verenigde Verenigingen mee aan de publicatie **'Wegwijzer - over het slim delen van schoolinfrastructuur'**, beter bekend als [Slimgedeeld.be](https://www.slimgedeeld.be).

In die periode (2014-2017) onderzochten we zelf hoe je gedeeld gebruik voor kinderen en jongeren en hun organisaties op allerlei plekken in de praktijk kunt brengen. We werkten daarvoor een onderzoek **'Ruimte delen is ruimte creëren'** en een publicatie **'Ruimte delen met kinderen en jongeren'** uit.

We gingen de boer op met onze aanbevelingen en presentaties, en droegen zo ons steentje bij aan de ontwikkeling van de tien ruimtelijke principes van de strategische visie **Beleidsplan Ruimte Vlaanderen** (2018).

Een extra duwtje in de rug

Om scholen een extra duwtje in de rug te geven lanceerden de toenmalige ministers Hilde Crevits (Onderwijs), Philippe Muyters (Sport) en Sven Gatz (Jeugd) in 2018 een **projectoproep 'bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen'** (zie [video](#)). Een belangrijk beoordelingscriterium bij die oproep was de manier waarop een school acties onderneemt om haar speelplaats ook met anderen te delen. Men keek of er **openstelling was voor het jeugdwerk en/of sportactiviteiten** ('gedeeld gebruik') en eventueel voor de bredere gemeenschap ('open speelplaats'). Een echte 'open' speelplaats die duurzaam opengesteld wordt en een onderdeel wordt van de publieke ruimte, was een pluspunt in het aanvraagdossier.

114 scholen kregen subsidies. 195 scholen dienden een project in, dus liefst 81 scholen kregen uiteindelijk geen middelen. De grote belangstelling voor deze oproep (toch goed voor 5% van alle 4020 scholen in Vlaanderen¹) toont aan dat **heel wat scholen een grondige denkoefening willen maken over hun beschikbare ruimte**. Hun relatie met de buurt, buurtorganisaties en de gemeente is daarin een belangrijker aspect geworden.

"Heel wat scholen willen een grondige denkoefening maken over hun beschikbare ruimte."

Met de kennis en ervaring rond ruimte delen uit die vorige projecten als vertrekbasis ('Slim gedeeld', 2016 en 'Ruimte delen is ruimte creëren', 2017) lag de focus deze keer op een specifieke groep terreinen en potentiële plekken waar we gedeeld gebruik onderzochten: de schoolpleinen en speelplaatsen.

Dit project voelt, met de focus op het delen van speelplaatsen, als een soort sluitstuk van het onderzoek over het gedeelde gebruik van scholen: **naast de schoolinfrastructuur wordt nu ook de buitenruimte, de plekken rond en tussen de leslokalen, onder de loep genomen**. Zo kunnen scholen ondertussen uit verschillende bronnen inspiratie putten om richting te geven aan een **beleid rond gedeeld gebruik van alle ruimtes op school**.

¹ Statistiek Vlaanderen. In het schooljaar 2020-2021 waren er 4020 [onderwijsinstellingen](#) in Vlaanderen. Het totale aantal instellingen bleef de afgelopen jaren vrij constant.

3.2 Wat verstaan we onder ruimte delen?

Ruimte delen is een containerbegrip van diverse praktijken die op een of andere manier extra ruimte creëren. Je zal zien dat elke bovenstaande publicatie rond ruimte delen een eigen stijl en opdeling heeft, maar toch min of meer soortgelijke categorieën gebruikt. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen heeft het bij de uitwerking van een groter ruimtelijk rendement in Vlaanderen over een combinatie van:

- **intensivering** (aantal activiteiten verhogen binnen dezelfde oppervlakte);
- **verweving** (activiteiten samenbrengen in dezelfde ruimte, met o.a. gemeenschappelijk gebruik);
- **hergebruik** (bestaande terreinen die men niet meer gebruikt);
- en **tijdelijk ruimtegebruik** (vooral het een andere invulling krijgt)².

Wat hieronder volgt is een uitgebreidere beschrijving van de **soorten van ruimte delen**, gekoppeld aan de context van speelplaatsen. Wij baseren ons op de opdeling van het rapport 'Ruimte delen met kinderen en jongeren' (De Ambrassade, 2017).

Gedeeld gebruik

Bij gedeeld gebruik breng je verschillende activiteiten samen in dezelfde ruimte. Er zijn dus verschillende gebruikers betrokken die of gelijktijdig of achtereenvolgens de plek delen.

GELIJKTJDIG GEBRUIK

Omdat er nu al vaak een tekort is aan ruimte op scholen, is gelijktijdig gebruik voor vele scholen geen optie. Scholen waar verschillende verenigingen jaarwerkings houden in dezelfde lokalen waar er onderwijs wordt georganiseerd, zijn heel schaars. **Occasionele activiteiten die tijdens de schooltijd kunnen plaatsvinden, passen vaak in de werking van de school.** Zo kan het onderhoud van het groen op de speelplaats door leerlingen van de naburige tuinbouwschool tijdens de uren gebeuren. Verenigingen die een aantal ruimtes gelijktijdig delen met de school (bijv. sanitair, vergaderlokalen, speelplaats), maar ook hun eigen activiteiten- of opslagruimte hebben, komen daarentegen meer voor. Helaas ontbreekt het de scholen vaak aan voldoende ruimte. Als ze wel plekken voorbehouden, gaat het bijna altijd om lokalen die anders toch leeg zouden staan. Meer hierover bij 'hergebruik'.

ACHTEREENVOLGEND GEDEELD GEBRUIK

Dit kun je vooral in multi-inzetbare ruimten terugvinden. Verschillende activiteiten kunnen er dus in dezelfde ruimte plaatsvinden. Een sportzaal van een school is het meest gangbare voorbeeld. Maar ook de meestvoorkomende vorm van het gebruik van school- en speelplaatsen situeert zich in deze categorie. **Een school staat door haar werking 44% van de tijd leeg.**

Het grote aantal dagen dat er geen lessen plaatsvinden, creëert een groot voordeel: scholen kunnen zich in de week **na de schooluren, in weekends en in de vakanties openstellen voor avondsport, jeugdwerk- en/of buurtorganisaties.** Achtereenvolgend gebruik is vooral interessant omdat het potentieel aan ruimte vergroot in de tijd. En het heeft het grote voordeel dat de grote groepen gebruikers niet of bijna niet in contact hoeven te komen met elkaar, wat minder afstemming vraagt.

Overall in Vlaanderen worden scholen gretig gebruikt om tijdens de vakantieperiodes speelpleinwerkingen, ateliers of jeugdkampen te organiseren. Het jeugdwerk komt soms in situaties terecht waar **achtereenvolgend gebruik heel letterlijk geïnterpreteerd** wordt, en zelfs kort gelijktijdig gebruik onmogelijk wordt gemaakt:

"Een vaak gehoorde klacht van leerkrachten en directies is dat de druk op de klaslokalen tijdens de zomer te groot is. Ze zijn bang om materiaal stuk terug te krijgen of kwijt te zijn. We zien vaak hoe leerkrachten daarom alle materialen, inclusief kuismateriaal, achter slot en grendel steken. In Jette worden zelfs alle kasten met plastic afgeplakt. En veel scholen laten geen speelplein meer toe zodra de leerkrachten hun klaslokalen weer inrichten. Terwijl vooral de speelplaats het centrum van de speelpleinwerking is en er nog andere ruimtes beschikbaar zijn waar we nog activiteiten kunnen organiseren."

Tine Bergiers, Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

² Strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, p. 32 en verder

Tijdelijk gebruik

Tijdelijk gebruik maakt het mogelijk om **ruimte of infrastructuur die tijdelijk leegstaat of niet benut wordt, tussentijds toch te gebruiken**. Op scholen zelf gaat het vaak om oude gebouwen die tijdelijk een nieuwe bestemming of gebruiker krijgen. Een kunstenaar kan zo bijvoorbeeld in de warmere maanden zijn atelier organiseren in lokalen die ongeschikt zijn om les te geven, in afwachting van verbouwingen. Maar ook buiten de scholen liggen vaak opportuniteiten om extra (speel)ruimte te benutten, die niet meteen daarvoor bedoeld is. Het omkeerbare aspect is vaak interessant voor scholen om te experimenteren en op die manier te weten te komen wat extra ruimte nodig heeft om aan de noden van de kinderen tegemoet te komen.

"Zo trok de Vrije Basisschool Sint-Jozef-instituut in Kortrijk naar de stad met de vraag of ze de parking tegenover de school (Parking Groeningelaan) konden gebruiken. Na toestemming van de stad werd tijdelijk een speelplaats met dranghekken gemaakt. Ondertussen besloot de stad om van de parking een park te maken dat de school kan blijven gebruiken als speelplek. Een tijdelijk gebruik toont het lokale beleid wat er mogelijk is en creëert 'speelruimte' om ook alle bestuurlijke en administratieve neuzen in dezelfde richting te krijgen."

Hannes Vanmeenen, programmaregisseur
Kindvriendelijke stad Kortrijk

Collectief gebruik

Collectief gebruik is het **publieke gebruik van private of semipublieke ruimte**. Op speelplaatsen is niet alles mogelijk, maar in principe betekent het collectieve gebruik dat iedereen er welkom is. Bij scholen en speelplaatsen spreekt men eerder over 'openstelling of het openstellen van'. Die openstelling kan variëren van een gedeeltelijke (bijv. alleen in het weekend of alleen overdag) tot volledige openstelling. In het laatste geval krijgen die speelplaatsen een echt publiek karakter en zijn ze ook bekend als openbare plekken.

De meeste scholen hanteren nog een enge benadering en dienen in de eerste plaats leerlingen, leerkrachten en directies. Andere groepen worden vaak door allerlei regels, afsluitingen en mentale barrières geweerd.

PRAKTIJKVOORBEELD

- ◇ De Sint-Amandsbasisschool Zuid in Kortrijk breekt haar betonnen speelvlakte uit en ontwikkelt er momenteel een nieuwe groene speelplaats en buurtpark. Leerlingen en buurtbewoners maakten samen het ontwerp.
- ◇ De gemeentelijke basisschool Het Pierenbos in Zoersel stelt haar speelplaats open voor en na de schooluren voor buurtbewoners. Het schoolbestuur heeft er een afsprakenbord aan de poort geplaatst.

Hergebruik

Hergebruik geeft een **nieuwe invulling of functie aan een terrein** dat bijna niet meer in gebruik is. Bij scholen zijn er vaak kleine hoekjes en kantjes die niet gebruikt worden en die schreeuwen om aandacht. De grote betonnen vlaktes en ongebruikte graspleinen hebben op vele scholen afgedaan. Op dat vlak zien we de grootste evolutie in Vlaamse scholen. Met een paar kleine ingrepen worden ze omgevormd tot interessante plekken voor ontmoeting en ontspanning, sport en spel.

PRAKTIJKVOORBEELD

Buitengewoon Secundair Onderwijs Sint-Franciscus in Roosdaal bouwt zijn tuinbouwrichting af en creëerde in de oude schooltuinen een uitdagende zone waar intensief kan worden gesport: een multifunctioneel sportveld, voor de leerlingen én voor derden.

Intensivering

Speelplaatsen intensiveren houdt in dat **de hoeveelheid gebruikruimte binnen dezelfde oppervlakte wordt verhoogd**. Scholen denken vooral goed na op welke manier ze bepaalde plekken intensiever kunnen gebruiken. Dat gebeurt door de ruimte te verdichten (meer functies op één plek), cf. vorig voorbeeld. Of door gelaagd te werken en in de hoogte te bouwen. Dat kan gaan over kleine ingrepen zoals heuvels, speelhuisjes en speelplatformen. Maar in dichte stedelijke gebieden komt het ook voor dat een speelplaats op een groendak of extra verdieping wordt gemaakt, om extra plek te winnen.

PRAKTIJKVOORBEELD

In 2019 opende de lagere school Sint-Bavo in Gent een speelplaats op het dak omdat er niet meer genoeg plaats was op de begane grond. De speelplaats van 500 m² heeft een prachtig uitzicht op de stad en de school kan nu meer leerlingen toelaten.

TIP

Al deze vormen zeggen iets over de relatie tussen de eigenaar en de gebruiker van de speelplaats. De termen dekken niet altijd de lading van elke lokale situatie. We raden aan om die relatie zo goed mogelijk te omschrijven in een afsprakennota of een overeenkomst ([zie deel 4 'Stappenplan'](#)). Een belangrijke tip daarbij is om in de beschrijving nog altijd voldoende ruimte te laten voor andere vormen van (gedeeld) gebruik. Evalueer na een paar maanden en stuur bij.

3.3 Gedeeld gebruik en jeugdwerk

Wanneer je een speelplaats wilt openstellen of delen met het jeugdwerk veronderstelt dat dat je het jeugdwerk kent. Daarom wijden we hier kort uit over wat jeugdwerk is en welke tendensen en kenmerken het jeugdwerk van vandaag beïnvloeden.

Wat is jeugdwerk vandaag?

EEN GROTE DIVERSITEIT EN EVOLUTIE

Het Vlaamse jeugdwerk proberen samen te vatten is een boeiende, maar hachelijke onderneming. Als je aan honderd jeugdwerkers zou vragen wat jeugdwerk vandaag is, dan krijg je vast evenveel antwoorden. Hieronder een korte schets om die diversiteit aan werkvormen en variëteit in het jeugdwerk te vatten.

Het jeugdwerk is een **groot divers landschap met verschillende werkvormen en soorten** en een nog groter bereik van kinderen en jongeren. Jeugdwerk is daarom altijd actueel, zinvol en relevant en vooral ook voortdurend in ontwikkeling. Ook al kent Vlaanderen een lange geschiedenis in het jeugdwerk van meer dan honderdvijftig jaar, het jeugdwerk is in die tijd zeker niet blijven stilstaan. De jeugdwerkpraktijken werden in de loop van de jaren beïnvloed door een snel veranderende samenleving en door de verschillende beleidsorganen die in korte tijd beslissingen namen met een groot effect op de ontwikkelingen in het jeugdwerk. Ook jeugdwerk zelf verandert in een hoog tempo door snelle wissels van jonge beroepskrachten en vrijwilligers.

Jeugdwerk is de verzamelnaam die in Vlaanderen wordt gebruikt voor jeugdverenigingen zoals jeugdbewegingen, jeugthuizen, speelpleinwerkingen, vakantie- en kamporganisaties voor kinderen en jongeren, en allerlei andere jeugdwerkvormen zoals het jeugdwelzijnswerk, culturele en artistieke jeugdverenigingen, verenigingen die informatie over of voor de jeugd verstrekken, jeugdverenigingen die werken rond de participatie van kinderen en jongeren of die een specifiek thema als uitgangspunt hebben.

De wettelijke definitie luidt ³:

Jeugdwerk is sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd van drie tot en met dertig jaar, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op vrijwillige basis.

PLAATS VAN HET JEUGDWERK

Afhankelijk van het bestuurlijke niveau waar jeugdwerk zich toe verhoudt, kun je een territoriale opdeling in het Vlaamse jeugdwerklandschap maken. Je zult dan jeugdwerk vinden op zowel lokaal, als regionaal als bovenlokaal en Vlaams niveau. Samen bereiken ze één miljoen kinderen en jongeren.

Vlaams niveau – In 2021 zijn zo'n **honderd Vlaamse jeugdwerkverenigingen** erkend en/of gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Ze hebben een werking die een aantal provincies overstijgt. Dit zijn vaak de bekendste jeugdwerkorganisaties. Soms organiseren ze zelf een aanbod voor kinderen en jongeren, maar worden deelnemers breder dan op buurt- en gemeentelijk niveau gerekruteerd. Denk maar aan een vakantieorganisatie die een kamp organiseert op een school en daarvoor het internaat, de refter en de speelplaats gebruikt. **Dit is dan Vlaams eerstelijnsjeugdwerk.**

Andere overkoepelen lokale jeugd-verenigingen of initiatieven en/of hebben informerende of ondersteunende diensten voor die lokale werkingen. Dat noemen we het **Vlaamse tweedelijnsjeugdwerk**. De secretariaten en koepels van de jeugdbewegingen zijn de bekendste. Of ze ondersteunen een specifieke werksoort.

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk ondersteunt zo honderden lokale speelpleinwerkingen met zijn expertise en vormingen.

Ten slotte zijn er ook organisaties, zoals De Ambrassade, die het tweedelijnsjeugdwerk ondersteunen en aan belangenbehartiging doen van de hele jeugdwerksector of een specifieke soort of onderdeel ervan (**het derdelijnsjeugdwerk**). In Vlaanderen zijn een aantal van deze derdelijnsorganisaties ook bekend als de 'bovenbouworganisaties' (jeugdverenigingen met een bijzondere opdracht). Naast De Ambrassade zijn dat de Vlaamse Jeugdraad, het Kenniscentrum Kinderrechten, JINT, Bataljong en de Kinderrechtencoalitie.

Tussenniveau – Jeugdwerkverenigingen stoppen niet aan de gemeentegrens en bereiken vaak ook kinderen en jongeren van buurgemeenten. Op sommige plaatsen wordt er over de grenzen heen samengewerkt en vinden we dus ook **intergemeentelijk jeugdwerk** terug. Ook **stedelijk jeugdwerk** kun je hier plaatsen. Zij werken wel plaatselijk en lokaal, maar zijn verspreid over of richten zich op een grootstedelijke regio (bijv. Brussel, Antwerpen, Gent). Wanneer jeugdwerk voornamelijk actief is in één provincie of een bepaalde grote regio (en niet alleen in een grootstedelijk gebied of een samenwerking tussen enkele buurgemeenten, zie hierboven), kunnen we spreken van **regionaal jeugdwerk**. Ten slotte is er het **bovenlokale jeugdwerk** dat niet gericht is op één buurt of regio, maar wel het **lokale niveau overstijgt**. Het bereik is wel niet groot genoeg om Vlaams erkend te worden.

Vzw Oranje organiseert in de vrije tijd allerlei activiteiten voor mensen met en zonder beperking en doet dat in de regio Noord-West-Vlaanderen en het Meetjesland. Ze organiseren o.a. speelpleinwerkingen in Brugge, Maldegem en Assenede.

³ www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid

📍 **Lokaal of plaatselijk jeugdwerk** – Hieronder vinden we alle jeugdwerkverenigingen die zich op buurt- of **gemeentelijk niveau** organiseren, dus lokaal of plaatselijk. Vaak is dat eerstelijnsjeugdwerk en wordt het hoofdzakelijk georganiseerd door vrijwilligers. Er bestaat een grote verscheidenheid in werkvormen en soorten binnen het lokale jeugdwerk. Gaande van het muziekatelier in het buurthuis, tot de lokale jeugdbewegings-groepen en de speelpleinwerking in de jeugdlokalen van de gemeente, tot het jeugdhuis om de hoek.

Lokaal of plaatselijk jeugdwerk kan meestal reken op ondersteuning vanuit het gemeentebestuur of wordt door de gemeenten zelf georganiseerd. Volgens onze berekeningen zijn er zo'n **6000 lokale jeugdwerkorganisaties**. Als school heb je dus de meeste kans om met hen samen te werken.

VERSCHILLENDE WERKVORMEN

Er zijn vele opdelingen te maken door de grote variëteit in het jeugdwerk. Een opdeling volgens werksoort en -vorm dreigt een jeugdvereniging in een hokje te steken waar het niet meer buiten de lijntjes mag kleuren, of waartoe het zich moet beperken. Dat wil onderstaande opdeling zeker niet bereiken. Hieronder vind je de bekendste werkvormen zoals we die in de praktijk tegenkomen:

- 📍 **jeugdbewegingen** zoals Chirojeugd Vlaanderen, Scouts en Gidsen Vlaanderen, KLJ, KSA, JNM en Jeugd Rode Kruis die ook jaarlijkse een Dag van de Jeugdbeweging organiseren
- 📍 **jongerenbewegingen** en verenigingen, zoals KAJ
- 📍 **jeugdhuizen** en -clubs, waarvan de meeste lid zijn van Formaat
- 📍 **speelpleinwerkingen**, waarvan de meeste lid zijn van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk
- 📍 **vakantie- en kamporganisaties** voor kinderen en jongeren zoals Kazou, Joetz, Krunsj, Free-Time, Koning Kevin, Activak, waarvan de meeste verenigd zijn in kampnet.be
- 📍 **jeugdateliers** en jeugdmuziekateliers
- 📍 jeugdverenigingen voor **amateurkunsten**
- 📍 **studentenverenigingen** en -clubs
- 📍 **jeugddiensten** en jeugdcentrums
- 📍 **politieke jongerenbewegingen**
- 📍 **gespecialiseerde jeugdverenigingen met een specifieke doelgroep of ideologie, een specifiek werkveld of thema** – bijvoorbeeld actief op het terrein van milieueducatie, kunstzinnige vorming, wetenschappen, een bepaalde hobby of specifiek interesseveld van kinderen en jongeren
- 📍 ...

Is je honger na het lezen van deze inleiding op het jeugdwerk nog niet gestild? Meer informatie hierover vind je op bit.ly/basiswerk-jeugdwerk of bekijk onze publicatie waarom [#jeugdwerkwerkt](https://bit.ly/DAPublicaties) bit.ly/DAPublicaties.

PRAKTIJKVOORBEELD

Op De Ringelwikke in Ronse organiseert de kunsteducatieve jeugdwerkorganisatie Creafant tijdens de zomervakanties creatieve kampjes voor kinderen. Ze gebruiken er een klaslokaal, het sanitair en de speelplaats. Circusorganisatie vzw Circus Marcel hield er haar circuskamp en bleef er zelfs met de deelnemers overnachten op de speelweide. Alhoewel Circus Marcel dus een aanbod organiseert voor kinderen, blijft de vzw in de eerste plaats een circuscompagnie (erkend onder Circusdecreet).

De realiteit van het jeugdwerk

Ten slotte delen we een aantal belangrijke inzichten en uitdagingen die het jeugdwerk van vandaag typeren en die cruciaal zijn als je een speelplaats wilt delen en goed wilt samenwerken. Een antwoord op de uitdagingen en hoe je ermee rekening kunt houden bij het delen van speelplaatsen, lees je in deel 4.

PRAKTISCH STAPPENPLAN GEDEELD GEBRUIK:

JONGE MENSEN:

Het unieke aan het jeugdwerk in Vlaanderen in vergelijking met de rest van Europa is dat **jonge mensen hier zelf aan het roer staan** en verantwoordelijkheid krijgen om een groep te leiden, een festival te organiseren of een kamp tot een goed einde te brengen. Dat betekent ook dat die jonge enthousiaste monitoren, die leiding of jeugdhuisvrijwilligers **kansen moeten krijgen om bij te leren**. Vormingen en stagetrajecten focussen in de eerste plaats op groepen en activiteiten begeleiden. Infrastructuur en/of terreinen beheren leer je vaak al doende. Een open houding waarbij feedback mogelijk is, is daarbij cruciaal.

VRIJWILLIGERSWERK:

Het jeugdwerk in Vlaanderen **steunt voor een groot deel op vrijwilligers**. Er zijn maar ca. 3200 jeugdwerkers die een betaalde job uitoefenen. Als school krijg je dus vooral te maken met mensen die zich belangeloos inzetten om kinderen en jongeren een aangename tijd te bezorgen of iets bij te leren. Door allerlei factoren is het engagement van de huidige vrijwilligers niet voor een lange periode. **Leidingploegen veranderen elk jaar**. En wie zich drie jaar of meer engageert is de uitzondering. Zo vallen de vorige aanspreekpunten soms plots weg en worden de gemaakte afspraken, opgemaakte overeenkomsten of de opgebouwde expertise rond administratie of regelgeving niet altijd even goed doorgegeven.

TRADITIES:

Tradities in het jeugdwerk zijn heel belangrijk. Want ook al kent het jeugdwerk een groot verloop, veel groepen en organisaties koesteren toch allerlei tradities die van generatie op generatie worden doorgegeven. Het gaat dan niet alleen over uniformen, totemiseren en andere rituelen. Ook jaarlijks terugkerende activiteiten zoals een toonmoment of financiële acties zorgen voor herkenbaarheid. **Tradities geven structuur en zekerheid aan jonge vrijwilligers**. Ze volgen een nauwgezette voorbereiding volgens de formele of informele draaiboeken. En de straffe verhalen zorgen ervoor dat alle leden en begeleiders ernaar uitkijken. Wanneer je uiteindelijk zelf kunt gaan organiseren, staan de tradities daarom vaak niet ter discussie. Soms lijken ze op den duur onlosmakelijk verbonden met de eigenheid van de organisatie. **Kritiek op zo'n traditie komt dan over als kritiek op de kern van de werking**. Een nieuwe locatie voor een jaarlijks evenement, of plekken delen die voordien 'eigendom' waren van een lokale jeugdwerkgroep, wordt zo soms initieel ervaren als bedreigend. In ons onderzoek gaven verschillende scholen aan dat zij zelf initiatief moesten nemen om de jeugdwerkorganisatie te overtuigen om het gedeelde gebruik van speelplaatsen te overwegen.

PRAKTIJKVOORBEELD

Scouts Haagepoorters uit Destelbergen gaf op vraag van de school Pius X feedback over het plan om de speelweide van de parochie om te vormen tot een uitdagende speelplek. Het plein was vroeger één grote vlakte zonder al te veel begroeiing en de scouts maakten er al jaren alleen gebruik van. Nu zouden ze de plek delen met de school. De scouts waren bang dat er in de nieuwe vorm geen plaats meer zou zijn voor pleinspelen en zagen de grote verandering niet meteen zitten. Ook het bos en de kampvuurkring waren elementen die ze wilden behouden. Na dialoog werd het eerste ontwerp aangepast en een deel van de open ruimte behouden, aangevuld met beplanting en uitdagende spel- en leeromgevingen aan de zijkanten van het terrein. Zo wordt het een interessante plek voor de scouts, de school, de ouderen van de parochiewerking én de kinderen van de buurt.

EEN TEKORT AAN JEUGDINFRASTRUCTUUR EN KWALITEITSVOLLE JEUGDRUIMTES

Elke jeugdwerkorganisatie heeft behoefte aan kwaliteitsvolle jeugdruimte om elkaar te ontmoeten, te vergaderen, actief te spelen met elkaar, groepen mensen te ontvangen, te feesten of om gezellig na te kaarten. Jeugdwerk zoekt een plek. Het jeugdwerk groeit en heeft dus ook meer plaats nodig. Ook veel zelforganisaties die werken met jongeren hebben ruimte nodig. De diversiteit aan jeugdwerk zorgt ook voor een heel diverse vraag aan ruimte voor dat jeugdwerk. Sommige organisaties zoeken een vaste eigen stek, andere willen ruimte in de openbare ruimte, andere hebben behoefte aan tijdelijke ruimte of flexibel inzetbare ruimte.

PRAKTIJKVOORBEELD

Uit het grote Chiro-onderzoek (2019) blijkt dat 38% van de Chirogroepen infrastructuur als een van hun grootste uitdagingen zien de komende vijf jaar. Die uitdaging heeft onder andere te maken met capaciteit (ledenaantal dat stijgt), veiligheid, duurzaamheid en andere onderhoudswerken.

De bevraging toont nog een aantal andere tendensen die niet alleen representatief zijn voor het jeugdwerk, maar voor alle verenigingssectoren:

- ◇ Dat **kerkfabrieken** wegvallen en gebouwen en gronden verkocht worden, zorgt bij vele jeugdwerkgroepen voor een verlies van infrastructuur en dus ook voor een grote onzekerheid. Nog op lokaal niveau stellen we vast dat veel **gemeenten hun infrastructuur verkopen** of het gebruik duurder maken. Ook dan moeten jeugdverenigingen zoeken naar andere opties.
- ◇ Uit dezelfde cijfers blijkt ook dat **4,3% van de groepen geen eigen lokalen** ter beschikking heeft, vier jaar geleden was dat 2,1%. Dat aantal is dus verdubbeld in vier jaar tijd en zal waarschijnlijk nog stijgen.
- ◇ Het **aantal groepen dat zelf eigenaar is** van zijn lokalen daalde ook de afgelopen jaren. In 2015 was 30,3% van de groepen eigenaar van zijn lokalen en in 2019 was dat maar 23,03%.
- ◇ Een vijfde (20,23%) van de groepen geeft aan dat hun lokalen **veel herstellingswerken** nodig hebben.
- ◇ 13,49% van de groepen zegt dat hun **lokalen in slechte staat** zijn en er een nieuw lokaal, verbouwingen of grote renovatiewerken nodig zijn.
- ◇ Ten slotte deelt respectievelijk al 10,87% en 11,81% van de Chirogroepen **hun lokalen met een andere vereniging of derden**.

Zoals eerder aangehaald is de **druk op ruimte** voor kinderen, jongeren en hun organisaties nog groter geworden de laatste jaren. Dat is nog meer gebleken in coronatijden, toen jeugdwerkorganisaties zich gedwongen moesten verplaatsen naar andere locaties om alles veilig in de coronabubbel te kunnen organiseren. Het 'Draaiboek strategie publieke jeugdruimte' (De Ambrassade, Bataljong, VVSG, Kind & Samenleving, Netwerk Lokaal Sportbeleid, 2020), werd opgemaakt als antwoord op de coronacrisis om jeugdruimte zo veel mogelijk te vrijwaren en zelfs extra ruimte te creëren. Het draaiboek omschrijft de **uitdaging rond ruimte delen en openstellen** zo:

“Private of semipublieke ruimten zoals scholen, worden vaak eng gebruikt of gedomineerd door een aantal doelgroepen, terwijl andere door middel van impliciete of expliciete regels, mentale barrières of afsluitingen geweerd worden. Door het gebruik van zulke ruimtes open te breken, kunnen zij evolueren tot collectief gebruikte ontmoetingsruimtes waar kinderen en jongeren meer welkom zijn.”

Uit: “Draaiboek strategie publieke jeugdruimte”

Jeugdwerkgroepen worden groter, er is ook meer **vraag naar extra speelruimte en/of 'verblijfsruimte'** zoals een tentengrond. Daarbij mogen de **aanpalende buitenruimtes** zoals schoolspeelplaatsen niet vergeten worden. Zij zijn minstens even belangrijk voor het jeugdwerk.

© Steerbeeld Vrije basisschool De Wingerd in Poederlee

Met de aangekondigde relancemiddelen (2021) zal de Vlaamse overheid binnenkort investeren in jeugdwerkinfrastructuur en de terreinen eromheen, maar dat zal niet alle noden lenigen. Investeren in infrastructuur is duur. **Ruimte delen kan dus in sommige gevallen een betere oplossing bieden** voor de jeugdwerkorganisaties en is veel goedkoper voor de betrokkenen en de lokale besturen. Het recente Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (Departement Jeugd, Cultuur en Media 2020) ziet ook een rol weggelegd voor scholen om samen met kinderen en jongeren vorm te geven aan leefbare en duurzame buurten en wil inzetten op het multifunctionele ruimtegebruik en de naschoolse openstelling.

Scholen hebben dus wel degelijk een bepaalde verantwoordelijkheid en kunnen op deze maatschappelijke uitdaging deels een antwoord bieden.

3.4 Voordelen van gedeeld gebruik

Moeten we je nog overtuigen van de meerwaarde van gedeeld gebruik? Of ben je op zoek naar extra argumenten om het schoolbestuur, de directie of de jeugdwerkorganisatie in de buurt te overtuigen?

Vooraleer we van start gaan met een uitgebreid stappenplan over hoe je concreet aan de slag kunt gaan, vind je hier een kort overzicht met alle sterke punten van gedeeld gebruik, gebaseerd op de voordelen opgesomd uit vorig onderzoek van De Ambrassade, Netwerk Lokaal Sportbeleid⁴, de Verenigde Verenigingen en GoodPlanet⁵.

De voordelen gaan breder dan de meerwaarde voor kinderen, jongeren en hun organisaties en zijn toepasbaar op gedeeld gebruik met allerlei initiatieven. Gebruik onderstaande voordelen als checklist in jouw speech, presentatie of lobbygesprek om het gedeelde gebruik van speelplaatsen te promoten.

⁴ Het vroegere 'ISB' heet sinds 2021 'Netwerk Lokaal Sportbeleid'.

⁵ Zie 'Literatuurlijst'

JE BIEDT RUIMTE AAN ACTIVITEITEN DIE KAMPEN MET PLAATSGEBREK.

- Want er is een grote nood aan toegankelijke buitenruimte en vrijetijdsplekken voor kinderen, jongeren, hun organisaties en allerlei buurtinitiatieven.
- De speelplaatsinfrastructuur is laagdrempelig en vaak goed bekend bij de leden van het jeugdwerk. Een groot deel van hen gaat of ging er naar school.
- De kinderen zullen daardoor ook beter zorg dragen voor hun speelplaats.
- Delen of openstelling zorgt voor een imago voordeel voor je school in je gemeente.

JE SPRINGT DUURZAAM OM MET DE SCHAARSE RUIMTE EN HET MILIEU.

- Het biedt een antwoord op de gebrekkige ruimtelijke ordening.
- Het stimuleert intensiever gebruik en voorkomt druk op de schaarse open ruimte.
- Het gaat leegstand tegen.
- Het zorgt voor efficiënter gebruik van ruimte en voorzieningen.
- Het zorgt voor verweving van functies en stimuleert zo duurzame verplaatsingen, minder energieverlies en kringlopen die gemakkelijker gesloten kunnen worden.

JE BESPAART KOSTEN EN KUNT VOOR INKOMSTEN ZORGEN.

- Initieel liggen de kosten misschien wat hoger, maar op termijn zijn er duidelijke terugverdieneffecten en financiële baten voor scholen (gemeenschappelijke aankopen, energiekosten delen, inkomsten door verhuur).
- Ook voor het verenigingsleven en het jeugdwerk is het financieel voordeliger omdat er als onkostenvergoeding bij scholen vaak een lager tarief geldt voor hen. En de prijzen zijn sowieso al lager dan bij privé-initiatieven. Gemeenschappelijke aankopen of investeringen zorgen daarnaast voor een gedeelde en dus lagere kostprijs voor de jeugdwerkorganisaties.
- In de huidige context van financiële uitdagingen zijn lokale besturen minder geneigd om nieuwe infrastructuur aan te leggen. De bestaande open ruimte delen in plaats van nieuwe aan te leggen, kan kostenbesparend zijn en heel wat overheaden zetten daar dus ook bewust op in.

JE SPEELT IN OP MAATSCHAPPELIJKE VERANDERINGEN.

- Het sluit aan op de evolutie dat de onderwijsopdracht van scholen meer en meer een brede maatschappelijk opdracht wordt.
- Een school die haar speelplaats deelt, weet beter wat er in de buurt leeft en kan er zo ook gemakkelijker op inspelen.
- Het is flexibel en laat toe om het gebruik aan te passen aan de veranderende noden.
- Een multifunctionele buitenruimte en speelplaats op school komen zo tegemoet aan veranderende maatschappelijke noden en aan de bevolkingssamenstelling in de wijk.

JE ZORGT VOOR ONTMOETING EN STIMULEERT NETWERKING EN SAMENWERKING IN EEN SUPERDIVERSE SAMENLEVING.

- Gedeelde plekken vormen een goede basis voor interculturele of intergenerationele solidariteit en wederzijds respect.
- Het bevordert dialoog en samenwerking wanneer afspraken tussen gebruikers gemaakt worden of wanneer conflicten moeten worden opgelost. Het is zo een leerschool in samenleven met elkaar.
- Het bevordert verdere netwerking en een diepere vorm van kennismaking tussen organisaties, die ook vaak uitmondt in samenwerkingen en nieuwe synergieën.
- Zo worden er door het gedeelde gebruik kansen gecreëerd voor het jeugdwerk om sterker aanwezig te zijn in de straat en omgeving, en verbondenheid te krijgen met de wijk. Een sterk lokaal verankerde jeugdwerkorganisatie trekt via de school en haar netwerk automatisch leden aan en kan ook gemakkelijker een beroep doen op de ouders als dat nodig is.

JE CREËERT RUIMTE VOOR EXPERIMENT EN GEEFT KANSEN AAN MINDER GEVESTIGDE GROEPEN.

- Het sluit vaak aan op het pedagogische project van de school.
- Het biedt zo een tegengewicht tegen de prestatie maatschappij die alleen resultaten verwacht en geen ruimte om te falen en te groeien.
- Gedeelde plekken zijn laboratoria voor de wijk en samenleving, en een bron van sociale innovatie.
- Het geeft beginnende initiatieven en niet-georganiseerde of minder gevestigde groepen een eigen plek om hun werking uit te bouwen.

JE STIMULEERT MEDE-EIGENAARSHIP EN COCREATIE.

- Het biedt kansen om de ruimte zelf vorm te geven en het stimuleert mede-eigenaarschap als je gebruikers niet behandelt als passieve consumenten zonder inspraak.
- Het geeft (jonge) burgers kansen om lokaal het verschil te maken en te participeren.
- Als het ruimtelijke beleid met de gebruikers van deze gedeelde speelplaatsen in dialoog gaat, kan het een ruimtelijke pioniersfunctie vervullen en bijdragen tot een kwaliteitsvollere toekomstige ruimtelijke planning van de buurt.

JE GEEFT IDENTITEIT AAN DE SCHOOL EN DE BUURT.

- Een school met een open speelplaats kan uitgroeien tot een interessant knooppunt of kloppend hart voor ontmoeting in de buurt. Het biedt een 'wij-gevoel' aan de buurt en betreft ouders meer bij de schoolwerking. Dat verhoogt dan weer de leerkansen voor de kinderen.
- De visuele of architecturale kwaliteit van een omgevormde speelplaats en de link met de omgeving van de school kunnen de identiteit van de buurt versterken.
- Ongebruikte ruimtes en terreinen als speelplaats of speelweide gebruiken voor de school en de buurt zorgt voor een zinvolle invulling en verbetert zo de buurtkwaliteit. Er is meer leven op school en meer sociale controle.
- Tot slot zorgen gedeelde speelplaatsen voor kansen voor (sociale) tewerkstelling en vrijwillig engagement.

JE CREËERT EEN WIN-WINSITUATIE VOOR ALLE PARTIJEN.

Samengevat: de uitkomst van gedeelde speelplaatsen ligt in de handen van de verschillende partners en moet zoveel mogelijk het doel hebben om te komen tot een win-winsituatie voor alle partijen; eigenaars en gebruikers in de eerste plaats en de bredere straat en buurt tot gevolg. Een vereniging die kan gebruikmaken van een speelplaats, kan in ruil de school ook haar lokaal of terrein laten gebruiken. Of kan in ruil activiteiten voorzien op het schoolfeest, een handje helpen op de klusdag of het eigen netwerk aanspreken om bepaalde ingrepen op de speelplaats of school aan te pakken.

PRAKTIJKVOORBEELD

Een mooi voorbeeld van zo'n win-winsituatie vind je bij de Knipoog in Opwijk:

Daar is men gaan samenzitten met de jeugdbeweging '12+' op het moment dat hun lokalen naast de scholen zouden komen te liggen. Samen onderzochten ze op welke manier ze de beschikbare ruimte zo nuttig en multifunctioneel mogelijk konden inrichten. Met de geplande nieuwe schoolgebouwen zou er op termijn ook ruimte vrijkomen op de speelplaats waar de containerklassen stonden. De leerlingen, leerkrachten, oudercomitéleden, leden van jeugd-beweging, gemeente Opwijk en 3Wplus (voor- en naschoolse opvang) stelden samen een plan op. De jeugdwerking zocht en vond zo meer groene speelruimte en de schoolkinderen konden spelen in een uitdagendere omgeving. De speelpleinwerking zal er in de toekomst kunnen plaatsvinden in de vakantieperiodes. Er wordt een moestuin aangelegd die door de school gedeeld wordt met de volwassen bewoners met een mentale beperking van vzw Zonnelied. Vanuit de werkgroep Soepkadeekes zullen zij samen met de kinderen van de school de moestuin onderhouden en groenten kweken. Die groenten gebruiken de Soepkadeekes om hun soep te maken. Dat doen ze in de keuken van de school.

Dat zorgt enerzijds voor een zinvolle en leerrijke tijdsbesteding voor de mensen van vzw Zonnelied en anderzijds zorgt het ervoor dat de kinderen van de school, de leerkrachten en de bewoners in de buurt in contact komen en ervaring opbouwen met mensen met een beperking of een handicap.

4 PRAKTISCH: STAPPENPLAN GEDEELD GEBRUIK

4.1 Inleiding	56
4.2 STAP 1: Creëer een intern draagvlak	60
4.3 STAP 2: Maak een omgevingsanalyse	66
4.4 STAP 3: Maak en behoud echte verbinding	87
4.5 STAP 4: Maak afspraken	93
4.6 STAP 5: Deel, deel, deel ... en creëer (1 + 1 = 3)	97
4.7 STAP 6: Evalueer en stuur bij	100

4.1 Inleiding

Een duidelijke focus

In de vorige hoofdstukken kon je de voordelen van gedeelde speelplaatsen ontdekken en hoe de speelplaats symbool staat voor een veranderende samenleving. In dit deel beschrijven we de verschillende stappen die je kunt doorlopen om van het gedeelde gebruik een succesverhaal te maken. We gebruiken daarvoor het **jeugdwerk als belangrijkste doelgroep** van gebruikers, om het brede verhaal dat ruimte delen is, een duidelijk focus te geven. Dat is een bewuste keuze vanuit de praktijken die we hebben bestudeerd. Ervaringen wijzen uit dat je de stappen voor het gedeelde gebruik met jeugdwerkorganisaties evengoed kunt gebruiken in de samenwerking met andere organisaties. Met die focus in het stappenplan willen we dus geen eenzijdige oproep doen om alleen met jeugdwerkorganisaties gedeeld gebruik uit te bouwen, integendeel. Gebruik de stappen dus ook met andere organisaties.

Er zijn verschillende aanpakken om met openstelling te starten. We baseren ons op het stappenplan van 'Wegwijzer. Over het slim delen van schoolinfrastructuur' (Verenigde Verenigingen, 2018). Daarbij hebben we de verschillende stappen gewikt en gewogen en aangevuld met eigen inzichten. Het stappenplan vertrekt vanuit drie soorten initiatiefnemers: de school, de lokale overheid (gemeente of stad) of een vereniging in de buurt. In onze voorbeelden zijn de **scholen de trekkers in het proces, maar de vraag kan evengoed van de lokale overheid of een vereniging komen**. Zij hebben misschien verschillende beweegredenen, maar kunnen dezelfde stappen doorlopen. De onderlinge aanpak zal wel verschillen. Wie het ook is, om tot echte win-winsituaties te komen is het belangrijk om niet alleen de verschillende stappen te zetten maar ook aandacht te hebben voor dialoog en draagvlak te creëren.

In ons onderzoek hebben we ons vooral **gefocust op de menselijke relaties** tussen scholen, het jeugdwerk en de buurt. We vestigen de aandacht op de ontmoeting tussen de verschillende actoren, hoe ze samen een verhaal kunnen schrijven en welke factoren een duurzame samenwerking laten slagen.

Het **technische, regelgevende en beheersmatige kader** voor gedeeld gebruik laten we hier bewust links liggen of raken we hier en daar maar kort aan. Speelplaatsen gebruiken en openstellen heeft zeer veel parallellen met het openstellen van schoolinfrastructuur in zijn geheel, waar al eerder uitgebreid over geschreven werd in andere publicaties.

Wie meer te weten wil komen over gebruiksovereenkomsten, verzekeringen, wetgeving, subsidies, veiligheid en preventie of beheer van gedeelde schoolinfrastructuur, kan daarvoor terecht op slimgedeeld.be of het boek Wegwijzer. Over het slim delen van schoolinfrastructuur.

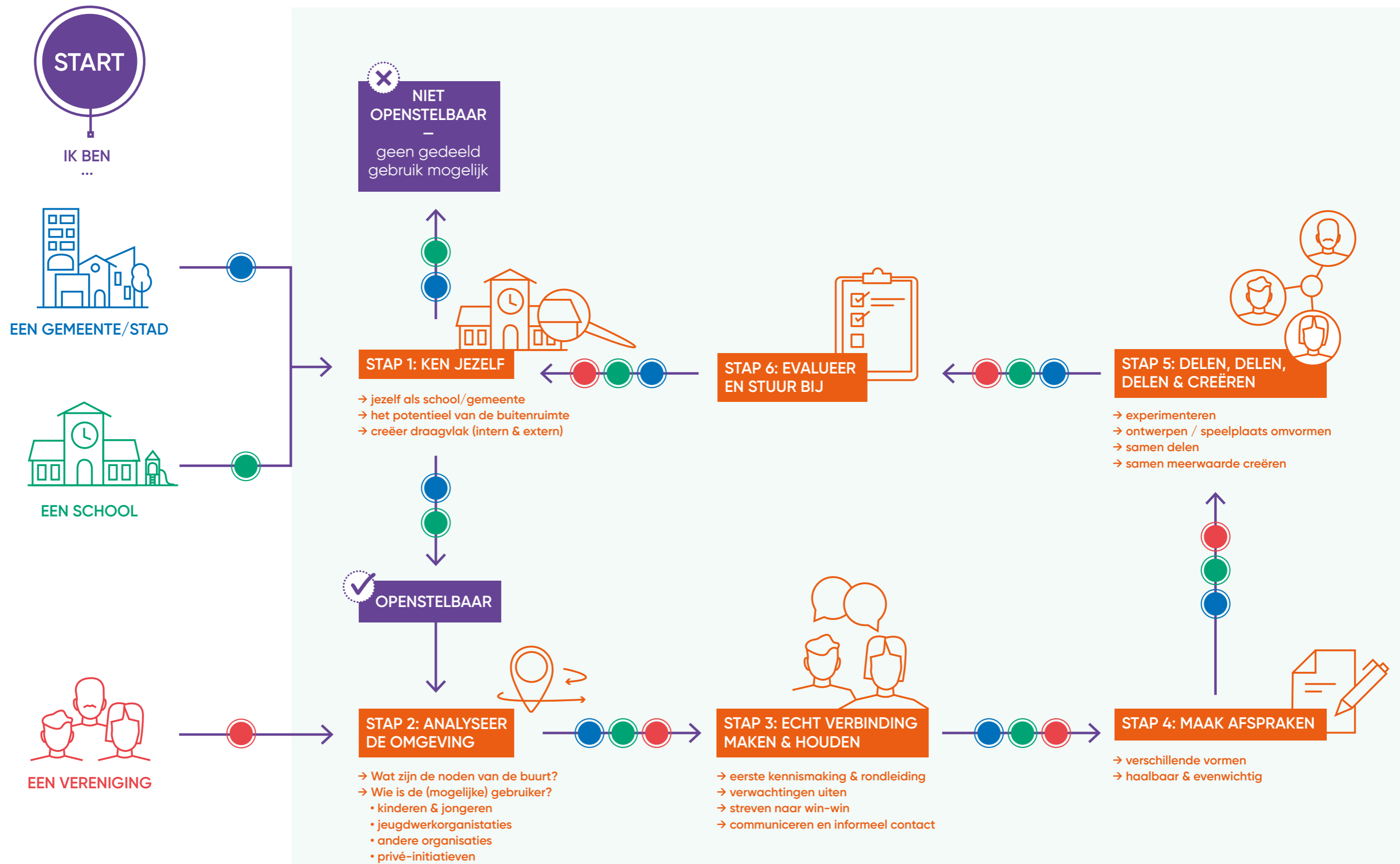
Een boeiend, maar lang en circulair proces

Gedeeld gebruik is een lang verhaal met vele kleine stapjes. Scholen zien het vooraf als extra werk. De uitkomst is onzeker, de meerwaarde wordt niet meteen bewezen. Toch roepen we op om gedeeld gebruik niet te zien als een last vooraleer je eraan begint. Want zo is het kalf al half verdrongen. In dit hoofdstuk leggen we die verschillende stappen verder uit. Zie ze niet als een verplicht te volgen volgorde. Sommige lopen al eens door elkaar. Of je kunt er overslaan, naargelang je beginsituatie. En na stap 5 kan het zijn dat nieuwe uitdagingen en gebruikers je verplichten om weer van voren af aan te beginnen. **Beschouw de stappen dus eerder als een circulair gegeven, dan als lineaire stappen in de tijd.** Werken aan gedeeld gebruik is nooit af.

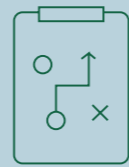

Zo komen we tot de volgende stappen:

- STAP 1: Creëer een intern draagvlak.
- STAP 2: Maak een omgevingsanalyse.
- STAP 3: Maak en behoud echte verbinding.
- STAP 4: Maak afspraken.
- STAP 5: Deel, deel, deel ... en creëer (1 + 1 = 3).
- STAP 6: Evalueer en stuur bij.

4.2 Creëer een intern draagvlak

Hier vind je een stappenplan. Vink aan!

Zelfkennis als begin van alle wijsheid

Een school is in de eerste plaats (en terecht) bezig met haar pedagogisch project en de praktische uitvoering daarvan. Wil je als school over het muurtje kijken en de mogelijkheden voor de school en de buurt verkennen, dan zijn **zelfkennis en een kritische blik op die eigen visie** cruciale eerste stappen.

Richtvragen die kunnen helpen:

- ? Is onze speelplaats en de speelplaatswerking een onderdeel van onze pedagogische visie / het gezondheidsbeleid of ons schoolreglement?
- ? Hebben we een eigen speelplaatsvisie?
- ? Wat zijn mogelijke linken tussen de pedagogische visie van de school en de kansen die gedeeld gebruik van speelplaatsen met zich meebrengen?
- ? Wat ontbreekt in die visie om gedeeld gebruik te motiveren?
- ? Passen we die visie meteen aan of zetten we eerst een aantal experimenten op?
- ? Hoe kan gedeeld gebruik onze identiteit en profilering versterken als school?

Wacht niet op de volgende subsidieoproep om die oefening te maken met het schoolteam.

De stap vraagt veel tijd. Voor **inhoudelijke inspiratie rond visieteksten** over de rol en de mogelijkheden van speelplaatsen, zie [deel 2 'Een speelplaats met toekomst'](#).

Zet je visie in als **communicatie-instrument**. Een eigen speelplaatsvisie ontwikkelen helpt om helder te communiceren met ouders en andere betrokkenen. Maak aan de hand van de visie een prioriteitenlijstje voor de eerste acties. Je visie gebruik je ook om het huidige speelplaatsbeleid te optimaliseren en dient als basis voor de nieuwe inrichting en openstelling van de speelplaats.

PRAKTIJKVOORBEELD

De visietekst van lagere school de Beukenoot in Anzegem integreert het gedeelde gebruik als volgt:

“Een kwaliteitsvolle en toekomstgerichte schoolspeelplaats is rijk aan variatie, voor ieders welbevinden. Hiermee willen we een aanbod voorzien voor wie behoefte heeft aan rust en veiligheid, minder mobiels is, of voor wie juist nood heeft aan actief uitleven. We zien de speelplaats als verruiming van het klaslokaal. We geloven in de kansen die een leerrijke buitenruimte biedt. Het gezondheidsaspect van de groene buitenomgeving speelt hierbij een belangrijke factor. In het vrije spel leren kinderen spontaan en bouwen ze ervaring op in risicocompetenties. De speelplaats is een openluchttonoonstellingsruimte en biedt kansen voor ervaringen met de muzische componenten. De speelplaats wordt ruimte-efficiënt ingezet, met oog voor de behoeften van de omgeving. De kinderopvang, de jeugddienst, de kunstacademie en de KSA zijn partners voor wie de speelplaats inzetbaar is.”

Het potentieel aan eigen buitenruimte

Een degelijke speelplaatsanalyse maken om de beginsituatie in kaart te brengen is daarna de volgende stap. Wij focussen hier alleen op de analyse op welke manier de speelplaats en schoolterreinen zich kunnen lenen tot gedeeld gebruik¹.

Beperk je dus niet tot de speelplaats alleen, maar maak meteen de oefening voor alle buitenruimte (parking, toegangsweg, speelweide, moestuin, binnentuin ...) Breng dat in kaart. Hou daarbij rekening met toegankelijkheid, de (brand)veiligheid en sociale controle, de bezettingsgraad, de planning, het onderhoud enz.

De volgende vragen kunnen daarbij helpen:

- ? Welke plekken kunnen we delen of openstellen?
- ? Welke plekken kunnen we delen of openstellen na aanpassing?
- ? Welke plekken lenen zich niet tot gedeeld gebruik?
- ? Wat met de in- en uitgang van het schoolterrein?
- ? Is de verplichte nooduitgang aanwezig?
- ? Wat is er aanwezig van materialen op die plekken? Is er toegankelijk sanitair aan verbonden of niet?
- ? Wat is de draagkracht van de plek? Hoeveel bezoekers kan ze aan en met welke frequentie? Welke dagen?
- ? Wat gebeurt er in de weekends of vakantieperiode met de plek?
- ? Waaruit bestaat het onderhoud van de plek op dit moment? Wie is daarbij betrokken?

¹ Voor een brede analyse van de speelplaats bestaan er verschillende tools: zie ['Leesvoer'](#).

Bekijk welke **buitenplekken het makkelijkst zijn om open te stellen voor verenigingen** en wat voor wie zinvol zou kunnen zijn. Inventariseer het meubilair en de speeltoestellen en maak een inschatting welke leeftijden welke zones kunnen gebruiken. Maar verlies je hierin niet. Zie het als een startpunt voor de verdere denkoefening. Bepaalde vooroordelen over het gebruik door bijvoorbeeld een jeugdvereniging kunnen verkeerd zijn als je ze nog niet voldoende kent.

Scholen in een scholengroep of uit een bepaalde wijk hoeven deze oefening niet alleen te doen en hebben er alle baat bij om het potentieel uit te wisselen met elkaar. Zo kunnen ze straks bij stap 2 bepaalde noden doorschuiven naar een geschiktere plek op een andere school.

Bij de volgende stappen geven we uitgebreid voorbeelden van het diverse gebruik van speelplaatsen.

Intern en extern draagvlak en richting creëren

In de dossiers en cases kwamen duidelijk de trekkers en baanbrekers naar voren. Die pioniers getuigden hoe ze het aandurfd en om met de speelplaats naar de buurt te stappen en hoe ze met een sterke visie en veel persoonlijk engagement aan dit traject begonnen.

Wacht als trekker niet met de collega's in te lichten en hen erbij te betrekken. Want gedeeld gebruik kan positieve, maar wel ingrijpende gevolgen hebben voor het hele team van de school. Overtuig hen van het idee met goede voorbeelden of ga met een aantal collega's op schoolbezoeken in de buurt, op zoek naar good practises en realistische verhalen. Laat het team meteen meedenken, vragen stellen en hun bezorgdheden meegeven. Zo sta je er niet alleen voor.

Lees de stappen in dit stappenplan en omring je meteen met een aantal mensen om de weg samen verder af te leggen. **Stel die stuurgroep divers samen:** een leerkracht, zorgcoördinator, brugfiguur, onderhoudsmedewerker, iemand van het oudercomité, geëngageerde buurtbewoners of professionele wijkaanspreekpunten enz. Of ga na of je kunt aansluiten **bij een op de school al bestaande werkgroep** die het thema ter harte kan nemen.

Betrek zo snel mogelijk je directie en/of schoolbestuur bij dit verhaal. Geef af en toe een stand van zaken, toets af of vraag naar een duidelijk mandaat om bepaalde beslissingen in het proces te mogen nemen.

"Onze school had de toestemming van de eigenaars (broeders) om gebruik te maken van de tuin, maar de directie was niet mee in het verhaal. Om het hele team mee te krijgen en sneller beslissingen te nemen, had ik liever meteen iemand van het directieteam achter mij gehad."

Een leerkracht en trekker op een Gentse school

Werk samen verder aan een **visie op speelplaatsen** (zie vorige). Die zorgt ervoor dat de neuzen in dezelfde richting staan.

Een laatste belangrijk punt om snel draagvlak te creëren is gewoon van start gaan, experimenteren. Combineer de opgebouwde visie snel met een aantal eerste acties en kleine succesjes. **Kom naar buiten met de stappen die je hebt gezet** (bijv. 'stuurgroep opgericht', 'visie uitgewerkt', 'buurt bevraagd'). Zet bepaalde sleutelmomenten extra in de kijker ('subsidie binnengehaald', 'samenwerking met de gemeente opgestart'). Die tussentijdse resultaten zijn belangrijk. Organiseer infomomenten om erover te communiceren met ouders, verenigingen en de buurt. Met die openheid als grondhouding, ook naar andere gebruikers toe, maak je meer mensen mede-eigenaar van dit project en heb je meer garantie op succes.

“Bij ons in Sint-Paulus in Kortrijk werd alles opgestart vanuit een bevraging van leerkrachten aan alle leerlingen, maar daarna werd al snel een vzw opgericht waarin ouders vooral actief waren. Elke te zetten stap communiceerden we naar ouders en de buurt via informele infomomenten met een hapje en drankje. Iedereen werd daarvoor uitgenodigd. Gaandeweg werkten we ook een blogsite uit en die was dan weer gelinkt aan onze Facebookpagina. Onze blogsite² bevat veel uitleg over het concept en onze visie. Zo gaat de communicatie gemakkelijker, is iedereen meteen mee en heb je minder problemen.”

Cedric Ryckaert, leerkracht

Basisschool Pius X uit Destelbergen brainstormde tijdens een personeelsvergadering met de leerkrachten rond actuele foto's van spelende kinderen op het terrein. Ouders en parochieleden werden uitgenodigd tijdens overlegmomenten. Vervolgens werd door samenwerking met de leerlingenraad het draagvlak vergroot. Ouders, scoutsleiding en leerkrachten bereidden samen een buurtinfoavond voor. En de kinderen gaven in de schoolkrant een stand van zaken aan de achterban van de school.

² <https://klimaatspeelplaats.com/>

4.3 Maak een omgevingsanalyse

Een tweede stap is de uitgebreide omgevingsanalyse.

Een omgevingsanalyse maak je met de volgende dubbele vraag in het achterhoofd:

- Wie is er actief in onze buurt?
- En welke noden/behoefden leven er die we eventueel kunnen koppelen aan het gebruik van onze speelplaats?

Want onbekend is onbemind. Alleen het eigen netwerk hanteren om gedeeld gebruik op te starten is een veilige manier en misschien goed als startoefening, maar richt je vizier ook breder. Sterk lokaal verankerde organisaties zullen het snelst in het vizier komen, maar hebben misschien niet de grootste behoefte aan extra ruimte.

Organisaties die net opgestart zijn en minder draagkracht of netwerk hebben, missen zo de boot. Als je echt wilt investeren in gedeeld gebruik met een grotere maatschappelijke meerwaarde, moet je onbekende paden bewandelen. Het is daarom heel belangrijk om goed in kaart te brengen wie actief is in de buurt. Laat je goed omringen om die oefening te maken.

VERSCHILLENDE ACTOREN EN NODEN AFBAKENEN

Een school (de aanbieder van ruimte) moet er zich bewust van zijn dat ze de openstelling vooral vanuit haar eigen denkkader zal bekijken. Net daar ligt een grote valkuil die gedeeld gebruik bemoeilijkt: **iedere actor heeft zijn eigen realiteit.**

In de eerste plaats zijn **de gebruikers** betrokken partij. Daarnaast is de **eigenaar** betrokken, degene die een speelplaats ter beschikking stelt. Maar ook de **lokale overheid, ontwerpers, tussenfiguren en de buurt** spelen elk een rol. Soms hebben bepaalde partijen verschillende petjes op. In het onderwijs komt het bijvoorbeeld ook veel voor dat de lokale overheid eigenaar is van de school. En tegelijk kunnen ze het proces trekken.

PRAKTIJKVOORBEELD

De Vlinderdreef, een gemeentelijk basisschool uit Moerbeke Waas:

De gemeente is er eigenaar en ontwikkelde een duidelijke visie op het gedeelde gebruik van de speelplaats. Die werd bij de heropbouw van de school helemaal heringericht met diverse bewegingsuitdagingen voor kinderen. Daarnaast wordt ze sinds 2018 opengesteld in de vrije tijd als speelplek voor de buurtkinderen en jeugdverenigingen zoals de scouts, KLJ en Jeugd Rode Kruis (gebruikers). In de zomer heeft Speelplein Suikerspin er haar werking en dat draait goed. Er loopt een fietsroute die uitzicht heeft op de site. Zo raken de kinderen gemakkelijk aan de speelplaats en is er veel sociale controle. De samenwerking met de buurt loopt ook goed: een aantal vrijwilligers houden er toezicht en openen en sluiten de poort. Omdat de speelplaats zo'n positief effect heeft op de buurt zijn er vele positieve reacties van alle partijen. De gemeente zorgt voor de organisatie van de openingsuren, de ondersteuning van de vrijwilligers en de aanvragen voor reserveringen. Samen met de school evalueren ze regelmatig de werking en sturen bij waar nodig.

 PRAKTIJKVOORBEELD

Basisschool De Toverboom – Geel:

“Enkele jaren geleden vroegen we ons als team af wat de identiteit en de visie van de Toverboom zijn. We wilden elk kind erkennen in wie hij of zij is en in wat elk kind kan of wil worden. In de klas staat ‘differentiatie’ centraal en buiten de klas leggen we de focus op ‘tegemeetkomen aan de bewegingsbehoeften van elk kind’. Vanaf dan gingen we op zoek naar hoe we dat zowel binnen als buiten de klas konden realiseren.

We geloofden dat onze droom werkelijkheid kon worden, maar beseften maar al te goed dat we dat niet alleen konden verwezenlijken. We bewandelden al snel de denkpiste om onze droom te delen met de vele wandelaars die passeren, de Chiro die een 50-tal meter verder haar lokalen heeft, de buurt in het algemeen ... en gingen in gesprek daarover met de stad Geel, met de organisatie Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete (RLKGN) en de Chiro.

Na enkele gesprekken voelden we dat het woord ‘ons’ plots veel groter werd dan alleen de Toverboom. Ook de stad Geel (merci om als stad zo’n verregaande samenwerking uit te werken met een katholieke school), de buurt, de afdeling bouw van hogeschool Thomas More ... kwamen erbij.”

Het is heel belangrijk om in dit proces **de verschillende mogelijke actoren en ieders rol** af te bakenen. Doe je dat niet, dan beland je snel in een rolverhouding die onevenwichtig is en die samenwerken lastig maakt. Maak daarom de **omgevingsanalyse meteen met de verschillende partijen samen**. Vraag aan de gemeente of de buurtdienst om dat proces te faciliteren.

Hoe krijg je iedereen aan boord? Je kunt via **verschillende kanalen en tussenpersonen** de juiste mensen samen krijgen. We denken daarbij aan hulp en expertise van brugfiguren, de dienst Jeugd of Vrije Tijd of andere diensten bij de gemeente (Onderwijs, Omgeving), het overleg Brede School, buurt- of straathoekwerkers, schepenen, het lokale onderwijsoverleg, ouders van het oudercomité, welzijnsschakels enz.

Besprek bij de oefening niet alleen welke nood of vraag en welk aanbod er is in de wijk, maar **pols ook naar andere verwachtingen over het gebruik bij de gesprekspartners**. Ga ook door over de toegankelijkheid, het nodige en beschikbare materiaal op de speelplaats, inspraak, het sanitair enz.

Een speelplaats omvormen en openstellen doe je als school niet alleen. Laat je goed omringen. In 2020 lieten we verschillende betrokken partijen en gedreven baanbrekers bij speelplaatsprojecten aan het woord, naar aanleiding van een inspiratiedag over speelplaatsen delen in Kortrijk.

Bekijk [hier](#) het filmpje.

Hieronder vind je een overzicht van de betrokken actoren bij gedeelde speelplekken.

De gebruiker

KINDEREN EN JONGEREN

“Kinderen zijn de beste ambassadeurs om het idee van de nieuwe speelplaats te promoten. Met hun ideeën en enthousiasme overtuigen ze ook hun ouders van de meerwaarde.”

Hannes Vanmeenen - coördinator Kindvriendelijke Stad Kortrijk

De belangrijkste gebruikers van speelplaatsen zijn uiteraard de kinderen en jongeren. Leerlingen worden wel betrokken bij de vormgeving van speelplaatsplannen. Maar vreemd genoeg worden andere kinderen en jongeren, de ‘niet-georganiseerde gebruikers’, bijna altijd vergeten als aan gedeeld gebruik voor de buurt wordt gedacht. Een verregaande openstelling van de school wordt snel getackeld door de schrik dat dat vandalisme of andere gevaren met zich meebrengt.

“Openstelling of gedeeld gebruik klinkt allemaal mooi hè, maar ik wil op maandagochtend ook niet terugkomen op een speelplaats vol rommel. Dus die schrik zit er eigenlijk voor iedereen wel een beetje in.”

Een directrice uit Limburg

Zo wordt sneller de stap naar het verenigingsleven (zie verder) gezet, omdat er dan een duidelijke verantwoordelijke of een aanspreekpunt is.

Een school waar skaters ongevraagd gebruikmaken van de speelplaats reageert instinctief en stuurt de jongens weg. Terwijl ze evengoed met hen het gesprek kan aangaan en een paar eenvoudige afspraken kan maken. Als je echt naar jongeren luistert (‘we hebben te weinig veilige skateplekken’) en hen aanspreekt op hun verantwoordelijkheid (‘vooraf verwittigen als je komt’ en ‘niet skaten op het meubilair’), kan een vorm van openstelling misschien toch.

Het kan ook anders. Een heel mooi voorbeeld van verantwoordelijkheid geven aan jongeren en wat daarvan het positieve gevolg kan zijn:

“De jongeren van de middelbare school zetten zich nu zelf in voor de speelpleinwerking op hun school en de kleuters en lagereschoolkinderen herkennen hun ‘helden’ tijdens het schooljaar en komen dan snel een knuffel geven. Daar gaat dan hun streetcredibility. Maar die jongeren dragen ook meer zorg voor hun school, promoten ze in de buurt ...”

Els Dittrich, bredeschoolcoördinator - Sint-Lukas Kunsthumaniora in Brussel

Een gedeelde speelplaats zorgt voor meer speelruimte in de buurt en is **een directe meerwaarde voor de kinderen** uit de omgeving. Deze scholen gaan er alvast voor:

PRAKTIJKVOORBEELD

GO! Basisschool Ter Elzen in Wijtschate richtte een speelweide die aan de huidige speelplaats paalt helemaal in. Die ruimte staat open na de schooluren. Zo kunnen ook mensen uit de buurt even verpozen of spelen met hun (klein)kinderen en rusten wandelaars even uit aan de picknicktafels.

In **GBS De Wijsneus in Hoogstraten** gebruiken de huurders van de sportzaal nu ook de speelzones op school. Daarnaast staat de open ruimte voor de school open voor de gemeenschap. De basisschool zal er in de toekomst een veiligere en aangename omgeving creëren voor de kinderen en ouders die op hen wachten. Daar zijn onder meer multifunctionele zitbanken, spelprykkels en een kindvriendelijk wandelpad gepland. Het plan maakt deel uit van het project School-straten, een project van acht basisscholen in Hoogstraten die de omgeving van de scholen kindvriendelijker en verkeersveiliger willen maken.

TIPS om inspraak met kinderen en jongeren te organiseren:

1 Luister naar de **verwachtingen** van de kinderen over wat ze willen/kunnen doen in hun buurt en pols ook wat erachter zit.

2 Organiseer **verschillende inspraakmomenten** voor de (school)kinderen en jongeren uit de buurt (bij voorkeur bij zowel de plannings-, als uitvoerings- en evaluatiefase). Eventueel met inbreng van experts uit andere sectoren, zie ook 7.

3 **Durf openstelling te bespreken** met kinderen en jongeren. Dat kan andere resultaten of voorstellen opleveren dan je eerst dacht.

4 Wees duidelijk waar en wanneer de kinderen **wel en niet in kunnen meebeslissen**. Creëer zo de juiste verwachtingen.

5 Communiceer nadien over welke beslissingen genomen werden en waarom bepaalde keuzes wel of niet werden gemaakt. Goedbedoelde inspraakmogelijkheden hebben geen zin zonder degelijke **terugkoppeling**.

6 Kinderen en jongeren laten participeren is meer dan alleen vergaderen of ideeën geven. **Betrek hen ook bij de uitvoering** (bijv. bij de organisatie van een infomoment, de opmaak van een speelplaatsplan, de evaluatie van het gebruik door bijv. andere kinderen te interviewen, bij het groenbeheer van de site ...).

7 Er zijn heel wat **tools en methodieken** ontwikkeld om kinderen te bevragen en te betrekken:

- Werk via de **leerlingenraad of scholierenraad** een participatieproces uit.
- Laat je bijstaan door de **Vlaamse Scholierenkoepel**, die ervaring en een breed aanbod heeft over inspraakprocessen voor het middelbaar onderwijs.
- Of hoor bij de jeugd- of vrijetijdsdienst welke noden bij individuele jongeren leven in de buurt. Ze hebben hier zicht op, of ze weten hoe je die input kunt krijgen.
- Jeugdwerkorganisaties als JES en Kind & Samenleving** bevragen vaak kinderen en jongeren over ruimteprojecten, niet alleen in de schoolcontext:

- Pic2school³** is zo'n tool van Kind & Samenleving om een speelplaats te ontwerpen samen met kinderen en jongeren. Het werkt met icoontjes die helpen bij de brainstorm over wat kinderen willen op hun droomspeelplaats. Na de input van de kinderen bespreken de directie en de ontwerpers het voorstel.
- Het team Jeugdparticipatie van JES gebruikt verschillende methodes, zoals de **Lomap-app**. JES ontwikkelde die smartphoneapp en fotografiestool zodat kinderen en jongeren op een leuke manier hun mening kunnen geven over een speelplaats, buurt of stad. Door middel van de applicatie brengen ze in beeld wat zij enerzijds goed vinden aan hun buurt, maar ook welke problemen zij ervaren, wat beter kan en hoe ze vinden dat het beter kan. Lomap is een sterke participatietool, zowel voor individuen als groepen. De app is multi-inzetbaar, vrij beschikbaar en sluit bovendien goed aan bij de leefwereld van jongeren.

↑ Handleiding Pic2school: een methodiek om samen met kinderen een groene en speelvriendelijke schoolspeelplaats te ontwerpen.

Pic2school

³ Voor een handleiding: Zie [website Kind & Samenleving](#)

PRAKTIJKVOORBEELD

De Ringelwikke - Ronse

De school hanteerde heel wat creatieve methodes (boetseren, knutselen, tekenen en schilderen van hun droomspeelplaats) om samen met de kinderen een ideale speelruimte te ontwerpen. Tijdens projectweken werden de leerlingen ook bij de realisatie van de speelplaats betrokken (bijv. aanleg van moestuintje, bouw van bijenhotel, een plek voor diertjes ...).

GBS De Wijsneus in Hoogstraten

In de hal van de school hing een moodboard waar de leerkrachten, leerlingen en ouders hun ideeën konden uithangen. Dat moodboard was ingedeeld in categorieën volgens de manier waarop kinderen de speelplaats gebruiken: Doeners, Denkers, Dromers en Durvers.

Basisschool De Toverboom - Geel

Tijdens een schoolfeest konden kinderen en ouders delen hoe een droom van een groene en bewegings-vriendelijke speelplaats er kan uitzien. De resultaten werden verder uitgediept in de Toverraad (leerlingenraad). Op een pedagogische studiedag onder leiding van MOS werden alle ideeën gewikt en gewogen en kreeg het team snel alle neuzen in dezelfde richting.

Pius X in Destelbergen werkt met een dynamische leerlingenraad, het burgerkabinet.

De leerlingen krijgen op bepaalde tijdstippen de kans om vragen, problemen en complimenten te uiten in verband met de school-werking. Op basis daarvan worden verbetergroepen opgestart. In zo'n kabinet zitten de betrokken actoren. Dat zijn zowel leerlingen, als leerkrachten en directie, als poetspersoneel, als buurtbewoners ...

De ontwikkeling van het terrein is een initiatief van zo'n burgerkabinet.

Er waren verschillende inspraakmomenten. Alle leerlingen en leden van de naburige scouts werden bevestigd door middel van werkvormen uit de werkmap 'Oprechte Deelneming'⁴, een werkmap die inspirerende ervaringen van basisscholen rond leerlingenparticipatie bundelt. Ideeën werden samengevat in dichtvorm, een SWOT-analyse, videorondleidingen, praatplaten enz.

JEUGDWERKORGANISATIES

In deel 3A, 3.1 kan je lezen welke voordelen jeugdwerkorganisaties kunnen halen uit het gedeelde gebruik van scholen en speelplaatsen.

Toch is het delen van scholen en speelplaatsen niet voor iedereen een oplossing.

Sommige organisaties hebben door hun manier van werken behoefte aan een eigen plaats.

PRAKTIJKVOORBEELD

Vanuit die vaste plek kan het bijvoorbeeld voor jeugdhuizen handig zijn wanneer ze verbonden zijn aan een middelbare school om hun werking open te stellen tijdens de schooluren:

"Onze laatstejaars zijn in hun nopjes met het jeugdhuis. Tijdens de middagpauze kunnen ze in het lokaal hun lunch opeten. Die wisselwerking betekent meer integratiekansen voor ons diverse publiek. Ook de stap naar de Chiro wordt op die manier veel kleiner."

Sabine Verheyden - directeur Lutgardiscollege in Oudergem⁵

Maar voor het zover is, moet je weten welke jeugdverenigingen er allemaal in de buurt aanwezig zijn. Al snel wordt de bekende jeugdbeweging of de speelpleinwerking uit de buurt ontdekt en betrokken. Vaak hebben ze gestructureerde werkingen met activiteiten op vaste tijdstippen. Een wekelijkse openstelling in het weekend voor een atelierwerking of gedeeld gebruik met een kamporganisatie in de vakantie geeft ook zekerheid voor de school. We zien in ons onderzoek dan ook vooral samenwerkingen ontstaan met dergelijke organisaties.

PRAKTIJKVOORBEELD

"Chiro Gentiaan is een meisjes-Chiro waarvan de lokalen naast de school liggen. Voor buitenspeelruimte zijn zij aangewezen op een plein voor de school. Maar elke zondag gebeurt het start- en slotmoment op de speelplaats van de school. Voor actievere speelmomenten zijn zij tot nu toe verplicht om uit te wijken naar andere pleinen ergens in de stad Aalst. Als onze speelplaats aangepast zal zijn en vooral groener en bewegingsvriendelijker wordt, dan zal die als gedeelde ruimte ook veel aantrekkelijker zijn voor hen. Dat zal ook meer kinderen motiveren om zich aan te sluiten bij dit jeugdwerk."

Vrije Basisschool Sint-Anna Aalst

⁴ www.vlaanderen.be/publicaties/werkmap-oprechte-deelneming

⁵ Quote uit een artikel van Klasse: www.klasse.be/156188/speelplaats-gedeeld-lager-secundair-oudergem

PRAKTIJKVOORBEELD

“In Antwerpen heb ik een aantal groepen die ruimtes delen op scholen. Vroeger zijn er groepen opgericht vanuit onderwijsinstellingen in Antwerpen. Die groepen zitten meestal heel goed en hebben een sterke band met die school. Zij kunnen ook de schoolinfrastructuur gebruiken zonder dat daar al te veel controle op wordt gedaan. Bij nieuwe groepen of groepen die die band met de school niet hebben, zien we dat dat vertrouwen iets moeilijker te winnen is en dat dat toch een werk van lange adem is.”

Jochem van Staey – stadsondersteuner Stad Antwerpen – Scouts en Gidsen Vlaanderen

TIPS

- 1 Gebruik een lokale jeugdraad of werk via de jeugddienst om je idee en speelplaatspotentieel voor te stellen aan jeugdwerkorganisaties.
- 2 Betrek hen meteen bij de grotere brainstormoefeningen met alle partners of nodig hen uit voor een informele kennismaking (zie stap 3: echt verbinding maken en houden).
- 3 Een jeugdwerking is zoveel meer dan spelletjes spelen op zaterdag of zondag: er is ook ruimte nodig om activiteiten voor te bereiden, materiaal te stockeren, elkaar te ontmoeten voor en na de activiteiten, financiële acties houden ... Dat is voor hen heel belangrijk. Maak hier ook afspraken rond.

© Chiro Sint-Lodewijk in Deerlijk

PRAKTIJKVOORBEELD

“Tijdens een jeugdraadvergadering werd in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen gepolst naar de speelkansen van kinderen en de mogelijkheden op dat vlak voor jeugdbewegingen. Chiro De Vraai gaf aan dat ze op zoek zijn naar meer speelruimte. Uit dat signaal is het voorstel ontstaan om de speelplaats toegankelijk te houden voor de werking van de Chiro. Een speelplaats met aantrekkelijke sport-, spel- en rustelementen vormt een mooie aanvulling op het grasveldje achter het Chirolokaal.”

Gemeentelijke Basisschool Voorheide Arendonk

ANDERE (BUURT)ORGANISATIES

In de dossiers en voorbeelden zagen we een mooie **weerspiegeling van de rijkheid van het verenigingsleven** in Vlaanderen en hoe die verenigingen interesse toonden om deel te worden van de 'scholengemeenschap'. Ook buurt(sport)organisaties, parochieteams, carnavalsverenigingen, organisaties die opkomen voor mensen in armoede, circusorganisaties, kunstacademies, dansgroepen enz. maken gebruik van schoolspeelplaatsen. En ook in de samenwerkingen zat er veel diversiteit: van eenmalige activiteiten en events (buurtrecepties en dorpsfeesten) tot structureel en regelmatig gebruik.

In **Arendonk** gebruikt de lokale volleybalvereniging dagelijks de turnzaal van de school. In het weekend vinden er ook matches plaats. Momenteel gebruiken de jonge toeschouwers en spelers van het volleybal vaak de speelplaats. De aangepaste speelplaats met meer bewegingsmogelijkheden verbetert dus ook die spelmogelijkheden voor hen.

In **Turnhout** is de speelplaats van de school opgenomen in het aanbod van de 'Buurtmakerij', een initiatief om inwoners meer te ondersteunen bij buurtinitiatieven. Inwoners hebben op die manier de mogelijkheid om op deze locatie een ontmoeting of event te plannen.

PRIVÉ-INITIATIEVEN

Als laatste groep gebruikers zijn er de privé-initiatieven die gebruikmaken van de schoolomgeving. Het gaat dan bijvoorbeeld over een kinderopvang (privé, maar soms ook vanuit de overheid georganiseerd) of begeleid wonen met mindervalide volwassenen (Basisschool Genenbos in Lummen).

PRAKTIJKVOORBEELD

In **Merelbeke** verhuisde de **Kinderopvang 't Vlerkbos** naar een nieuw gebouw op de site van het Poplin Lyceum. Naast de kinderopvang kunnen verenigingen er een sportzaal gebruiken en gebruikt zowel de kinderopvang als de Scholengroep Gent de buitenruimte rondom het gebouw als speelruimte. Buiten de openingsuren van de buitenschoolse kinderopvang en de scholengroep zal de buitenomgeving bovendien beschikbaar zijn voor het publiek.

Eigenaars - aanbieders

Een tweede partij zijn de eigenaars, de 'aanbieders' van de beschikbare ruimtes. Die kunnen verschillende hoedanigheden hebben. De school of de scholengroep is bijna altijd zelf de eigenaar.

In het gemeentelijk en stedelijk onderwijs zijn de gebouwen in handen van de lokale overheid. Meer en meer overheden zien het nut van ruimtes delen in en zijn er snel voor te vinden. Zie verder.

Niet elke eigenaar wil meegaan in het idee van gedeeld gebruik. Schoolbesturen die ver van de school- en buurtwerking staan, moeten verschillende keren 'gekneed' worden. We lezen in een aantal dossiers dat de vraag al jaren geleden werd gesteld, maar er altijd een 'nee' kwam. Het idee dat gedeeld gebruik met anderen het 'eigenaarschap' van de school van het terrein zou veranderen of dat het de veiligheid van de site in het gedrang zou brengen, zijn logische redeneringen. Toch kunnen een aantal elementen helpen om een eigenaar te overtuigen, bijvoorbeeld kleine experimenten, een subsidieoproep met veel return, een acute vraag van een buurtvereniging of een lokale overheid die een beleid wil opstarten rond multifunctioneel gebruik van scholen.

PRAKTIJKVOORBEELD

"Scholen moeten de klik maken naar de toekomst toe over gedeeld gebruik van de ruimte, zeker als er een nieuw schoolgebouw wordt gezet. Dat willen we met ons beleid hard stimuleren bij onze scholen." Maarten Corneillie - dienst Onderwijs Geel

Maar wacht daar niet op. **Een visie op gedeeld gebruik uitwerken vraagt tijd.** Anderzijds zorgen **kleine haalbare acties** er soms voor dat een eigenaar sneller overstap gaat. Je kunt maar beter goed voorbereid zijn vooraleer je met een voorstel naar de eigenaar stapt.

De voordelen van gedeeld gebruik zetten we op het einde van vorig hoofdstuk op een rij. En de meestvoorkomende drempels en hoe je die kunt counteren leggen we uit in het volgende hoofdstuk. Die kunnen je helpen om een goed (subsidie)dossier op te bouwen.

PRAKTIJKVOORBEELD

De Ringelwikke in Ronse bewijst dat het ook sneller kan gaan. De school ontstond een paar jaar geleden uit de gemeenschap. Een aantal ouders richtten een schoolwerking op en startten met lesgeven in containers. In 2019 kochten ze een gebouw en terrein aan op een andere locatie en daar werd meteen het idee van de gedeelde speelplaats in meegenomen. Het projectplan bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen pasten ze aan aan het nieuwe terrein. Holderdebolder verhuisden ze letterlijk de hele school 2 kilometer, inclusief alle containerklassen. In de zomer van 2019 werkten vrijwillige ouders en leerkrachten keihard. Behalve de verhuizing legden ze een groot deel van het terrein aan en werden speeltuigen gebouwd.

Ontwerpers

"Een visie op de speelplaats van de toekomst maakt deel uit van een visie op hoe een school haar grondgebied wil organiseren. De grens tussen een speelplaats en een schoolomgeving ligt momenteel nog vaak op de plaats van het hek of de schoolpoort. Meer en meer zien we die fysieke grens verdwijnen. Dat komt gedeeld gebruik en de relatie met de buurt ten goede. En op die manier zetten we het maatschappelijke belang van schooldomeinen nog meer in de verf."

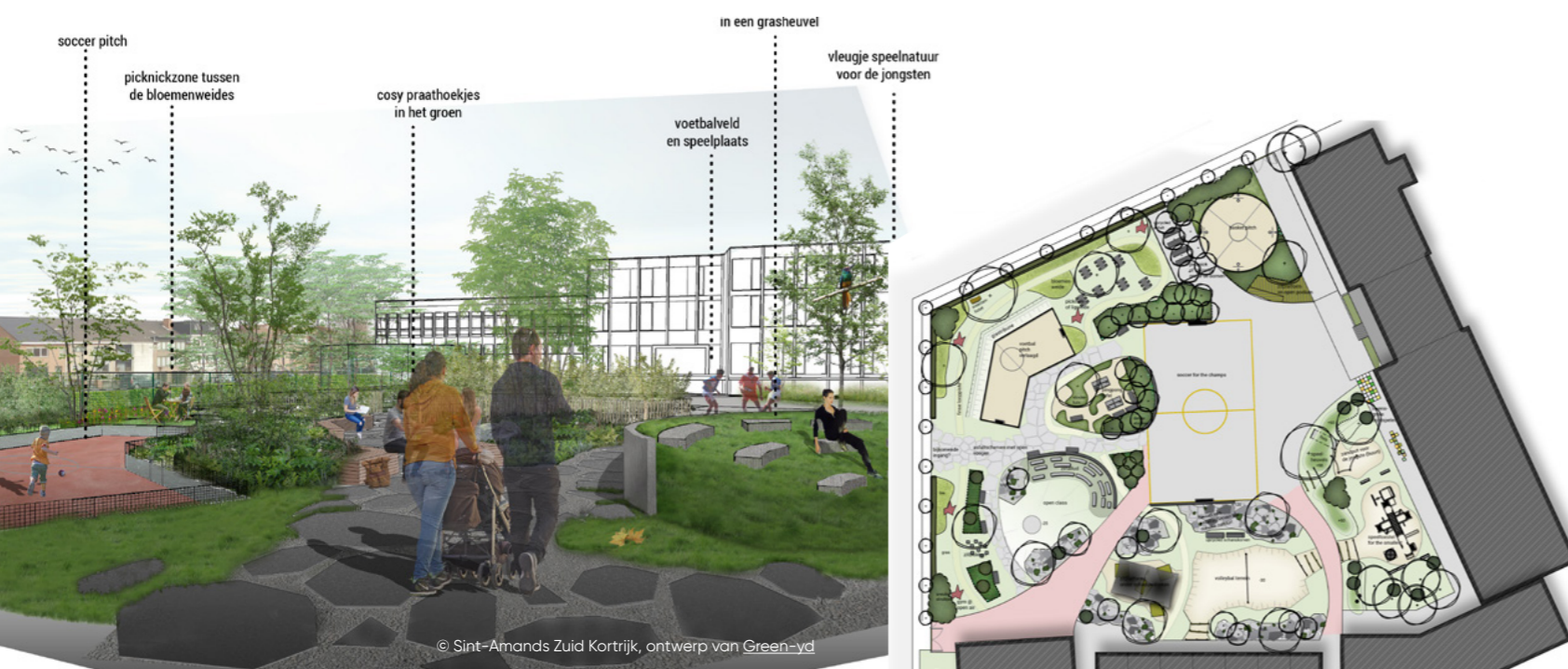
Yves D'hondt, ontwerper bij Green-YD en sterk betrokken bij het speelplaatsproject op de Basisschool Sint-Amands Zuid in Kortrijk.

Speelplaatsen delen krijgt extra kansen wanneer **de hele indeling en het ontwerp van de speelplaats herbekeken** wordt. De meeste scholen ontwerpen na het participatieproces eigen tekeningen en plannen om de speelplaats een andere invulling en aanleg te geven. Dat is uiteraard de snelste en goedkoopste oplossing. Ontwerpbureaus krijgen snel de stempel dat ze te duur zijn. De financiële druk bij de scholen maakt het moeilijk om een goed ingewerkte architect aan te stellen die een uitgebreid vooronderzoek kan doen.

Toch loont het de moeite om voldoende geduld te hebben. Je kunt een **professionele ondersteuner of vrijwilliger die ervaring heeft met tuin- of landschapsarchitectuur contacteren** en samen een ontwerpproces doorlopen. Dat hoeft niet altijd een private tuinarchitect te zijn. De Regionale Landschappen bieden ook ondersteuning. Sommige provincies bieden workshops aan en ook vanuit MOS is er een aanbod om je speelplaats groener aan te pakken. Neem dan meteen enkele aanpassingen om de speelplaats te delen mee in die plannen.

Met professionals werken heeft voordelen. Met hun ervaring kunnen ze de wensen en noden van de kinderen, scholen en ouders koppelen aan bepaalde technische ingrepen. Denk aan riolering, wateropvang, stabiliteit ... Ze maken een totaalplan op dat meer is dan een verzameling van hoekjes, toestellen en beplanting. Ze houden rekening met het evenwicht tussen veiligheid en risicovol spel⁶, met looplijnen, afwisseling op de speelplaats en het beheer van de speeltoestellen en het groen. En ze kunnen juist door een breed arsenaal aan ingrepen soms schakelen om een goedkopere ingreep mogelijk te maken.

⁶ Meer uitleg over de meerwaarde van risicovol spel op de speelplaats vind je in de publicatie van Moev.

De **meestvoorkomende ingrepen** om in relatie te treden met de buurt of om gedeeld gebruik toe te laten zijn de volgende:

- 📍 **De publieke delen van de speelplaats aan de straatkant voorzien**, zodat ze rechtstreeks toegankelijk zijn (en niet meer alleen te bereiken via de private delen van het gebouw). Een schoolspeelplaats die aan de straat grenst, is gemakkelijker open te stellen dan een volledig omsloten plek.
- 📍 **Het ontwerp robuust en vandalisbestendig maken** (stevige speeltoestellen, sociale controle vergroten door bijv. muur of begroeiing weg te halen, extra verlichting installeren enz.).
- 📍 **De begroeiing doen inspelen op de buurt** (plukfruit, bloemenweides, schaduw en rustplekken, zitplaatsen, privacy ...).
- 📍 **Fysieke grenzen weghalen en extra toegangswegen installeren** (De Bengel in Lokeren bijv. verplaatste schoolpoort naar achteren zodat er een terrein vrijkwam voor de buurt).
- 📍 **De ruimte compartimenteren, zodat elke gebruiker alleen kan komen waar hij of zij moet zijn.** Zorg voor extra fysieke grenzen indien nodig.

PRAKTIJKVOORBEELD

Go! Basisschool Himo plaatste een afsluiting tussen de speelplaats en het terrein van de meisjes-Chiro. Op die manier stellen ze de speelplaats buiten de schooluren open voor de vereniging, maar blijft het schooldomein toch afgesloten. En in ruil gebruikt de school het speelbos van de Chiro tijdens de speeltijd.

- 📍 **Camera's en alarmsystemen installeren.** Misschien ben je ertegen. Ze zijn niet goedkoop, maar ze kunnen handig of een noodzaak zijn bij openstelling wanneer sociale controle onmogelijk is (bijv. basisschool Sint-Paulus in Kortrijk).
- 📍 **Een poort gebruiken die automatisch sluit bij zonsondergang:** Na de schooluren, in de weekends en tijdens de schoolvakanties is het Coupurepark in Gent voor de buurt open. Omdat er weinig sociale controle is, sluit een tijds klok de poorten bij zonsondergang af. Een kwartier vooraf klinkt een bel. Ben je toch nog in het park, dan kun je een knop indrukken om de poort te openen.
- 📍 **Een sleutelplan maken voor poorten met badges, elektronische cijfersloten of sleutels.** Tegenwoordig zijn er ook systemen die je op afstand kunt openen of sluiten (met gsm-connectie).
- 📍 **Toegankelijke opbergruimte** voor gebruikers voorzien. Een eigen plek, tuinhuis of container waar ze materiaal kunnen stockeren.

Els Huigens, expert van een van de ontwerpbureaus, heeft het over in totaal **negen krachtlijnen van ontwerp**⁷. Een van de krachtlijnen is beheergericht ontwerpen (onderhoudsvriendelijk, met een duidelijk beheerplan). Iets waar veel scholen niet aan denken. Een extra haag als afsluiting is mooi, maar vraagt ook jaarlijks onderhoud. Als laatste krachtlijn ziet ze een belangrijke uitdaging om de speelplaats als deel van een groter geheel te zien in het ontwerp. Daarbij heeft ze het enerzijds over de relatie met de ouders, de buurtbewoners, maar ook met de ruimere omgeving.

Stel jezelf dus deze volgende vragen bij je ontwerp:

- ❓ Wat zijn de linken van onze site met de omgeving?
- ❓ Zijn er trage wegen (fiets- of wandelpaden) aanwezig? Hoe kunnen we onze speelplaats beter ontsluiten?
- ❓ Kunnen we de speelplaats beter verbinden met andere nabijgelegen plekken voor ontmoeting (dorpsplein, speelweide, kiss-and-ridezone, parking, bos, speeltuinen, terreinen van het jeugdwerk enz.?)
- ❓ Welke ingrepen zijn daarvoor nodig?

⁷ Uit [Speelgroenplaats: speelnatuur voor de buurt?](#) Presentatie Delen van Els Huigens, van 'Fris in het landschap', op de [Inspiratiedag gedeelde speelplaatsen van 27/10/2020](#)

TIPS

Een aantal tips als je met ontwerpers werkt:

- 1** Maak goede afspraken over hoe je de rol van de ontwerper ziet en hoe hij of zij betrokken moet worden in dit project. Wat wordt aangerekend? Wat niet? Wordt het loon voor het ontwerp gekoppeld aan de kostprijs van de uitvoering of niet?
- 2** Neem het ontwerp van de speelplaats en het gedeelde gebruik ervan mee bij de verbouwingen of nieuwbouw van de schoolgebouwen.

“We hebben in het plan van de verbouwingen al rekening gehouden met de openstelling van ons gebouw. Dat je bijvoorbeeld met een bepaalde sleutel alleen de benedenverdieping kunt opendoen. Dat maakt het ook makkelijker om het open te stellen voor andere verenigingen. In de eerste plaats gaat het om de buitenruimte natuurlijk, zo'n weide waar kinderen echt kunnen ravotten, dat is wel onze troef dat horen we ook van de andere verenigingen. Maar als we daar een zaaltje met keuken en sanitair kunnen bieden dan zullen er zeker nog mensen aankloppen om er gebruik van te maken.”

De Ringelwikke – Ronse

3 Door tien aandachtspunten (of meer) op te stellen voor de ontwerpers, maak je voor jezelf een handige samenvatting van de resultaten van de inspraak oefening.

4 Geef alle input van de kinderen (tekeningen, presentaties enz.) mee aan de ontwerper.

5 Laat de ontwerper eens op bezoek komen in de klas voor wat uitleg van de kinderen of vraag of hij/zij erbij kan zijn tijdens de inspraakmomenten.

6 Ontwerp polyvalent en flexibel. Bespreek de mogelijkheid om ruimtes in te richten die na een paar jaar ook nog een andere invulling kunnen krijgen. Zorg dat niet alles vastgebeiteld wordt.

7 Vraag naast een ontwerp ook een beheerplan (planten, waterafvoer, extra onderhoud door intensief gebruik,...) en een inschatting van de jaarlijkse kosten.

8 Hou de ontwerper betrokken na het ontwerp en vraag blijvend advies als de plek omgevormd is.

Lokaal bestuur

Lokale besturen zijn heel **belangrijke partners** bij gedeeld gebruik. Tijdens de coronacrisis is de meerwaarde van de publieke ruimte in de gemeenten ook meer naar voren getreden. Een groot deel van de lokale besturen zal zich de komende jaren inzetten om publieke ruimte sport-, ontmoetings- en bewegingsvriendelijker te maken. Een samenwerking met scholen om speelplaatsen publiek te maken kan hun ambities helpen waarmaken.

Uit ons onderzoek blijkt dat scholen er het meeste baat bij hebben als ze hun gemeente en bevoegde schepen snel aanspreken. Maar **het is niet altijd duidelijk bij wie ze terecht kunnen met hun ideeën over ruimte**. In eerste instantie kijken ze daarvoor veelal naar een **jeugdambtenaar of onderwijsondersteuner** als go-between, maar uiteindelijk is een ruimteplanner of een combinatie van diensten bij deze kruispuntprojecten wellicht meer aangewezen. Daarom werken steeds meer steden en gemeenten met een **programmaregisseur 'kinderen en jongeren'** die gemandateerd is om vanuit die doelgroep in gesprek te gaan met andere diensten en zo samenwerkingen op te zetten.

Stads- en gemeentescholen hebben nog altijd een streepje voor, of kennen al gemakkelijker de weg naar bepaalde diensten of personen die een bijdrage kunnen leveren. Gelukkig zien we al in vele gemeenten dat het er niet toe doet of je nu een vrije of een gemeenteschool bent. **Wanneer de meerwaarde voor de gemeenschap duidelijk is, investeren lokale besturen graag mee in dergelijke projecten.**

Als eigenaar of gebruiker zijn ze vaak meteen betrokken, maar lokale overheden nemen ook andere rollen op in dit verhaal. Laat het duidelijk zijn dat het initiatief en de trekkersrol om hun speelplaatsen en/of schoolomgeving aan te pakken bij de scholen zelf ligt. Toch moet de gemeente in dergelijke projecten een rol spelen om de juiste dynamiek, een overkoepelende visie en een coherent beleid te creëren, want:

“Wanneer een aantal stadsscholen niet staan te springen om hun ruimte te delen voor een aanbod in de zomer, is er toch wat leiding en inspiratie van de gemeente nodig om hen te overtuigen van de meerwaarde. Als organisatie en vragende partij heb je niet altijd het juiste gewicht om die verandering in gang te steken.”

Mieke Van Parys – vzw Roeland

Hannes Vanmeenen, jeugdambtenaar en coördinator Kindvriendelijke Stad Kortrijk: *“Als stad hebben we in de eerste plaats **de rol van stimulator en verbinder gespeeld**. Via een intervisiegroep brachten we zowel leerkrachten en directies als ouderadvies van verschillende scholen samen. Zo ontstond er een bottom-updynamiek waarbij scholen elkaar vooruitstuwden om te vergroenen en open te stellen. Voor ons was het belangrijk om de echte drempels te kennen. Om daarna een **nieuw ondersteuningsreglement te ontwikkelen op maat** van de noden die Kortrijkse scholen zelf aangaven. Die ondersteuning focust op vier verschillende aspecten waar scholen mee worstelen: ontwerp, aanleg, beheer en openstelling.”⁸*

Maar ook in het verdere traject heeft de stad of gemeente haar taak.

Hannes Vanmeenen: *“We leerden vooral veel uit de jurygesprekken met de indieners. Waar het ons vooral om te doen was, was **weten waar scholen naar op zoek waren en waar ze op vastliepen**. Bij openstelling zijn die gesprekken echt nodig. Want als een semipublieke ruimte een publiek karakter krijgt, vraagt dat ook een toekomstig engagement van de stad. Die beheersmatige ondersteuning (maai-beheer, keuring speeltoestellen, controle op de site, vergoeding vandalisme-kosten of zelfs aankoop van infrastructuur ...) moet heel duidelijk zijn en wordt dan finaal in een afsprakennota gegoten.”*

Lokale besturen zijn onontbeerlijke partners in dit verhaal en moeten hun verantwoordelijkheid nemen. In deel 6 zetten we onze aanbevelingen voor hen op een rij.

© Leerschool Grammus Leuven

Ouders - buurtbewoners - vrijwilligers

Het laatste type 'gebruiker', maar niet de minst belangrijke, is het brede netwerk en de achterban van de school. Zij spelen ook een rol in het bedenken, uitvoeren en opvolgen van gedeeld gebruik van speelplaatsen. In heel veel scholen komt het idee om de speelplaats aan te passen van de ouders of het oudercomité. Een toegankelijke speelplaats is een ontmoetingsplaats voor de ouders, maar ook voor bewoners.

Deze mensen zijn door hun betrokkenheid niet alleen 'de ouders van'. Ze helpen ook mee met de organisatie, het toezicht en het beheer van de speelplaats. In ruil kunnen zij dan ook gebruikmaken van de speelplaats voor bijvoorbeeld buurt- en verjaardagsfeesten (cf. VBS Sint-Paulus Kortrijk).

We zien daarnaast oudergroepen ontstaan die zelf activiteiten opzetten waarbij de speelplaats een belangrijke rol speelt:

“Ook Cokido maakt gebruik van de speelplaats. Dat zijn ouders die onderling afspreken gedurende de vakanties. Die week laten ze de kinderen samenspelen en organiseren ze elk een dag opvang.”

De Ringelwikke in Ronse

De betrokkenheid van ouders en buurtbewoners is van onschatbare waarde:

- Ze verlichten het vele werk bij de aanleg en het onderhoud van de speelplaats.
- Ze sparen zo de school veel kosten uit.
- Ze zorgen voor extra sociale controle en houden ook na de schooltijd een oogje in het zeil.
- Ze zijn ambassadeurs voor de school en zorgen voor mond-tot-mondreclame.
- Ze helpen het netwerk van de school verder uit te bouwen.
- Ze helpen mee met het ontwerp van de speelplaats op basis van iedereen zijn talent.
- Ze zorgen voor verbinding tussen verschillende leeftijdsgroepen.
- Ze laten anderen ontdekken hoe ze constructief kunnen bijdragen aan hun wijk of buurt.
- Ze leren elkaar kennen, werken aanstekelijk voor andere ouders en versterken zo de ouderbetrokkenheid op de school.
- ...

Je kunt als school niet genoeg een beroep doen op die achterban. Vertrek van het principe dat elke bereidwillige ouder of buur zijn of haar talenten kan inzetten ten dienste van de school. **Betrek hen dus ook van in het begin bij dit project.**

Dat gaat niet vanzelf. Om diverse groepen te bereiken, moet je **investeren in de openheid van je project**. Ga op straat, spreek mensen aan, organiseer open activiteiten of gebruik diverse organisaties

⁸ Twee uitgebreide artikelen van De Ambassade over de rol van de lokale besturen in het openstellen van speelplaatsen verschenen in de tijdschriften van Bataljong en VRP en kun je [hier](#) lezen.

om een beroep te doen op hun netwerk. Wanneer je goed naar hen luistert, hen initiatief laat nemen en over de vorderingen van het project goed communiceert, zul je zien dat er gaandeweg meer enthousiasme en bereidwilligheid zal zijn om mee te werken. Zorg voor aangename werkmomenten en creëer een sfeer van waardering.

PRAKTIJKVOORBEELD

“We stelden een bevraging op over ‘het wonen in Lokeren-Zuid’. 2000 enquêtes werden gepost. Er kwamen 193 ingevulde enquêtes binnen en daarin zaten in totaal 1000 (!) suggesties van bewoners over de buurt. In de enquête kwamen verschillende thema’s aan bod en er werd onder meer gevraagd naar interesse van de buurt in ons brede schoolverhaal. Liefst twaalf mensen gaven zich op om met het project mee te werken. Er werd zelfs een ‘coördinator van de vrijwilligers’ aangeduid. De resultaten van de enquête werden daarna toegelicht tijdens een infoavond bij ons op school.” De Bengel in Lokeren

“We hebben het open karakter van de speelplaats met de buurtbewoners besproken en zochten onder de buurtbewoners ook mensen die de speelplaats in de gaten willen houden. We kregen enthousiaste reacties en er hebben zich kandidaten aangeboden die de verantwoordelijkheid willen dragen om de speelplaats buiten de schooldagen te openen en te sluiten. Zo kan de speelplaats ook tijdens de schoolvakanties en weekends optimaal gebruikt worden.” Gemeentelijke Basisschool Voorheide – Arendonk

Opmerking: we zien dat het op **secundaire scholen en op scholen van het bijzonder onderwijs** moeilijker is om ouders te betrekken door de grotere afstand die de leerlingen moeten afleggen om naar school te gaan. Werken met klasouders die de schakel zijn tussen de ouders van de klas en de klasleerkracht kan daarbij helpen. Maar dat is niet voldoende. We moeten die uitdaging serieus nemen en verder onderzoeken welke ondersteuning die scholen nodig hebben.

4.4 Maak en behoud echte verbinding

Eerste kennismaking

De derde stap is een evidente, maar geen eenvoudige. Zodra mogelijke partners in kaart zijn gebracht, breekt het moment aan voor een eerste kennismaking. De meeste van onze onderzochte scholen hadden al connecties met jeugdwerkorganisaties. Hetzij via ouders, omdat ze net naast de school lagen of omdat er al een samenwerking bestond. Andere scholen legden na de subsidieoproep de eerste contacten. Toen de projecten echt van start konden gaan, maakte de coronacrisis het in de periode 2020-2021 niet gemakkelijk of zelfs onmogelijk om elkaar te ontmoeten. Een heleboel projecten konden daardoor de plannen rond het gedeelde gebruik niet helemaal uitvoeren zoals gedacht.

Ook de jeugdwerkingen plooiden terug op zichzelf. Heel veel scholen lieten externen niet meer toe op de eigen terreinen. Anderen gingen net actief op zoek naar extra ruimte en organiseerden hun werking op verschillende terreinen tegelijk. Scouts Haegespoorters uit Destelbergen verdeelde zo zijn verschillende afdelingen over de eigen speelweide en de speelplaats van de school Pius X, die daarnaast ligt.

Zie beeld →

Corona of niet, als de **school een afwachtende houding aanneemt tegenover organisaties dan werkt het niet**. Jeugd- en andere organisaties zullen zelden zelf aan een school vragen of ze ruimte mogen gebruiken. Naast de angst voor het onbekende komt de terughoudendheid soms ook voort uit de schrik dat de school iets zou terugvragen: *"Ik denk dat ze redeneren: we hebben een groot grasveld, als wij naar de school gaan, zullen zij ook naar ons komen. Ik denk dat daar een beetje de schrik in de wisselwerking zit."* Lize Habex - vrije basisschool Lutselus Diepenbeek

Zelfs met kennissen in de school is de stap om contact te leggen nog altijd de moeilijkste. Onderschat die drempel dus niet. Het zijn vooral de jeugdwerkorganisaties die met professionelen werken die sneller initiatief nemen:

"Creafant heeft ons eigenlijk zelf gevonden. Ze hadden gehoord dat ons schooldomein veel groen en interessante speelmogelijkheden heeft en ze vroegen zich af of ze het een paar weken per jaar konden huren."

De Ringelwikke - Ronse

In het algemeen moet je als school dus proactief zijn en zelf initiatief nemen om het jeugdwerk in de buurt te leren kennen. Nodig hen daarom eerst eens uit voor een losse babbel of verkennend gesprek.

"Wij hebben initiatief moeten nemen om in gesprek te gaan met de jeugdbeweging en hun werking ook deels te laten aanpassen."

Lieve Dams, SAIO Geel

TIPS

-
Een relatie opbouwen komt van twee kanten. Als aanbieder heb je sneller de neiging eisen te stellen. En een vragende partij heeft snel het gevoel de mindere te zijn. Maar dat hoeft niet zo te zijn. Wees je bewust van je eigen (ver)houding tegenover de ander en beschouw elke partner als gelijkwaardig.
-
Neem de tijd. Leer elkaars context en werking goed kennen. Laat elkaars jaarwerking goed uitleggen.
-
Pols naar elkaars communicatiemiddelen om de achterban te bereiken.
-
Spreek duidelijke verwachtingen uit: bespreek de noden en het aanbod aan ruimte (en dus ook wat niet kan).
-
Pols bij het eerste gesprek goed naar de beweegredenen om gebruik te maken van de speelplaats. Let op: organisaties die ruimte moeten delen als noodoplossing (bijv. door plaatstekort) of omdat het gestimuleerd of verplicht wordt door de overheid, moeten in het begin nog warm gemaakt worden voor het idee. Gebruik in dat geval de lijst aan voordelen uit deel 3.
-
Maak tijd voor een uitgebreide rondleiding: wijs op het potentieel, de kansen, toekomstige verbouwingen, aanpassingsmogelijkheden of andere plannen die er misschien al zijn.
-
Word echt partners door een duidelijke win-winsituatie voorop te stellen of probeer voldoende tussenstappen op te stellen. Samen die stappen zetten, zorgt voor sneller wederzijds vertrouwen.
-
Bespreek de cultuur, gewoontes en de gevoeligheden van de beide kanten. Wees daar meteen transparant in, zo laat je zien wat je belangrijk vindt bij een samenwerking. (Animatoren weten bijv. niet altijd waarom een school zoveel belang hecht aan bepaalde zaken en leerkrachten hebben ook niet allemaal jeugdwerkervaring.)
-
Probeer verschillende visies van de school en het jeugdwerk te stroomlijnen. En als dat niet evident is, betrek er dan een derde bij (gemeente). Schrijf samen een **nieuwe langetermijnvisie** en vertrek vanuit de zaken waarin je wel overeenkomt.
-
Zorg voor een vaste contactpersoon en wissel dus contactgegevens uit.
-
Maak ten slotte afspraken over de volgende stappen. Vraag een goede terugkoppeling aan en een draagvlak bij de rest van de groep.

“Wij hebben iemand van de Chiro uitgenodigd op het eerste overlegmoment. Hij reageerde wel enthousiast. Maar op een leidingvergadering is hij teruggefloten. Een leiding van een jeugdbeweging is wel wat vergankelijk dus ik ben van plan om in de toekomst nog eens contact op te nemen om toch weer een opening te maken.”

Lize Habex – vrije basisschool Lutselus Diepenbeek

“Het contact met de scholen loopt zeer vlot. Er wordt meestal één contactpersoon van de school aangewezen, bijna altijd van de directie, met wie we nauw in contact staan. In de loop van het jaar is die contactpersoon altijd bereikbaar, maar ook gedurende de vakanties kunnen we altijd iemand bereiken indien nodig.”

Laura Palstermans – Crejaksie

“We hebben sinds kort, wel na heel veel zeuren, onze **eigen container voor ons materiaal**. Die hebben we ook gekregen omdat we al zoveel gedaan hebben voor de school. Ook dankzij ons speelplein is de school blijven bestaan. Nog een voordeel is dat we hele **mooie, nieuwe lokalen** hebben (nieuwe eetzaal, toiletten, turnzaal) die we **mogen gebruiken bij slecht weer**. Ook de klaslokalen mogen we onder toezicht gebruiken om bijvoorbeeld met het **digibord** films af te spelen of een quiz te organiseren. Het zou handig zijn om meer **onze eigen plek te hebben gedurende het jaar**. Een eigen container is al een goed begin. We hebben het voordeel dat heel wat juffen voor het speelplein werken, waardoor we soms al eens wat meer mogen.”

Celine De Waele, monitor Speelplein Kwetu – Sint-Kruis-Winkel

Uit dergelijke gesprekken kom je snel te weten wat beide partijen erbij te winnen hebben en krijg je soms **zeer specifieke vragen**, die goed aantonen hoe divers het jeugdwerk wel is:

“De school is de perfecte omgeving om onze werking te organiseren. Zo zijn er **kindertoiletten** aanwezig, erg handig voor de dagvakanties voor kinderen vanaf 2,5 jaar. Daarnaast is de speelplaats van een school een **afgesloten plaats, die zo voor veiligheid** zorgt. Ook de **speeltuinen** die op de speelplaats te vinden is, zorgt voor een grote meerwaarde voor de kleinere kinderen.

Een ander voordeel is de **slaapmogelijkheid voor onze animatoren**. De vrijwilligerspoule van Crejaksie bestaat uit vrijwilligers die in heel Vlaanderen wonen. Onze dagvakanties zijn zeer regionaal, wat het moeilijk maakt voor onze animatoren om na de vakantiedag weer naar huis te gaan en de volgende dag terug te komen naar de vakantie locatie. Enkele scholen stellen een binnenruimte ter beschikking waar onze animatoren kunnen overnachten. Zo hoeven zij niet elke dag naar huis.”

Laura Palstermans – Crejaksie

Echte verbinding maken

Een of meerdere gesprekken zijn dus zeker nodig om elkaar te leren kennen, maar het contact blijven onderhouden en onderling communiceren zijn van cruciaal belang. We hadden het eerder al over **veranderende contactpersonen**. Elkaar daarvan op de hoogte brengen voorkomt veel ruis in de toekomst.

Met elkaar contact houden is ook **meer dan alleen vergaderen**. Nodig elkaar uit op evenementen, zodat er ook wat tijd is om **informeel** bij te praten. Het is in die gesprekken dat er soms meer naar boven komt: je leert elkaars gevoeligheden beter kennen, je ziet de noden en verzuchtingen in de praktijk. Met je aanwezigheid toon je ook betrokkenheid en interesse in het verhaal van de ander. **Communiceren is dus echt nodig – beter te veel dan te weinig.**

Daarnaast zijn **vaste ontmoetingsmomenten** wel belangrijk. Elkaar twee keer per jaar in een formelere setting ontmoeten is toch het minimum.

Cocreatie

Contact maken en houden met (jeugdwerk)organisaties vraagt een blijvende inspanning. Om met verschillende partijen rond een complexe gemeenschappelijke uitdaging (ruimte delen) aan de slag te gaan, kun je op een **cocreatieve manier** gaan werken. In dit samenwerkingsconcept hebben alle deelnemers een invloed op zowel het samenwerkingsproces als op het resultaat ervan.

Voorwaarden zijn **gelijkwaardigheid, wederkerigheid, openheid en vertrouwen**. Het opzet is om kennis vanuit verschillende perspectieven te kruisen om op die manier concrete mogelijkheden voor verbetering te ontdekken, oplossingen te ontwikkelen, bij te dragen tot een veranderingsproces, te komen tot een breedgedragen beleid. **Gedeeld gebruik wordt zo gedeeld of wordt mede-eigenaarschap**. Meer daarover in stap 5: delen, delen, delen ... en creëren⁹.

⁹ Meer weten over cocreatie? Zie deel 7 'Leesvoer'.

¹⁰ Voor meer informatie over soorten overeenkomsten: zie deel 7 'Leesvoer'.

4.5 Maak afspraken

Soorten afspraken

Je kunt als school op allerlei manieren samenwerken¹⁰ met organisaties. Het belangrijkste is een goede dialoog (cf. stap 3). In de onderzochte praktijken zagen we zowel informele als formele samenwerkingen. Er bestaat niet één goede manier, afspraken maken is echt maatwerk en dat zagen we ook in de praktijken:

- Soms worden **informele afspraken** gemaakt: Scouts Jan Berchmans - Heirbrug uit Lokeren zocht meer ruimte en vond die bij basisschool Vertjesplein. De jeugddienst bracht de partijen alleen bij elkaar. De scouts mogen nu ook onder het afdak van de school spelen. De afspraken werden per mail onderling gemaakt. Verder is niets formeel vastgelegd.
- Maar er wordt toch vaker voor een vorm van **formele afspraken** gekozen uit zekerheid.
 - We raden structureel **gebruikersoverleg** aan: het zorgt voor een goede basis van regelmatig overleg, het agenderen van activiteiten, de evaluatie van het gedeelde gebruik en het aanpassen van de afspraken.
 - We zien daarnaast dat er meestal **gebruiksovereenkomsten** worden uitgewerkt.
 - Die overeenkomsten worden al of niet aangevuld met een **gebruikersreglement**.
 - En af en toe worden **huurovereenkomsten** afgesloten.
 - Huurovereenkomsten worden soms symbolisch afgesloten voor 1 euro.
 - Hanteer daarbij billijke prijzen. Een organisatie die met haar werking geen inkomsten genereert of alleen de eigen kosten wil dekken, kun je niet hetzelfde behandelen als een kampenorganisatie met honderden deelnemers.
- Een aantal voorbeeldovereenkomsten voor het delen van speelplaatsen vind je in deel 7 'Leesvoer'.

"Ik denk dat het bij een school die al heel lang bestaat, met vaste gewoontes en afspraken, een langzaam en moeilijk proces is om daar ruimte open te stellen. Dat is het verschil bij ons. Wij zijn een heel jong schooltje, ontstaan vanuit de gemeente. We bestaan nog maar vier jaar. En het is dan ook door en voor ouders en de lokale gemeenschap."

Ringelwikke Ronse

Hoe maak je goede afspraken?

Uit het onderzoek komen de volgende aandachtspunten rond afspraken maken naar voren:

- 📍 Zorg voor **vaste aanspreekpunten** aan weerszijden. En wees je bewust van de onzekere factoren: leidingploegen wisselen elk jaar in augustus. Wie volgt volgend schooljaar de samenwerking op?
- 📍 **Maak niet te snel afspraken.** 'Date' een aantal keer vooraleer je een 'huwelijkscontract' afsluit.
- 📍 Maak snel duidelijk **op welke manier je tot afspraken wilt komen**: in een afsprakennota, aangevuld met een huishoudelijk reglement? Een huurcontract? Een bord op de speelplaats?
- 📍 Een schoolcontext is gestructureerd en is veel regels gewend, het jeugdwerk is dat minder.
Maak daarom samen goede afspraken die haalbaar en evenwichtig zijn, ook voor de vrijwilligers van de gebruikers. Beperk het aantal en maak ze heel concreet en relevant. Dat maakt het beter opvolgbaar.
- 📍 Betrek de gebruikers bij de **afspraken en zorg zo dat de afspraken zo breedgedragen mogelijk zijn.**

PRAKTIJKVOORBEELD

"Een school in Vilvoorde wilde haar schoolgebouwen uitbreiden met de lokale Chiro en het jeugdhuis als externe gebruikers van de school en speelplaats. Daarbij was men eerst van plan om beide ergens anders onder te brengen. Maar dat was niet zo evident. Er werd afgesproken dat de school een andere locatie zou zoeken vooraleer er aan de werken kon worden begonnen. Maar nu liggen er andere plannen voor: het jeugdhuis kan blijven, maar mag geen gebruik meer maken van de speelplaats. Alleen occasioneel gebruik is nog toegestaan. De school stelde de plannen eenzijdig op. Toen het jeugdhuis samen met de Chiro de plannen bekeek, bleek het eerste plan totaal niet te vertrekken vanuit de werking van de beide organisaties. Er werden daarnaast onrealistische regels opgelegd. Bijvoorbeeld 'één overtreding en jullie worden uit het gebouw gezet'. Daarom konden het jeugdhuis en de Chiro niet akkoord gaan met de plannen."
Elmo Peeters regio-ondersteuner Vlaams-Brabant – Formaat

"Er zijn discussies over het proper achterlaten van de speelplaats, terwijl niet altijd het jeugdhuis schuld treft. Soms blijven er flessen of sigaretten liggen. Het jeugdhuis maakt de speelplaats wel schoon, maar vergeet wel eens iets. Dat is niet expres."
Veerle – JH Jiekaaa

De afsprakennota

De inhoud van een afsprakennota kan heel uitgebreid zijn. Zorg dat deze zaken zeker vermeld worden:

- 📍 Zet een **gemeenschappelijke visie** op papier en zorg dat het **gemeenschappelijke doel** duidelijk is: "De speelplaats is een plek voor efficiënt ruimtegebruik met respect voor elkaars werking. Waar we kunnen, helpen en inspireren we elkaar."
- 📍 Beschrijf **de aard van het gebruik en ieder zijn taak**.
- 📍 Leg duidelijk de **tijdstippen van gedeeld gebruik** vast: Kan het alleen op aanvraag? Of binnen bepaalde periodes (is de speelplaats alleen in de lente en zomer openbaar, alleen overdag open of in het weekend)? Of zijn het structurele gebruikers die elk moment daar kunnen zijn?
- 📍 Maak afspraken over het **beheer en onderhoud** en stel jezelf volgende vragen:
 - 📍 Wat kan er onder de gebruikers verdeeld worden?
 - 📍 Welk onderhoud laten we door de gemeente doen?
 - 📍 Wat kunnen we zelf technisch doen (grasmaaien of poort schilderen) en wat besteden we uit (vruchtenbomen snoeien, onderhoud sleutelsysteem)?
- 📍 Huur of gebruikersvergoeding
- 📍 Aansprakelijkheid en verzekeringen
- 📍 Schoonmaak
- 📍 Afval
- 📍 Sleutels en toegang

"Met elk van deze verenigingen worden duidelijke afspraken gemaakt. Zij krijgen uiteraard allemaal een sleutel van de speelplaats. In ruil worden alle partijen betrokken bij de realisatie en het onderhoud van dit project."

Gemeentelijke Basisschool Voorheide Arendonk

4.6 Deel, deel, deel en creëer

Meer dan de som der delen (1 + 1 = 3)

Gedeeld gebruik is in de eerste plaats gewoon doen. Experimenten opzetten, zien wat mogelijk is. We zagen in ons onderzoek grote verschillen tussen scholen: van amper gestart tot stevig uitgebouwde netwerken en synergieën. Sommigen onderschatten hoeveel tijd het vraagt om een netwerk uit te bouwen en gedeeld gebruik op te starten. Alleen de vraag stellen of de buurt interesse heeft, is niet genoeg. Andere scholen bouwden voort op eerdere acties en ondervinden meer return dan ze vooraf hadden bedacht.

Wat de uitkomst van het gedeelde gebruik op jouw school zal zijn, kun je niet voorspellen. Het zit hem in meer dan de som der delen:

Een jeugdvereniging uit de buurt gebruikt de speelplaats voor haar jaarlijkse zomerbar. Alle betrokken partners kunnen hier eens iets gaan drinken. Maar het kan ook omgekeerd. Als je op zoek bent naar mensen om op te dienen bij een van je schoolevenementen, zal een van je partners zich gemakkelijker geroepen voelen om de handen uit de mouwen te steken. Of je betaalt hen en je maakt er zo een kasactie van voor die partner.

De meerwaarde kun je vooraf niet inschatten en zit soms in de kleine dingen:

Vrije basisschool **Sint-Amands Zuid in Kortrijk** vormt momenteel haar betonnen speelplaats om tot een groen park en stelt dat open voor de buurt. Na verschillende infoavonden en fondsenwervingen werd via de ouderraad een actie gelanceerd om de **bomen te adopteren** die op de speelplaats komen te staan. Via een website kon je kiezen welke boom (met naam) je wilde adopteren. Alle bomen vonden ondertussen een meter of peter! Een goeie zet, want als donateur voel je je meteen een beetje mede-eigenaar.

“Gedeeld gebruik is niet moeilijk. Maar het gaat om jonge mensen van zeventien, achttien, negentien jaar en onze regels zijn soms gewoon strenger dan die van hen. Waardoor je soms heel expliciet een huishoudreglement moet opstellen. Daarin staat bijvoorbeeld ‘je mag niet plassen in de tuin’ of ‘je mag geen blikjes achterlaten’ of ‘je moet je hekken dichtdoen’ ... De lat ligt gewoon anders dan die van ons en dat is soms het moeilijke. Maar zo heb je toch iets om op terug te vallen.”

Christoph De Smedt – De Knipoog Opwijk

“We huren de schoolgebouwen en speelplaats van de middelbare school Nieuwenbosch in Gent voor onze taalkampen Nederlands. Voor onze anderstalige nieuwkomers hadden we op een bepaald moment geen plaats meer op een andere plek. Na een mailtje naar het bestuur van Nieuwenbosch, kregen we gewoon de sleutel. We kunnen onze kampen voor anderstalige nieuwkomers daar nu gratis organiseren, al het derde jaar op rij. Een fantastische samenwerking.”

Mieke van Parys – vzw Roeland

Van samen delen naar samen creëren

We zien dat gebruikers en scholen die goed samenwerken na een tijdje experimenteren doorgroeien:

- 📍 **Sterke samenwerkingen en breedgedragen speelplaatsprojecten doen het wederzijdse vertrouwen groeien.**
- 📍 Het beheer en de schoonmaak verlopen op gemeenschappelijke momenten (klusjesdagen). Ze dragen **samen zorg voor de plek**.
- 📍 Het gevoel van **mede-eigenaarschap** bij de verschillende gebruikers groeit.
- 📍 Er ontstaan vanzelf **nieuwe ideeën**. Door samen activiteiten te organiseren met hetzelfde doel (bijv. financiële acties om de speelplaats om te vormen), wordt er **gemeenschappelijke meerwaarde** gecreëerd.
- 📍 Ze **communiceren samen met de buitenwereld**.
- 📍 En die acties leiden dan weer tot andere vormen van **gedeeld gebruik en zelfs tot openstelling**.

Na een lang en breed participatief proces met de buren, de parochie en de scouts werd een plan uitgewerkt om de **speelweide aan school Pius X in Destelbergen** anders in te richten. Toch was de school met het eerste plan niet tevreden en stuurde ze dat bij. Om de buren goed uit te leggen wat de nieuwe plannen waren en op welke manier ze rekening hielden met de bedenkingen, ging groepsleider Stef samen met een ouder op huisbezoek. En zo kreeg de school uiteindelijk toch iedereen mee.

“Onze speelplaats stond al open voor de buurt. Die gaat open bij zonsopgang en sluit bij zonsondergang. Maar we hebben weinig groen op onze school. Voor ons schoolgebouw is het dorpsplein, een groene ruimte met bomen. Daar hebben wij nu speeltuigen gezet. We gebruiken die als speelplaats voor onze school. Maar als de Circusschool de sporthal huurt en het is mooi weer, dan gebruiken zij dat plein ook. Ten slotte komt de KLJ hier ook spelletjes spelen.”

Conny Fanken – beleidsondersteuner – Het GBS Pierenbos Zoersel

“Ruimte delen geeft meer ruimte. Onze kinderen zijn voor een groot deel klein behuisd en hebben vaak een kleine (of zelfs geen) tuin. Ze kunnen nu ook in hun vrije tijd ravotten. Ouders kunnen ‘buurten’ en hun eigen sociale netwerk zo sterker maken. Het is dat sociale netwerk dat bij vele kwetsbare gezinnen ontbreekt. Ervaringen leren ons dat juist die netwerken kunnen helpen om de armoedecirkel te doorbreken.”

De Bengel in Lokeren

4.7 Evalueer en stuur bij

“Wij gaan na de zomer langs op de scholen voor een evaluatiemoment. Die momenten zijn belangrijk, de beide partijen kunnen aangeven hoe ze de samenwerking tijdens de voorbije zomer hebben ervaren. Zo blijven de verschillende partijen op dezelfde lijn.”

Crejaksie

Een laatste en belangrijke stap is **evalueren en bijsturen**. Zie dat niet als een jaarlijks verplicht momentje. Bij voorkeur leg je vooraf vast wanneer je samen evalueert. Een open sfeer die gebaseerd is op vertrouwen zorgt ervoor dat er tussendoor al constructieve feedback mogelijk is. Bij een conflict of bij problemen zijn een directe aanpak en reactie aangewezen. Laat problemen niet sluimeren tot het volgende geplande evaluatiemoment of gebruikersoverleg en spreek dus vooraf af dat er bij problemen onmiddellijk contact wordt opgenomen.

Evalueren betekent in de eerste plaats benoemen wat er goed gaat. Kom dus niet alleen samen om problemen op te lossen. Vertrek vanuit de praktijk en neem er pas op het laatste moment de afspraken bij.

Stel jezelf de volgende vragen:

- Hoe betrekken we onze achterban bij deze evaluatie? Hoe krijgen we van hen input?
- Wat loopt er goed?
- Wat kan er beter?
- Welke afspraken moeten we nog eens benadrukken? Welke moeten we aanpassen?
- Op welke manier zorgen we ervoor dat er een draagvlak is voor deze nieuwe afspraken?

Evalueren betekent ook nieuwe kansen zien. Vandaar een oproep om de samenwerkingen voortdurend bij te sturen. Dat komt het mede-eigenaarschap en de wederzijdse betrokkenheid van gebruikers op scholen ten goede.

- Welke competenties en welk netwerk zijn er aanwezig bij de gebruikers?
- Wat kan de jeugdbeweging doen op jouw schoolfeest?
- Hoe kan de school de speelpleinwerking extra in de kijker zetten?
- Hoe kunnen kinderen uit de buurt helpen om de speelplaats herin te richten?
- Waar ligt gebruiker x wakker van? Wat hebben gebruikers nog nodig?
- Welke nieuwe noden zijn er in de wijk? ...

5 VIJF UITDAGINGEN BIJ GEDEELD GEBRUIK

5.1	Onbekend is onbemind	105
5.2	Ieder zijn eigenheid	105
5.3	Overlast	106
5.4	Beheer	108
5.5	Financiën	109

VIJF BEDENKINGEN BIJ GEDEELD GEBRUIK VAN SPEELPLAATSEN EN HOE HIERMEE OM TE GAAN

De projectoproep bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen daagde scholen uit om na te denken over hun speelplaats en om hun eigen scepsis te overwinnen. Een speelplaats heraanleggen vraagt heel wat inzet en moed om met nieuwe ideeën tegen de stroom van gangbare gewoontes op te varen. Een visie creëren, de achterban aanspreken en met hen aftoetsen, en het ontwerp en de realisatie vragen veel tijd.

Die plek met andere organisaties en de buurt delen werd in deze projectoproep gekoppeld aan de herinrichting van de speelplaats, maar niets houdt een school tegen om zonder veranderingswerken al te experimenteren met gedeeld gebruik.

Het stappenplan uit het vorige hoofdstuk geeft mooi weer hoe je aan de slag kunt gaan om je speelplaats te delen of open te stellen voor de buurt. Maar het is niet altijd rozengeur en maneschijn. Om scholen daar goed op voor te bereiden, zetten we in dit voorlaatste deel nog eens de meestvoorkomende drempels en uitdagingen op een rijtje en hoe je ze kunt overwinnen.

MEER TIPS

zie pg 60 (deel 4, stap 1 en stap 2): intern draagvlak creëren een omgevingsanalyse maken.

“Veel scoutsgroepen hebben heel wat materiaal om op kamp te gaan (tenten, sjobalken ...). Dat is materiaal dat je niet zomaar ergens kunt stockeren. Dat heeft wel een bepaalde vereiste nodig. Het mag niet vochtig worden, niet schimmelen. Daarom zijn groepen wel altijd zoekende naar het beste compromis voor het materiaal.”

Jochem van Staey – Scouts en Gidsen Vlaanderen

“Ja, er blijft wel eens materiaal rondslingeren en dan zijn er frustraties. Soms gebruiken wij ook andere lokalen van de school zoals de refter voor een van onze evenementen en dan voel je toch wel spanning. De vzw is van de parochie dus dat zijn vaak ook oudere mensen en dan botst het wel eens.”

Sam Schokkaert, Chiro Stekene

5.1 Onbekend is onbemind

Ken je de buurt niet zo goed en weet je niet welke organisaties of groepen er actief zijn?

Verbreed dan je netwerk:

- Stap letterlijk naar buiten in de wijk. Leg je intentie van gedeeld gebruik van de school uit op lokale overlegplatformen (wijkoverleg, scholengemeenschap) of bij de gemeente.
- Neem een open en toegankelijke basishouding aan in je contacten.
- Stel een diverse werkgroep samen met geëngageerde ouders, buurtbewoners of professionele wijkaanspreekpunten.
- Nodige de buurt uit op je schoolfeest of andere evenementen.
- Pols naar de noden en de verwachtingen van de wijkorganisaties en hoe de speelplaats van de school daarop kan inspelen.
- Communiceer op infomomenten naar je eigen achterban en daarbuiten.

5.2 Ieder zijn eigenheid

Scholen en gebruikers zijn gesteld op hun eigenheid. Een directrice behoudt graag de schikking van de speelplaats in bepaalde hoeken en een jeugdbeweging wil net die schikking voor een namiddag herzien om een spel spannender te maken. Een school wil de speelplaats volledig autovrij terwijl de levering van de brouwer via de speelplaats het jeugdhuis heel wat sleurwerk zou besparen ...

Een ledenlokaal groeit uit tot een informeel café voor leiding, wat niet volgens de afspraken van de school was. Veel (jeugdwerk)organisaties hechten hier heel veel belang aan. Idem voor bijvoorbeeld de opslag van materiaal:

Er kan dus snel een **spanningsveld ontstaan in de gedeelde ruimte**. Ieder zoveel mogelijk zijn eigenheid een plek geven is een grote uitdaging. Is het nodig om je school uit handen te geven als je kiest voor gedeeld gebruik? Zo ver hoeft het ook niet te gaan:

- 📍 Naast de gedeelde ruimte een eigen plek voorzien voor gebruikers is niet evident, maar wel de zoektocht waard. Als er geen plek is, investeer dan in voldoende opslagruimte, zodat activiteiten snel georganiseerd worden (bijv. een afgesloten tuinhuis of werfcontainer op de speelplaats).
- 📍 Maak duidelijk wat voor de werking van je school cruciale aandachtspunten zijn. En vraag dat ook aan de andere partij. Maak zo samen evenwichtige afspraken, die breedgedragen zijn en die haalbaar zijn voor vrijwilligers.
- 📍 Test ze een periode uit en koppel dan terug naar elkaar. Wacht geen schooljaar om de afspraken te herbekijken het eerste jaar. [Meer lezen?](#) Zie deel 4, stap 4: 'Maak afspraken'.

5.3 Overlast

Een van de grootste vooroordelen over het delen of openstellen van speelplaatsen is de **schrik voor allerlei vormen van overlast op school**: nachtlawaai, vandalisme, afval, diefstal, parkeerdruk of zelfs druggebruik. Directies halen die redenen aan als argument **om niet met het delen te starten**, of er zelfs geen denkoefening over te maken. Terwijl de praktijk nog moet uitwijzen of er overlast zal zijn. Bij de onderzochte scholen van de projectoproep hoorden we amper klachten over het gedeelde gebruik. En als er problemen waren, ging het vaak over kleine gevallen, die snel opgelost konden worden.

Bij het gedeelde gebruik met organisaties kun je anticiperen op die problemen door een open en constructieve verhouding te creëren tussen de verschillende gebruikers, door goede afspraken te maken met iedereen. De problemen meteen benoemen en aanpakken is cruciaal.

“De Chiro en het jeugdhuis gebruiken tijdens het weekend onze speelplaats. Dat loopt prima, al moet je wel **duidelijke afspraken** maken. Toen we op een maandagochtend peuken en bierflesjes vonden, hebben we dat meteen aangekaart bij het bestuur van het jeugdhuis. Zo blijf je goede burenen.”

Sabine Verheyden, directeur Lutgardiscollege Oudergem,
naar [artikel uit KLASSE](#).

Bij openstelling naar de buurt kun je de buurtbewoners het best zoveel mogelijk betrekken bij werking van de gedeelde speelplaats. Doe dat van bij het begin, geef hen 'eigenaarschap' over bepaalde hoekjes op de speelplaats. Laat hen meehelpen om de speelplaats te onderhouden, te vergroenen of om nieuwe speeltoestellen te plaatsen. Zo creëer je een grotere sociale controle en een breder draagvlak voor de gedeelde speelplaats.

Spreek de **kinderen en jongeren uit de buurt aan en geef hen verantwoordelijkheid en inspraak** in het beheer van het terrein. Maak de rolverdeling aan hen duidelijk, maak samen afspraken.

[Meer lezen over](#) het betrekken van kinderen en jongeren, [zie deel 4, punt 3.1 'De gebruiker'](#).

Hou ook rekening met overlastfenomenen **bij het ontwerp en de inrichting van de speelplaats** om ze structureel te beperken.

[Meer over](#) ingrepen en tips, [zie deel 4, punt 3.3 'Ontwerpers'](#).

De gemeente kan ook helpen om de overlast te beperken. Wanneer de speelplaats een publieker karakter krijgt, is het ook de verantwoordelijkheid van de lokale overheid om te helpen in het beheer (zie verder) en toezicht op de site. Maak er dus afspraken over. Dat kan bijvoorbeeld door meer (politie) controle, maar ook door vandalisme- of gebruiksschade te vergoeden.

[Voor meer voordelen](#) van het betrekken van de buurtbewoners, ouders en de lokale overheid, [zie deel 4, punten 3.4 en 3.5](#).

Samenwerkingen zijn geen gebetonneerd gegeven, ze veranderen voortdurend en passen zich aan de gestelde uitdagingen aan. Zijn de problemen te groot en wegen de voordelen van het delen niet meer op tegen de nadelen? Stop er dan mee. Liefst tijdelijk. Want negatieve ervaringen met een bepaalde organisatie hoeven niet eeuwig de deur te sluiten voor andere groepen en toekomstige samenwerkingen.

5.4 Beheer

Het beheer van een gedeelde speelplaats brengt **wat extra werk, kosten en dus uitdagingen met zich mee**. Zet daarom een aantal systemen op die ervoor zorgen dat de school zo weinig mogelijk extra werk krijgt:

- 📍 Bij gedeeld gebruik moeten alle gebruikers de plek proper houden, schade melden, deuren afsluiten enz. Giet dat in duidelijke afspraken. [Zie deel 4, punt 5.3 'Afsprakennota'](#).
- 📍 Geef als school het goede voorbeeld en zorg dat de speelplaats opgeruimd is. Spreek de leerlingen er ook op aan.
- 📍 Organiseer gemeenschappelijk werkdagen en nodig ook buurtbewoners uit om mee te helpen klussen. Dat drukt de kosten.
- 📍 Vraag een gepensioneerde leerkracht of grootouder om een oogje in het zeil te houden of sleuteldrager te zijn.
- 📍 **Bij publieke openstelling** lopen de beheerkosten vaak op, omdat er een intensiever gebruik is van de speelplaats. Probeer die wekerende kosten vooraf in te schatten en maak daarover afspraken met de gemeente op het vlak van onderhoud, kostendeling, communicatie, technische expertise, regelgeving enz.

“Er mag bijvoorbeeld niet gerookt worden op de speelplaats van een van onze jeugdhuizen, daarvoor is een aparte plek voorzien aan de andere kant van het gebouw. Niet aan de voorkant. Als er dan toch een peuk wordt gevonden op de speelplaats, geeft dat problemen. Bij feestjes is dat niet te vermijden en moet het jeugdhuis extra goed schoonmaken. Maar de speelplaats wordt ook opengesteld als parking voor eetfestijnen in de parochiezaal aan de andere kant van de straat. Dan kunnen er ook mensen hun sigaret daar achterlaten. Het is dus niet zo eenvoudig.”

Nick Beerens en Elmo Peeters van Formaat

5.5 Financiën

Een speelplaats aanpassen is financieel een grote uitdaging. Al snel wordt gedacht aan nieuwe poorten, een sleutelplan of betaalde krachten die alles opvolgen. De kosten kunnen snel oplopen. Al ingediende subsidiedossiers voor schoolinfrastructuur kunnen door de lange wachttijd al verouderd zijn op het moment dat je begint te bouwen. Scholen en steden veranderen snel. Scholen blijven zo hangen in een molen van aanpassingen. En dat lijdt tot frustratie bij directeurs.

Wacht daarom geen subsidie af om te starten met een **langetermijnbegroting en een uitvoeringsplan**. Zoals eerder gezegd: spreek goed af met de gemeente wat hun aandeel kan zijn in de kosten in ruil voor een brede openstelling en maatschappelijke return van de speelplaats. Stel concrete financiële verwachtingen voor.

Anderzijds: wacht niet op de grote investeringen en probeer op korte termijn kleine successen te realiseren en te communiceren. Een kleine samenwerking kan een goede leerschool zijn voor later. En daar liggen in sommige samenwerkingen ook financiële opportuniteiten:

“Het gemeentelijke speelplein heeft meer financiële mogelijkheden dan de school. Want wij krijgen subsidies. Wij kunnen dan die middelen aanwenden om bijvoorbeeld een nieuw speeltuig te kopen of een nieuwe omheining te zetten.”

Celine De Waele Speelplein Kwetu - Sint-Kruis-Winkel

TEN SLOTTE

Zo, we zijn aan het einde gekomen van ons verhaal. We namen jullie met veel enthousiasme mee in de wereld van het gedeelde gebruik van speelplaatsen. Een verhaal van boeiende projecten en praktijken met leuke resultaten, groot en klein. We kijken met veel plezier terug op de interessante contacten met baanbrekers, trekkers, energieke teams en enthousiaste jeugdwerkgroepen en hun verhalen over successen en tegenslagen.

De speelplaats in Vlaanderen is in transitie. Een 'speelplaats met toekomst' voor ieder kind en elke jongere in Vlaanderen, dat is de doelstelling. In de toekomst zal de druk op scholen alleen maar stijgen om de school-infrastructuur open te stellen. Naast de pedagogische opdracht worden scholen sterk uitgedaagd om extra maatschappelijke taken op zich te nemen en dat kunnen ze niet alleen.

Met deze publicatie leveren we een bijdrage om ze te inspireren en een denk- en doeproces rond gedeeld gebruik als onderdeel van de visie 'Een speelplaats met toekomst' op te starten. Om meer te gaan experimenteren met partnerorganisaties en zo bij te leren, met vallen en opstaan.

Maar die verantwoordelijkheid en druk mag niet alleen bij schoolbesturen, directies of het leerkrachtenteam liggen. Het is ook aan het netwerk van de school, aan (intermediaire) organisaties, de onderwijskoepels, de lokale besturen en de Vlaamse overheid om hen daarbij te helpen. In het laatste hoofdstuk geven we daarom onze aanbevelingen per doelgroep mee om zo die 'speelplaats met toekomst' voor iedereen waar te maken.

6 AANBEVELINGEN GEDEELD GEBRUIK

6.1	Voor scholen	115
6.2	Voor lokale besturen	119
6.3	Voor architecten en bouwheren	123
6.4	Voor de Vlaamse overheid	125

Tot slot zetten we hier graag onze belangrijke aanbevelingen op een rij. Die komen voort uit het boeiende traject dat De Ambrassade en MOEV samen hebben doorlopen, uit alle input van de klankbordgroepleden, de scholen, literatuur, leermomenten, interviews en inspiratiedagen. Ze werden grondig doorgesproken en afgeklopt door de klankbordgroep speelplaatsen. Ze belichamen de integrale benadering van de visie 'Een speelplaats met toekomst'. Hier en daar zijn ook specifieke aanbevelingen rond het gedeelde gebruik van speelplaatsen opgenomen.

Die aanbevelingen geven verder richting aan de te bewandelen weg om speelplaatsen in hun kracht te zetten. Ze moedigen zo scholen, lokale besturen, de Vlaamse overheid, architecten en bouwheren volop aan om hun verantwoordelijkheid te nemen en samen werk te maken van de speelplaats met toekomst.

We onderscheiden aanbevelingen voor vier doelgroepen:

- ① scholen
- ② lokale besturen
- ③ ontwerpers en bouwheren
- ④ de Vlaamse overheid

Vind hier zelf hoe ook jij je steentje kunt bijdragen:

6.1 Aanbevelingen voor scholen

Interessant
voor jouw
school?
Kleur deze bol!

1 INVESTEER IN SPEELPLAATSEN

Investeren in een duurzame, groene, opengestelde en uitdagende speelplaats voor basis-, secundair en buitengewoon onderwijs is broodnodig in ons dichtbebouwde Vlaanderen. De covidcrisis en de lockdown leerden ons dat er een grote nood is aan voldoende jeugd- en speelruimte die laagdrempelig en toegankelijk is voor elk kind uit de buurt. Een speelplaats dient als speel- en leeromgeving voor de leerlingen van de school, maar ook als gedeelde plaats voor ontmoeting en ontspanning in de buurt. Dergelijke kwaliteitsvolle ruimte draagt bij tot het psychische en fysieke welzijn van kinderen en jongeren. Daarnaast kan de speelplaats met de juiste ingrepen een klein ecosysteem zijn als buffer tegen klimaatveranderingsprocessen, zo de school een belangrijke maatschappelijke voorbeeldrol laten vervullen tegen de klimaatverandering én kansen bieden voor de leerlingen op het vlak van klimaateducatie.

2 BREID JE VISIE UIT

Neem daarom de visie en het pedagogische project van de school onder de loep en bekijk welke plaats de speelplaats daar al dan niet in krijgt en of ze geen bijsturing nodig heeft. Gebruik daarbij de visietekst 'Een speelplaats met toekomst' als gids.

3 DOE HET NIET ALLEEN

Richt een werkgroep op met collega's of neem het thema mee op in een van de bestaande werkgroepen op school. Baanbrekers zijn onmisbaar, maar kunnen het niet alleen. Ze hebben directies en/of schoolbesturen nodig die achter het idee van de 'speelplaats met toekomst' staan.

- ♦ Voorzie tijd voor de collega's die zich engageren in zo'n werkgroep.
- ♦ Zorg ervoor dat een directielid meteen mee is of mee aan tafel zit. En vraag een duidelijk mandaat over welke beslissingen je wel en niet kunt nemen.
- ♦ Neem de preventieadviseur van in het begin mee in je verhaal en laat die niet pas op het einde een oordeel vellen. Zo kan die de risico's en veiligheid mee helpen vormgeven zonder dat het initiële idee in gevaar komt.

ZOEK INSPIRATIE

Doe inspiratie op bij zoveel mogelijk verschillende actoren, media en positieve voorbeelden uit de streek en bepaal welke richting je visie uit gaat aan de hand van de eigen visie van de school en het pedagogische project.

de gemeentelijke diensten een deel van het onderhoud en het beheer op zich nemen.

- ♦ Leg daarom zelf contact met jongeren, buurtbewoners, lokale verenigingen, initiatieven én de lokale overheid op zoek naar ruimte. Besteed extra aandacht aan mogelijke kansen of drempels voor kwetsbare groepen.

INVENTARISEER JE BUITENRUIMTE

Maak een inventaris van de buitenruimte en het materieel op je school en breng de mogelijkheden, sterktes en beperkingen in kaart. Maak dezelfde oefening in de omgeving van de school. Zie de eigen speelplaats niet als enige plek in de buurt om te spelen.

STREEF NAAR WIN-WIN

Probeer bij gedeeld gebruik met de verschillende partijen te **streven naar gemeenschappelijke punten en zoek samen naar win-winsituaties**. Een financiële vergoeding is niet altijd wenselijk of haalbaar. Stel daarom niet alleen de vraag: wat moet de school voor de anderen doen? Maar ook: wat kan de buurt- of jeugdwerkorganisatie voor de school doen?

LEER JE BUURT KENNEN

Kijk over het muurtje en breng de mogelijkheden en de noden van de buurt in kaart.

- ♦ Veel projecten creëren meerwaarde door niet aan de perceelgrenzen vast te houden, door in te zetten op de semipublieke invulling van de school of door de schoolomgeving mee te betrekken in het project. Dat is een wisselwerking tussen lokale overheid, scholen en buurtactoren waarbij je alle drie de eerste stap tot toenadering kunt zetten.
- ♦ Zo kun je als school meteen de hele schoolomgeving inclusief het mobiliteitssysteem bekijken en kunnen

CREËER DRAAGVLAK

Zorg van bij het begin met transparante communicatie voor **voldoende draagvlak bij leerlingen, leerkrachten, het schoolbestuur, ouders en de buurt(organisaties)**. Een **goede dialoog tussen de verschillende gebruikers** – zowel formeel als informeel – doet wonderen. Investeer in echte kennismaking en geef medegebruikers voldoende inspraak. Zo vergroot je de betrokkenheid en zorg je dat de andere gebruikers zich mee verantwoordelijk voelen voor de speelplaats.

BETREK VERSCHILLENDE ACTOREN

Betrek die verschillende actoren bij de heraanleg van de speelplaats van in het begin.

- ♦ Hou rekening met de **gedragsinzichten en met de bredere visie van andere doelgroepen**.
- ♦ Heb daarbij specifieke aandacht voor de ideeën en de situatie van **(niet-georganiseerde) kinderen, jongeren en het georganiseerde jeugdwerk**.

OVERLEG MET ANDERE SCHOLEN

Organiseer een lokaal overleg en wissel ervaringen uit om een 'speelplaats met toekomst' op te starten of uit te werken. Zicht krijgen op goede en minder goede praktijken zorgt voor een betere afstemming van de vragen en de noden met het lokale bestuur.

VERGEET DE SPEELPLAATS NIET

Denk bij nieuwbouw of bij verbouwingen van de school al van bij het ontwerp aan de inrichting van de speelplaats:

- ♦ Neem de toegangen naar de speelplaatsen onder de loep en hou rekening met looplijnen zodat de leerlingen de speelruimte ten volle kunnen benutten.
- ♦ Een speelplaats die grenst aan de straat kan gemakkelijker opengesteld worden dan een speelplaats die volledig omgeven is door schoolgebouwen.

EXPERIMENTEER EN PROBEER

Een 'speelplaats met toekomst' creëren kan op verschillende plaatsen, ook buiten de school en in verschillende fasen en groottes.

- ♦ Proefopstellingen en tijdelijke materialen helpen om iedereen te laten wennen aan de nieuwe situatie. Het geeft 'tussentijd' om de pro's en de contra's op elkaar af te stemmen. Door de jaren heen kun je de visie en praktijken nog altijd aanpassen aan de opportuniteiten die zich voordoen op school.
- ♦ Ook projecten op de kleinste schaal zijn waardevol. Acties met bijvoorbeeld klimgroen of boomplantacties kunnen de eerste stappen zijn naar een volledige aanpak van de speelplaats. Op voorwaarde dat ze toekomstige ontwikkelingen niet hypothekeren.
- ♦ De kracht van een goed speelplaatsontwerp zit hem wel in de schaalbaarheid die toelaat om sommige zaken op korte termijn te realiseren en om ruimte te laten op lange termijn om nog nieuwe zaken toe te voegen. Dat maakt ook dat je de financiering en fasering van de werken in stappen kunt bekijken.

BEGIN KLEIN

Een speelplaats aanpassen is financieel een grote uitdaging. Wacht geen subsidie af om te starten met een **langetermijnbegroting en een uitvoeringsplan**. Probeer op **korte termijn kleine successen** te realiseren die tegemoetkomen aan de aspecten van een speelplaats met toekomst, en erover te communiceren.

ONTWERP DUURZAAM

Een speelplaats met toekomst vraagt **een robuuste inrichting die tegen een stootje kan**. Om ze publiek toegankelijk te maken hoef je de speelplaats ook niet volledig open te stellen. Baken no-go zones duidelijk af.

INVESTEER IN BEHEER

Een speelplaats met toekomst vraagt **een andere vorm van beheer** (onderhoud, groenonderhoud, afvalbeheer en indien nodig een doordacht toegangsbeheer en veiligheidscontrole). Vraag bij je gemeente naar ondersteuning voor die taken in ruil voor een brede openstelling en maatschappelijke return van de speelplaats.

MAAK GOEDE AFSPRAKEN

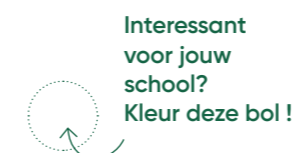
Maak met de medegebruikers goede en evenwichtige **afspraken over ruimte, tijd en materialen**. Giet die afspraken in een **overeenkomst** of een **huishoudelijk reglement**. Zet het spelende en lerende kind centraal. Maak afspraken met leerlingen, leerkrachten en ouders en giet die afspraken indien nodig in een speelplaatsreglement.

DEK JE GOED IN

Spreek duidelijk af met de medegebruikers welke verzekeringen zij moeten afsluiten. Aansprakelijkheid kan een drempel zijn bij gedeeld gebruik en een goede verzekering is van groot belang. Maar wees je er ook van bewust dat je niet elke situatie vooraf kunt inschatten en verzekeren.

6.2 Aanbevelingen lokale besturen

ZET KINDEREN EN JONGEREN CENTRAAL

Zet kinderen en jongeren centraal bij de heraanleg en de openstelling van speelplaatsen in jouw gemeente. Luister eerst naar de noden van de leerlingen van de scholen en de kinderen van de buurt.

CREËER EEN INTEGRALE AANPAK

Zorg voor een **integrale visie en een coherent beleid rond de heraanleg van speelplaatsen tot gevarieerde, bewegingsvriendelijke, groene, klimaatbestendige en gedeelde plekken.**

- ♦ Laat je inspireren door de visietekst 'Een speelplaats met toekomst'. **Werk een eigen integrale visie uit in samenwerking met verschillende diensten** (Onderwijs, Stedenbouw, Groenzorg, Jeugd ...). Zorg voor mandaten en maak **afspraken tussen diensten** hoe je die visie in de praktijk brengt.
- ♦ Hanteer een **aantal principes** rond duurzaam ruimtegebruik en meer specifiek rond speelplaatsen en -pleinen om een **lokaal plannings- en vergunningsbeleid** kind- en jeugdriendelijker te maken. Gebruik die handvatten voor Subsidiedossiers en vraag naar argumentatie hierrond bij vergunningsaanvragen. Zorg ervoor dat die principes automatisch worden **geïmplementeerd in de procedures** over de verschillende diensten heen (aanpassing RUP). Daarmee definieer je de harde spelregels die daarna, met een goed ontwerp, een integraal lokaal jeugdruimtebeleid waarmaken.
- ♦ Denk als gemeente na over **concrete projecten om het speelveld van de publieke ruimte te verbreden voor kinderen en jongeren en jeugdwerkorganisaties**. Hoe kun je ruimte beter laten aansluiten op hun leefwereld? Kijk daarbij naar alle scholen van de gemeente, over de netten heen: zorg wel voor voldoende maatschappelijke return, zodat publiek geld investeren in een privé-eigendom (schoolterrein) te rechtvaardigen is.
- ♦ **Inspireer scholen** met gerichte communicatie om zoveel mogelijk uit de schoolmuren te breken en in relatie te gaan met de buurt. Daag scholen uit om de publieke ruimte buiten de school te gebruiken. Werk op maat. Niet elke vorm van gedeeld gebruik of beplanting zal passen in elke buurt of bij elke school.

WERK VERBINDEND

Treed op als initiator en/of verbindende (f)actor tussen scholen, de buurt, het jeugdwerk en andere partners om de herinrichting en het gedeelde gebruik van speelplaatsen mogelijk te maken.

- ♦ Het moet voor ruimtelijk planners en vergunningverleners een gewoonte worden om in elk relevant **project de potentie van de schoolomgeving mee te nemen**. Ligt er een school in de projectzone van een RUP, conceptstudie, masterplan ...? Dan is het aangewezen om in gesprek te gaan over hoe de school de ruimte rondom kan gebruiken **bij aankomst en vertrek van de leerlingen en tijdens de schooluren**. Maar je kunt ook het gesprek voeren **hoe de school na de uren bijdraagt aan maatschappelijke en klimaatnoden van de gemeente**. Aan de andere kant moet een vergunningverlener ook reageren en sturen wanneer bij een omgevingsvergunningsaanvraag of voorbespreking van een scholenproject de speelplaats niet optimaal werd ingevuld. Hij kan verwijzen naar de ondersteuningsorganen om het project naar een hoger niveau te tillen. Dat kan hetzij via de goede ruimtelijke ordening, eventueel versterkt met formele beleidsmatig gewenste ontwikkelingen voor schoolomgevingen. Nog beter is het om **enkele minimale ruimtelijke kwaliteitseisen voor scholen te verankeren in een RUP of bouwcode**.
- ♦ Help als initiator om scholen samen te brengen. **Luister naar de leerkrachten en scholen en zorg voor een aanspreekpunt of platform in de gemeente rond de heraanleg van speelplaatsen**. Investeer in de expertise en competenties van de ambtenaren om dat aanspreekpunt waar te maken.
- ♦ **Begeleid participatietrajecten en bemiddel** tussen de school en de buurt indien nodig. Zorg van bij het begin met transparante communicatie voor **voldoende draagvlak bij leerlingen, leerkrachten, het schoolbestuur, ouders én de buurt**.
- ♦ Investeer in **procesbegeleiding om op maat van de school** te werken. Maak ook bij de lokale administraties voldoende tijd vrij voor persoonlijke begeleiding. Want geen enkele speelplaats is hetzelfde.
- ♦ Breng het **potentieel van speelplaatsen en aanliggende gronden, pleinen en parken in kaart**. Breng daarbij alles in kaart: projectmatig of als deel van een groter **speelweefselplan**. Breid lokale **sportinfrastructuurplannen** uit met aandacht voor beweegplekken, inclusief speelplaatsen.

- ♦ **Bevraag daarbij het (jeugd)verenigingsleven** naar hun nood aan ruimte. Bundel de noden en vertaal ze in prioritaire aandacht voor bepaalde plekken. Bekijk welke mogelijkheden er zijn om vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen.
- ♦ **Ontwikkel samen met de scholen een kader**, waarin de verwachtingen op elkaar worden afgestemd. De scholen bewaken de haalbaarheid voor de schoolwerking. De gemeente zoekt de (maatschappelijke) meerwaarde voor de buurt. Bepaal zo samen welke rol elke school kan of moet spelen bij openstelling en streef daarbij zoveel mogelijk naar een **win-winsituatie**.
- ♦ **Laat de maatregelen die je in het vergunningenbeleid implementeert formeel goedkeuren door de gemeenteraad**. Op die manier moeten de diensten die principes toetsen en zo gaan ze niet verloren.

ONDERSTEUN STRUCTUREEL EN OP MAAT

Als je ondersteuning uitwerkt voor scholen, zorg er dan voor dat de maatregelen **structureel en terugkerend zijn ingebouwd** en dat ze aansluiten op de aspecten waar scholen mee worstelen: bijvoorbeeld het ontwerp, de aanleg, het (groen)beheer en de openstelling.

- ♦ Ondersteun initiatieven die een speelplaats heraanleggen, door lokaal praktijkgerichte expertise op te bouwen en aan te bieden. Dat kan binnen de overheid zelf, door intern binnen de gemeente of via intergemeentelijke samenwerking kennis op te bouwen en op het terrein beschikbaar te maken. Dat kan ook door organisaties te ondersteunen om die expertise te ontwikkelen en lokaal op maat aan te bieden.
- ♦ Werk samen met de scholen en het verenigingsleven om vanuit hun noden een ondersteunings-financiering op maat van zulke projecten uit te werken. Intervisiegroepen bewezen daarvoor al hun nut. Werk een subsidiereglement uit dat de herinrichting van speelplaatsen stimuleert. En doe dat ook op maat van jeugdwerkorganisaties.
- ♦ Zorg dat de beheersmatige ondersteuning en rolverdeling (maaibeheer, keuring speeltoestellen, vergoeding bij vandalisme of zelfs aankoop van infrastructuur ...) per speelplaats duidelijk is en op papier staat.

PROBEER EN EXPERIMENTEER

Werk aan je visie rond de heraanleg en openstelling van speelplaatsen vooral vanuit de opportuniteiten die zich voordoen in de gemeente.

- ♦ Werk met **proeftrajecten** die de verschillende thema's van de integrale visie 'Een speelplaats met toekomst' en de verschillende pistes van gedeeld gebruik verkennen.
- ♦ **Zorg voor een verstandige spreiding en inplanting** van open speelplaatsen. Hou daarbij rekening met initiatieven die al actief zijn in de buurt. Zo voorkom je overlast.

EVALUEER EN STUUR BIJ

Evalueer bestaande regels en procedures. **Zorg regelmatig voor mogelijkheden om ze bij te sturen** (bijv. na elk traject met een school) zodat ze echt aangepast zijn aan de praktijken en de noden. Werk aan de duidelijkheid van de regels en procedures, hou ze eenvoudig en snel.

BESCHOUW DE SCHOOL ALS PARTNER

Gebruik de school als belangrijke **gesprekspartner bij de vormgeving van de wijk of buurt**. Een goede samenwerking tussen de lokale overheid en de scholen creëert nieuwe ideeën en win-winsituaties voor beide. Voor de gemeente als het bijvoorbeeld gaat om het installeren van trage wegen, het zoeken naar ruimte voor sport- en jeugdverenigingen, en andersom kunnen de scholen hun schoolomgevingen, verkeersveiligheid, vragen rond beheer ... meenemen in het overleg.

Interessant voor jouw school?
Kleur deze bol!

6.3 Aanbevelingen voor architecten en bouwheren

BESPREEK DE VISIE GRONDIG

Hanteer de **visietekst 'Een speelplaats met toekomst'** als leidraad voor een duurzame samenwerking met een school. Een visie op de speelplaats doorspreken is een eerste belangrijke stap.

BEHANDEL DE SPEELPLAATS EVENWAARDIG

Zie de speelplaats als het **verlengde van het schoolgebouw en beschouw ze in de plannen als een complementaire plek** om te leren, te ontspannen en gemeenschapsvormend te werken. Ontwerp speelplaatsen die **multifunctioneel zijn en flexibel** zijn voor uitdagingen in de toekomst.

ZET KINDEREN EN JONGEREN CENTRAAL

Vertrek vanuit **de noden van het kind en de doelstellingen van de school** en zorg zo voor een technische vertaling van de wensen van de doelgroep.

WERK EEN EXPERTISETRAJECT SPEELPLAATSEN UIT

De financiële druk speelt een grote rol bij de architectkeuze. Die kan met een klein budget zijn voorbereidende onderzoek niet uitvoerig doen, wat weer gevolgen heeft voor de kwaliteit van het ontwerp (geen bezoek aan andere projecten ...). We vragen aan de **Vlaams bouwmeester om een expertisetraject en onderzoek rond speelplaatsen voor architecten in Vlaanderen uit te werken**. Maak budget vrij en lanceer een oproep om de heraanleg van speelplaatsen én hoe die in relatie staat met de directe schoolomgeving en de ruimere buurt verder te bestuderen. Voorzie daarbij de **nodige bestekken**, waarin de good practises en de brede visie van 'Een speelplaats met toekomst' al in verwerkt zijn. Dat kan kostenbesparend werken voor collega-architecten.

LUISTER NAAR ALLE ACTOREN

Spreek goed af met de school **hoe je betrokken wordt in het participatieproces** met de verschillende actoren – voor, tijdens en na de opmaak van de speelplaatsplannen.

SLIM (HER)GEBRUIK VAN MATERIALEN

Zet maximaal in op het **hergebruik van materialen** (betontegels worden bijv. borders). Dat drukt de kostprijs.

VERANDER DE MANIER VAN AANBESTEDEN

Het ereloon hangt vaak af van de uitvoeringskosten. Werk dus niet langer op commissiebasis, maar denk per school mee na op maat wat de vraag naar jou als architect juist is en hoeveel tijd daarvoor nodig is. Voorzie voldoende budget voor onderzoek.

BETREK EEN COLLEGA LANDSCHAPSARCHITECT

Betrek als architect een landschapsarchitect in je speelplaatsontwerp. Die heeft meer ervaring met het beheer (beplanting, beheerplan, waterafvoer, connectie met de omgeving ...).

- ♦ Wanneer de architect bij een scholenbouw- of renovatieproject ook verantwoordelijk wordt gesteld voor de omgevingsaanleg, maar daar niet noodzakelijk kaas van heeft gegeten, leidt dat vaak tot slecht uitgevoerde projecten. Ontharde speelplaatsen ontwerpen vereist specifieke expertise.

BOUW ONTWERPMARGES IN

Neem als architect voldoende marge voor ontwerpideeën. In de realiteit gaat er vaak veel verloren van het origineel omdat het te duur is. Vermijd dat de moeite die werd gestoken in een onderzoeksproces voor een goed ontwerp, verdwijnt gedurende het bouwproces.

6.4

Aanbevelingen voor de Vlaamse overheid

Interessant voor jouw school? Kleur deze bol!

Erken het belang van kwaliteitsvolle speelplaatsen

Besteed meer aandacht aan speelplaatsen bij infrastructuurprojecten en zorg voor eenzelfde behandeling als de schoolgebouwen in het onderwijsdebat en de gebouwensubsidiëring.

- ♦ Wanneer de architect bij een scholenbouw- of renovatieproject ook verantwoordelijk wordt gesteld voor de omgevingsaanleg, maar daar niet noodzakelijk kaas van heeft gegeten, leidt dat vaak tot slecht uitgevoerde projecten. Ontharde speelplaatsen ontwerpen vereist specifieke expertise.

Werk een **gedeelde visie rond speelplaatsen uit** over de departementen heen, erken hun meerwaarde voor de kinderen, jongeren, de buurt en het verenigingsleven en kom daarmee naar buiten.

De visie van het Masterplan Scholenbouw 2.0 benadrukt het belang en de principiële verplichting van multifunctionele infrastructuur en speelplaatsen en het delen ervan. Veranker die visie in een **nieuw en passend decretaal kader scholenbouw**. Zorg voor een transitierегeling indien openstelling niet meteen mogelijk zou zijn.

Verplicht de heraanleg van speelplaatsen bij nieuwbouw of de verbouwing van scholen.

Vraag scholen om de visie van 'Een speelplaats met toekomst' zoveel mogelijk te verankeren in die plannen en voorkom zo later onnodige ontharding. Die verplichting draagt op die manier ook bij tot een efficiënter en duurzamer gebruik van middelen. Een aantal maatregelen is mogelijk:

- ♦ **De buitenruimte moet altijd mee ingetekend worden in de aanvraagdossiers** voor de gebouwen in de geest van het omgevingsvergunningendecreet.
- ♦ Het **aantal vierkante meter verharding moet worden verantwoord** met een motivatienota. Eventueel kan dat aangevuld worden met gedeeld gebruik.
- ♦ Een **checklist met kwaliteitseisen** voor de buitenruimte wordt bijgevoegd en ontgrendelt stapsgewijs fondsen naarmate een school een beter speelplaatsproject indient.
- ♦ Een **gradatie in de subsidiëring van buitenruimte** (zie verder subsidiëring) voorzien. Daarbij wordt het verplichte aantal vierkante meter verharding voor 100% vergoed en alle extra verharding is op eigen kosten of tegen gereduceerd tarief. Dat kan men ook omdraaien en de beplanting en betreedbare groenruimte voor een bepaald verplicht percentage meenemen in de financiering van een dossier.
- ♦ **Voorzie extra ondersteuning en financiering voor secundaire scholen en scholen buitengewoon onderwijs** om het team, de leerlingen en eventueel ook ouders en de buurt te betrekken bij de schoolwerking en bij de heraanleg en openstelling van de speelplaats. We zien dat op **secundaire scholen en op scholen buitengewoon onderwijs** het participatief werken moeilijker verloopt dan op de lagere scholen. De ouders zijn minder betrokken, er is een kleiner buurtnetwerk, beperkte kennis over (rolstoel)toegankelijkheid ... Die uitdaging vraagt verder onderzoek naar de ondersteuning die die scholen nodig hebben.

Screen per beleidsdomein de sectorale bouwvoorschriften en normen:

Het idee van een speelplaats met toekomst gaat over meerdere beleidsdomeinen heen (Jeugd, Sport, Opgroeien, Werk ...). We bevelen daarom aan dat alle departementen hun bouwvoorschriften, normen én infrastructurele regelgeving bestuderen om na te gaan of er geen tegenstrijdigheden in zitten die het ontharden, vergroenen, bewegen, delen en het multifunctionele gebruik verhinderen. Beleidsdomeinen kunnen beslissen om hun regelgeving zelf aan te passen, en die te laten stroken met de financiële stimulansen, om zo een flexibelere en duurzamere invulling van infrastructuur mogelijk te maken.

Ondersteun de heraanleg van speelplaatsen en stem subsidie op elkaar af

Stel een brede structurele financiering rond de heraanleg van speelplaatsen op, over beleidsdomeinen heen.

Voorkom zo de verdere versnippering van speelplaatssubsidies:

- ♦ Breng allereerst de bestaande subsidies en financieringskanalen in beeld.
- ♦ Werk samen met andere subsidiegevers en stem af op elkaar.
- ♦ Neem daarbij de visietekst 'Een speelplaats met toekomst' als leidraad. Bij de inrichting van een speelplaats wordt ook niet in hokjes gedacht, maar vullen sport, spel, beweging, groene ruimte, creativiteit en gedeeld gebruik elkaar aan.
- ♦ Stem de subsidies af op die gewenste realiteit en niet andersom. Subsidies met een soortgelijk(e) timing, aanpak en kader versterken elkaar en zorgen voor minder planlast bij directies.
- ♦ Zorg dat informatie over beschikbare subsidies en ondersteuning op één plek terug te vinden is zodat scholen snel vinden op welke subsidies ze recht hebben.

Stel als subsidiegever eisen aan de visie en opbouw van dossiers voor speelplaatsprojecten. **Zorg dat de juiste verandering wordt gesubsidieerd** en bepaal welke generieke richtlijnen worden meegegeven om speelplaatsen te ontwerpen.

Honoreer bij de verdeling van subsidiemiddelen het hele proces (zowel **het draagvlak, als het plan/project als de professionele begeleiding**) waardoor er aan een totaalpakket kan worden gewerkt.

Zorg dat je bij oproepen voor de renovatie van speelplaatsen **ook lokale overheden** (steden, gemeenten en provincies) informeert en betrekt in het proces, zodat er later geen misverstanden opduiken.

Vraag in een subsidie niet meteen naar een ontwerp, eerder naar concrete ideeën.

Een ontwerp dat niet afgetoetst werd met een ontwerper of aannemer moet vaak opnieuw gebeuren.

- ♦ Ondersteun daarom scholen en architecten eerder met **een checklist om de juiste vragen te stellen voor de ontwerfase**. Zo kan de architect het juiste onderzoek doen vooraleer een ontwerp wordt uitgewerkt.
- ♦ Een **andere mogelijkheid is om subsidiedossiers in tweeën te kappen**:
 - Zo kan een compacte subsidie na een motivatiedossier en engagementsverklaring zorgen voor een eerste ondersteuning van organisaties. Die moet ervoor zorgen dat er op een realistische manier aan visieopbouw wordt gedaan en er alvast een voorontwerp ligt. Dat is op een bepaalde manier een soort masterplan voor de hele site op langere termijn, met een juiste indicatie van de kosten en onderhoud.
 - Als dat plan voldragen is, kunnen organisaties een tweede subsidie aanvragen om de uitvoering van (een deel van) de werken/het masterplan geheel of gedeeltelijk te financieren.

Geef bij subsidiëring voorrang aan projecten die doelstellingen uit verschillende beleidsdomeinen combineren. Overheidsgeld moet worden ingezet waar de return voor de gemeenschap het grootst is:

- ♦ Ook wanneer enthousiaste initiators van projecten verschillende subsidies van meerdere overheden (steden, gemeenten, provincies, Vlaamse overheid ...) samenleggen en gebruiken als cofinanciering, moet dat gezien worden als een pluspunt en een sterkte in het dossier.
- ♦ Je kunt dergelijke breed opgestelde dossiers stimuleren via een **voorrangsprincipe** bij alle beleidsdomeinen stimuleren. Daarvoor is wel een afstemming van de snelheid en de timing van de verschillende subsidies nodig. Dit voorrangsprincipe kan het best in een **besluit van de Vlaamse Regering** worden gegoten.

Werk mechanismen uit die een **betere controle garanderen op de uitgevoerde werken** en die checken of ze al dan niet in strijd zijn met de visie 'Een speelplaats met toekomst'. Zorg voor een **evaluatie van elke subsidieoproep** van de Vlaamse overheid en betrek behalve de gesubsidieerde organisaties ook de intermediaire ondersteuningsorganisaties bij die evaluatie.

Waardeer het belang en het werk van beheer: scholen denken vooruit en staan bij de ontwikkeling van het idee om hun speelplaats te delen niet alleen stil bij de verbouwkosten maar ook bij de kosten die het beheer (sleutels, toezicht, groenonderhoud ...) met zich meebrengen. Voorzie daarom naast infrastructuursubsidies informatie en projectondersteuning voor het beheersmatige aspect (bijv. een beheerder die het multifunctionele gebruik na de schooluren coördineert). Zo counter je een van de grootste zorgen bij scholen die met gedeeld gebruik willen starten.

Onderzoek op welke manier naast de huidige subsidieprocedures **extra ondersteunings-mogelijkheden kunnen worden uitgewerkt** om speelplaatsen multifunctioneel te maken. Pas daarvoor de nodige decreten aan.

Sensibiliseer en informeer

15

Zorg met terugkerende sensibiliseringscampagnes bij scholen, lokale overheden en andere voorzieningen voor een duurzame mentaliteitswijziging rond het omvormen van speelplaatsen, van scepsis naar opportuniteiten. Goed geïnformeerde actoren zijn een eerste belangrijke stap.

16

Investeer in organisaties die voor de ondersteuning van speelplaatsdossiers zorgen. Ze kunnen scholen op een laagdrempelige manier helpen om met de ontwerper tot een visie en masterplan te komen. Dezelfde organisatie zorgt ook voor kennisopbouw bij dossierbehandelaars en project-managers bij de verschillende overheden, onderwijsinspectie en scholenkoepels. Die kennis moet hen in staat stellen om dossiers beter te evalueren, en geeft hen betere voeling bij de voorbesprekingen van speelplaatsprojecten.

17

Breng de versnipperde praktische kennis en expertise rond speelplaatsen omvormen en/of delen samen in één landingsplek of platform (bijv. bij AGION, Departement Onderwijs of Omgeving, KlasCement, Kenniscentrum Vlaamse Steden of het hoger onderwijs) dat zorgt voor borging en actieve verspreiding van de expertise, en voor vorming voor scholen, lokale ambtenaren, het jeugdwerk en het brede verenigingsleven en intermediaire organisaties. Onderzoek daarbij hoe je vraag en aanbod het best op elkaar kunt afstemmen. Organiseer een levendig netwerk om good practises uit te wisselen en aan verdere kennisopbouw te doen.

18

Lever verdere inspanningen om de impact van 'speelplaatsen met toekomst' te onderzoeken en erover te informeren.

19

Zorg voor meer aandacht en vorming rond scholen- en speelplaatsenbouw in de opleiding van directeurs en onderwijsbestuurders (bijv. profs), architecten en landschapsarchitecten. Agion moet nagaan wie een jaarlijks vormingsaanbod kan organiseren met inspiratie- en/of informatiesessies. Die sessies helpen schoolbesturen om een visie te vormen en goede subsidiedossiers te schrijven om speelplaatsen heraan te leggen.

20

Zorg voor een uitgebreidere vorming en opleiding tot preventieadviseur. Integreer de speelplaats daarbij als belangrijk hoofdstuk of thema in het curriculum. Naast wetgeving is voldoende tijd voor visievorming essentieel. Een preventieadviseur helpt zo ook om het pedagogische aanbod vorm te geven en kan zo een deskundige constructieve bijdrage leveren.

21

Zorg voor een kennisbank van architecten en aannemers die werken rond groene en diverse speelplaatsen. Zorg er zo voor dat de weg van de minste weerstand die van de groene speelplaats wordt en niet de gebetonneerde speelplaats.

A group of young people are participating in an outdoor activity in a lush green forest. They are using large logs stacked on the ground as an obstacle course. One person is standing on a log, another is climbing over it, and a third is leaning over it. The background is filled with dense green trees and foliage. A yellow rectangular box is overlaid on the right side of the image, containing the text '7 LEESVOER'.

7 LEESVOER

Deze publicatie hanteert een aantal andere onderzoeken en publicaties als basis.

Een viertal steken er bovendien:

Sere, L. (2018). Wegwijzer - over het slim delen van schoolinfrastructuur. Brussel: Politeia.
→ Online samengevat op de pagina Slim gedeeld van de Verenigde Verenigingen.

Verbruggen, R. (2017). Ruimte delen met kinderen en jongeren, Brussel: Onderzoeksrapport van De Ambrassade.
→ Online samengevat op de pagina Handleiding ruimte delen (De Ambrassade)

Verstraete, K., van Poppel, M. (2018) Openstellen van Schoolsportinfrastructuur Brussel: Politeia. Onderzoeksrapport Vlaams Instituut voor Sportbeheer en recreatiebeleid (ISB)

Gijssels, K. en Vanfraechem T. (2017). Een toekomstvisie op schoolspeelplaatsen. Brussel: Politeia. Een publicatie van Good Planet vzw n.a.v. de projectoproep Pimp je Speelplaats.

ONLINE ARTIKELS EN PRESENTATIES:

- 👉 'Onze visie op jeugdruimte' (De Ambrassade).
- 👉 Gedeelde schoolspeelplaatsen en de rol van steden en gemeenten (De Ambrassade). Twee uitgebreide artikels van de Ambrassade over de rol van de lokale besturen in het openstellen van speelplaatsen verschenen in 2020 in de tijdschriften van Bataljong (Dropzone) en VRP (Ruimte).
- 👉 Vergroenen en openstellen van speelplaatsen – presentatie Hannes Vanmeenen, stad Kortrijk
- 👉 Ruimte delen en administratie: Ruimte delen, hoe doe je dat? (De Ambrassade)
- 👉 Website over het Vlaamse Jeugdwerklandschap (De Ambrassade)

FACEBOOK PAGINA:

👉 Facebook Een speelplaats met Toekomst

ANDERE BRONNEN:

- 👉 De Resultaten van de online-enquête #jongerenovercorona (Kinderrechtencommissariaat, 2020)
- 👉 Het grote Buitenspeelonderzoek (Kind en Samenleving, 2020)
- 👉 'Vlaanderen herleeft' Rapport van het Maatschappelijke Relancecomité met aanbevelingen voor de maatschappelijke relance naar aanleiding van COVID-19, juli 2020.
 - 👉 Lees hier een samenvatting van de nota, onder het thema 'Omgeving', waarin de link gelegd wordt met naar gedeeld gebruik.
- 👉 Bredeschool.org / Website met kennisartikels en methodieken rond de Brede Schoolwerking.
 - 👉 Te downloaden publicaties van het kenniscentrum
- 👉 Het grote Chiro-onderzoek. Intern rapport (Chirojeugd Vlaanderen, 2019). In te kijken op aanvraag.
- 👉 Goedgekeurde conceptnota Masterplan Scholenbouw 2.0 (2020) op voorstel van Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts.
- 👉 Strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (2018), overzichtspagina van het Departement Omgeving.
- 👉 Het Vlaams decreet van 20 januari 2012 houdende een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid
- 👉 De projectoproep bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen (2018), website Departement Cultuur, Jeugd en Media.
- 👉 Bohez, H., en Feys, S. (2012). In ruimte naar de brede school - Onderzoek naar de ruimtelijke vertaling van een pedagogisch en maatschappelijk concept
- 👉 De schoolgebouwenmonitor 2018-2019 (AGION 2020)
- 👉 Het Rapport Multifunctionele Schoolinfrastructuur (AGION 2019); schoolgebouwen van de toekomst.
- 👉 Een handige folder 'Word een multifunctionele school tips en tricks' bundelt good practises, tips en tricks over multifunctionaliteit.

HOE EEN SPEELPLAATS IN KAART BRENGEN:

- 👉 De QuickScan beweegvriendelijke buitenruimte van Kind en Samenleving

OVER AFSPRAKEN EN BEHEER:

- Alles over samen ruimte delen, afspraken maken, administratie en conflicthantering vind je [hier](#), in de Handleiding Ruimte delen of [hier](#), in de Wegwijzer slim delen van schoolinfrastructuur.

ADMINISTRATIE, MODELDOCUMENTEN EN (SOORTEN) OVEREENKOMSTEN:

- [Administratieve aandachtspunten](#) (Wegwijzer over het slim delen van schoolinfrastructuur)
- Een ontwerp van gebruiksovereenkomst voor gedeeld gebruik van de Stad Kortrijk vind je [hier](#).
- Handige sjablonen, modelovereenkomsten en meer informatie rond delen van schoolsportinfrastructuur vind je op www.isbkennisbank.be/schoolsportinfrastructuur

GEbruikte EN ANDERE voorBEELDEN GEDEELD GEbruIK OP SPEELPLAATSEN:

- Sint Paulus in Kortrijk ontwikkelde [een eigen website](#) om de voortgang van hun speelplaatsproject te tonen en andere scholen te inspireren.
- Een volledig overzicht met alle gesubsidieerde projecten van de oproep bewegingsvriendelijke en gedeelde speelplaatsen (2018) vind je [hier](#).
- Sint-Amandsbasisschool Zuid in Kortrijk: openstelling speelplaats voor de buurt. Meer info vind je op hun [facebookpagina](#). Je vindt er ook info over hun 'Adopteer een boom-actie'.
- Vrije Basisschool Sint-Jozefinstituut: maakt gebruik van [Parking Groeningelaan](#)
- Buitengewoon Secundair Onderwijs Sint-Franciscus in Roosdaal vormde schooltuinen om tot [multifunctioneel sportveld](#), ook voor de buurt.
- Sint-Bavo basisschool uit Gent installeerde een [speelplaats op hun dak](#).
- Speeltuin de Vlinderdreef in Moerbeke Waas staat in de lente en zomer open voor de buurt
- Het [Coupurepark](#) van GO! School technisch atheneum (KTA) Mobi in Gent is overdag een schoolpark en 's avonds toegankelijk voor de buurt tot zonsondergang. Meer info en ligging vind je [hier](#).

GOEDE voorBEELDEN ROND HET OMvormEN VAN SPEELPLAATSEN ROND ALLERLEI ThEMA'S (vergroening, bewegingsvriendelijkheid, enz.) of multifunctioneel gebruik van infrastructuur:

- Op de portaalsite van MOEV vind je links naar methodieken, materialen en advies van MOEV en haar partners (www.moev.be). Op deze site zijn ook tal van inspirerende voorbeelden te vinden. En scholen kunnen blijven beroep doen op MOEV om hen te ondersteunen bij het opstellen en ontwerpen van een nieuwe, groene, gedeelde en beweegvriendelijke speelplaats.

MOEV

- www.moev.be/beweeg-mee/aanbod-tussen-de-lessen/speelplaats/hulp-nodig : Als je hulp wil van een organisatie, vind je hier wat die voor jou kan betekenen.
- [Speelgroenplaats: speelnatuur voor de buurt?](#) Presentatie Delen van Els Huygens, van Fris in het landschap, op de [Inspiratiedag gedeelde speelplaatsen](#) van 27/10/2020, over 9 krachtlijnen bij ontwerp van speelplaatsen, met veel voorbeelden van mogelijke ingrepen en goed practises hoe
- Gerealiseerde projecten uit de subsidie oproep van de Vlaamse Gemeenschapscommissie: [Buiten Spel](#)

INSpraAK EN PartICIPATIE:

- [PIC2school](#): Inspraakmethodiek met handleiding voor kinderen en jongeren om speelplaatsen vorm te geven van Kind en Samenleving
- [Lomap](#), een applicatie van JES vzw om belevingsonderzoek te doen met kinderen en jongeren op de speelplaats of in de buurt.
- ['Oprechte Deelneming'](#), een werkmappie die inspirerende ervaringen van basisscholen rond leerlingenparticipatie bundelt.

RISICO'S EN VEILIGHEID OP SPEELPLAATSEN:

- [Brochure Uitdagende speelplaatsen en risico's](#)
- www.internationalschoolgrounds.org/risk
- [Een gids](#) die informatie biedt aan iedereen die betrokken is bij de veiligheid van avontuurlijke natuurspeelomgevingen.

OVERZICHT VAN ONTWERPERS, AANNEMERS EN EXPERTEN

- rond natuurvriendelijke speelplaatsen op de site van [Springzaad](#).

KLANKBORDGROEPPARTNERS EN HUN WEBSITES:

- [De Ambrassade](#)
- [MOEV](#)
- [GoodPlanet vzw](#)
- [Groenlab](#)
- [Goe Gespeeld](#)
- [Netwerk Lokaal Sportbeleid](#)
- [De verenigde verenigingen](#)
- [Bataljong](#)
- [Springzaad](#)
- [Voetgangersbeweging vzw](#)
- [Jeugddienst Don Bosco](#)
- [Kinderspel](#)
- [Kind en Samenleving](#)
- [Gezond Leven](#)
- [Vlaamse Scholierenkoepel vzw](#)
- [Regionale Landschappen](#)
- [Wildebras](#)
- [Sport Vlaanderen](#)
- [Departement Onderwijs](#)
- [Departement Cultuur, Jeugd en Media](#)
- [Departement Omgeving](#)
- [MOS \(Duurzame Scholen Straffe Scholen\)](#)
- [AGION](#)
- [Speelmakers](#)
- [Gezinsbond](#)
- [Provincie Oost-Vlaanderen](#)
- [BLES](#)
- [De onderwijskoepels \(Go!, OVSG, POV, OKO, Katholiek Onderwijs Vlaanderen, Steinerscholen\)](#)

